

VEHICULELE LITERATURII ROMÂNE

Mai înainte de cronicari nici un vehicul adevărat nu tulbura spiritul scriitorului român, în afară de biblicele care de foc și de boierescul cal domnesc, pătruns acesta în cîte o fugoasă machetă, în două rînduri, de viață directă în materie eclesiastică. Era de trebuință ca literatura să se dezbrace de ritualistică și de spiritul obstrucționist bisericesc spre a vedea lumea în jur și a descrie ceea ce ochiul vedea fără ocheanul „Noului Testament". Totuși, nici cronicarii nu sînt niște umblăreți, ci mai degrabă sedentari esteticește, voind a contempla umanitatea din perspectiva moșiei și a demnității ierarhice, străini de plăcerea mișcării în spațiu și de aventurismul marilor explorații. Acest temperament oțios, care este al lui Grigore Ureche și al lui Ion Pillat, de nu cumva se colorează sumbru, la Miron Costin și la Pârvan, se întărește în literatura română încă de la întiile manifestări cu valabilitate estetică. „Nomadismul" diplomatic al lui Milescu Spătarul nu indică nicidecum o constituție de aventurier, căci valahul nu e Marco Polo și nici Camoes, ci mai degrabă o inițiere geografică rezultată din amenințarea biologică cea mai profundă, dintr-un, pe scurt, compus anxios. Voiajul lui chinezesc, „Siniada" lui diplomatică sînt, de aceea, niște elemente secundare, interesante din unghiul observației exotice și cu mult mai puțin din acela al instinctului migrator.

Nici Dimitrie Cantemir, care era spiță de domn și călărea, precum nici Ion Niculce, om de la

---

Vai, n-am cum, pîn' nu redeschide
Librarul după sărbători
Să-i readuc versuri insipide
O Calvis, daru-ucigător.

Cu-acest plocon ai vrut de-odată
Să mă omori în acea zi
De Saturnale cum nu-i altă,
Frumoasă, dar ți-oi răsplăti !

Din zori voi duce la dughene
Poeți cum Caesius și-alte otrăvi
Chin pentru chin să-ți dau viclene !
Barzi ca Aequin, napoi pe tăvi !

Cît despre voi, barzi avortați
Respinși de-Apollo pe pustii
Vă-ntoarceți pașii blestemați
Nu peste-a veacului, urgii !...

Toamna lui Beatus

Mă celebrează-acum surpate-aurării
De toamnă unde-am scris cînd sulițe de sus
Nu-mi daseră stigmatele-n psalm de ciocîrlii
Și n-aveam soră veverița și goanga-ntru
Iisus.

Ca morții-n prima zi de zbor în vînt
Sculptez naiv în trunchiuri ucenicie nouă
Desfigurînd inscripții tăind inimi în două
Preschimb în capiteluri stejarii pe pămînt.

Cu praștia lui David asvîrl îngeri căzuți
La loc în nevîrstatul de-octombre fraged cer
Redeveniți albaștrii și prostuți
Să fulgere din moțuri, bronz în amper...

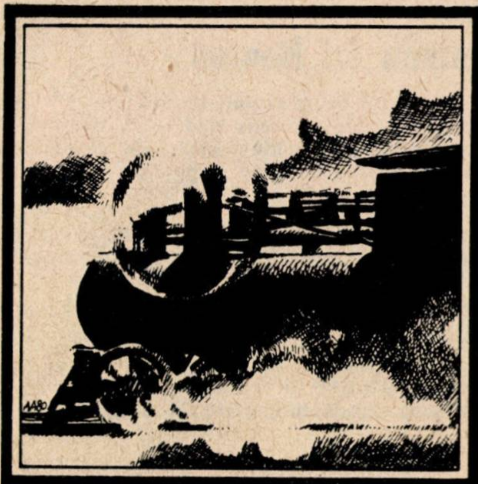
(sept. 1938)

țară, cu mentalitate de pedestru, nu dau semne a se preocupa de „circulația" pe glob, deși întiiul era un monden cu biografia tulbure, al cărei reflex estetic se putea întări cu narațiunea de călătorie. Cu mult mai curios e Stolnicul Constantin Cantacuzino. care ne-a lăsat și un lapidar jurnal de navigație maritimă, pînă în Italia, plin de rara, la noi, fervoare a mișcării pe apă. Din „pînzarul" moldovenesc, omul picase pe o corabie robustă, reprezentînd, în ochii lui, de „paysan de Danube", Europa.

Cele cîteva mențiuni „luministe" despre vehicule sînt întîmplătoare și provin de la eclesiaști ori de la „bobor", însă cu aceasta nu am adus nimic nou. A observa în fond vehiculul, înlăturîndu-te de la simpla condiție utilitară, este în fond a vedea diversitatea, înaintarea tehnică a umanității și dovedește, în ultimă analiză, un raport sufletesc al eului cu obiectul. Din echitația „iluministă" și din călătoria cu căruța nu puteau ieși mari intuiții despre geografie și nici spectaculos psihologic, căci acestea sînt vehicule străvechi, asimilate filozoficește de om, care mai întotdeauna le explică precum pe niște prelungiri ale anatomiei, semnalul unui moment repetat de atitea ori incit este vital, ca respirația și ca nutriția.

Întîiul tehnicoman al literaturii române, pasionat prin aceasta de vehicule, este, în afara discuției, Dinicu Golescu, om al „poștalionului", picat într-o Europă mașinistă, torturată de ideile forței mecanice, grăbită a se mișca și a scurta distanțele continentale. Întîia dată un scriitor român, iubitor de atelaje de cai, descrie vaporul cu aburi, se plimbă prin orașe modernizate, unde, alături de cai, de căruțe și de trăsuri, circulă omnibusul, iar pe canale „piroscaful".

Cu el, decăderea forței hipice nu s-a produs deocamdată, și acest uriaș pas înainte e făcut de Ion Ghica, spirit liber, iubitor de iuțeală și de confort, neprinzînd calul pentru că admira trenul, acest poștalion fără cai și mînat de vaporii diabolici de apă. Totuși, contemporan cu Ion Ghica

este N. Bălcescu, care trăiește în evul mediu și se abstrage din tehnica ultimei ore, într-o lume a cailor care, pe lingă puritatea lor estetică, de animal reprezentind proporția, este și însemnul unui revolut cavalerism. La fel și Alecu Russo, în vreme ce N. Filimon, fotograful romanesc al vremii, nu se complică sufletește nici la stînga, nici la dreapta.

Totuși, procentajul „modernilor" pare a fi mai însemnat și iubitorii locomoției mai iuți răzbesc din noroadele de admiratori ai cabalinei. Piroscafele heliadești, trenul lui Ion Ghica și al lui Kogălniceanu dovedesc că literatura vedea mai departe decît orizontul istoric local, se europeniza și tehnic, pornind în propășire cu o idee globală integratoare. Însă izbitoare este aci nu coexistența căruței și a locomotivei, ci sublimarea acestui conflict în tabloul exotic și rococo. La V. Alecsandri, vehiculele „exotice" se sprijină totuși pe o solidă circulație tradițională și în „Doine" drept vehicul e bătrinescul armăsar folosit în cadru rustic, în pădure, în călătoriile de agrement și în rapturile de bandiți. În mediul turcesc e preferat „caicul" iar, din unghiul reflecției abstracte, — luntrea care e plutitoarea cea mai „generală". Însă omul, obsedat de crepuscularitate, aristocrat deși superficial, și întîiul nostru dandy neexprimat pe de-a-ntregul, era un „venețian" de pe Siret care lăuda gondola sau gondoleta, scriind și o poemă unde se dovedește priceput în materie, căci îi dă sfaturi lui Toni, gondolierul. „Perspectiva gondolei", care e vehiculul plezirist de vacanță și boieresc prin oțiu, generează speciile frivole, precum barcarola, canțoneta, balada. De altfel, V. Alecsandri este întîiul poet român care celebrează yacht-ul, ceea ce fără discuție e o exhibiție teribilă, prin raport la contemporani.

Un „caigi", adică luntraș la caiac, este și D. Bolintineanu, a cărui poezie „exotică" se înțelege bine numai prin consultul dicționarului de limbi turanice. El preferă, de aceea, vehiculul oriental și somptuos, „caiacul cu catargul aurit" și răpitorul femeilor din serai, văzut și în chipul vehiculului „tăcut" al iubirii și al crimei.

Însă cu aceștia, „exotismul" machietist s-a stins și rarele excursii „japoneze" ori intercontinentale de la simboliști și de la alții izvorăsc dintr-o viziune erudită și sentimentală, din depresivitate, decît din controlul senzației biografice.

Vehiculul literaturii române devine, pentru un lung șir de scriitori, o idee mai cu seamă sociologică, avînd a alege dintre căruță, poștalion și tren, mai pe urmă automobil (deși Gh. Asachi elogiase un zbor cu „balonul" aerostatic, totuși aviația nu apare, esteticește, decît mult mai tîrziu).

Odobescu și Hasdeu sînt mari sedentari, din categoria cronicarilor, deși întîiul e un european monden, iar cel de-al doilea — un vitalist. Maiorescu, om de extracție rustică, e însă un pasionat „feroviar" în afara orașului și „taximetrist" în urbe, angajînd trăsurile de piață. C. Dobrogeanu-Gherea viețuia trepidant și, precum rezultă din memorialistică, n-a uitat vaporul, de data aceasta forțamente sub înfățișarea unui remorcher, și nici trenul. Cu această compoziție (deci facem abstracție și de ideile comunitariste, de stînga), el precede cu cîțiva pași pe simbo-

liști, a căror perspectivă a trenului pare congeneră.

Dar Eminescu? Aci ne întoarcem în abstractul „călăriei", orișicînd s-ar produce aceasta, căci lumea lui eroică și regală, văzînd universul dintr-un unghi strivitor, este a unei spețe necunoscute, trăind din exploatarea ecvestră. Cînd nu este eroic și ca atare „cabalin", vehiculul eminescian e o abstracție metafizică, anticipînd proza ficțiunii științifice, exprimată printr-o rază inefabilă, mai iute decît galaxiile, precum Hyperion, ori dintr-o accidentalitate fizică, promovînd levitația. E cazul „Sărmanului Dionis" însă și al altora, căci rarele mențiuni „moderne" și „feroviare" sînt puține și fără semnifcație (călătoria „de la Berlin la Potsdam" e un pretext pentru o erotică).

„Trenul" este însă pasiunea lui I.L. Caragiale, „maiorescian" prin aceste preferințe, căci pe lîngă tren, omul care era citadin, promova și „birja". A extrage în acel moment materie din mediul C.F.R., iată o idee tot atît de „modernă", precum e aceea de azi a lui Arthur Hailey, de a studia în „Roțile" pe „automobiliști".

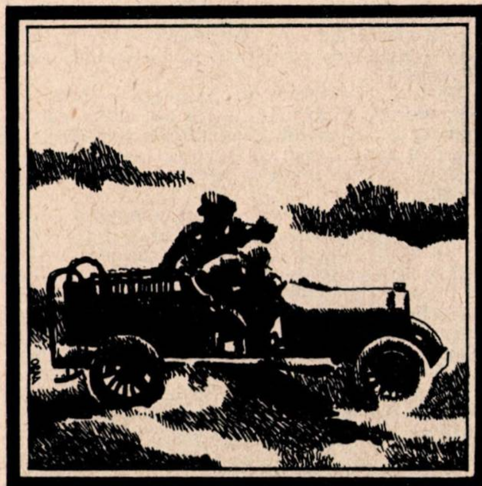
Un fanatic al trenului, repetînd junimista atracție pentru biografiile comode era și A.D. Xenopol, ale cărui „Amintiri de călătorie" sînt o catagrafie a căilor de comunicație, urmînd pe Dinicu Golescu, însă cu mult mai modernizat. Trenul pasionează pe simboliști (reflexul lui Verhaeren și al liricii franceze „decadente") și în jur de 1920 intrase într-atît de viguros în literatura română, încît apariția lui nu mai izbea, esteticește, pe nimeni. Atunci cînd, în „Răscoala", Titu Herdelea cobora din tren spre a vizita la țară moșia unor amici, trenul cucerise proza românească și făcuse perspectivele mai repezi. A călători de aceea cu expresul Bioram, precum Camil Petrescu, nu părea deloc extravagant. Unicul prozator interbelic care meprizează voiajul „feroviar" este numai Mihail Sadoveanu. Pasărea biblică „de foc", cu aspect „apocaliptic" îi dădea mari iritații, căci lumea lui este a unui pedestru, din moment ce „pedestritatea" e o condiție a contemplației și a inițierii. Umanitatea lui, tiranizată de mersul pe jos, este „retrogradă" față de tehnică, deoarece se retrage în absolut și rarele mijloace de locomoție mai rapidă nu ies din cadrele unui univers abstract, retras din istorie și minat de instinctul regresiunii în arhaic. Trăsura, spre pildă, la acea oră un vehicul vetust, e și un conduct al memoriei, căci prozatorul circulă rar cu aceasta și mai ales în scop reconstitutiv. Însă „unghiul trăsurii" este o expresie potrivită pentru Sadoveanu avînd prin lentoarea lui înfățișarea canonizată a mersului pedestru, prelungit în roată.

Rarele extravaganțe locomotorii, precum ar fi automobilul Oakland al lui Gh. Vrânceanu (din „Paștele blajinilor"), „iroplanul" și pasiunea lui C. Mavrocosti pentru zborul vertical, sînt elemente neglijabile, a căror prezență sporește paradoxal impresia de irealitate.

Cu mult mai curioasă este optica lui Octavian Goga față de locomoție, căci omul venind de la țară avea acel sedentarism adînc, exprimat prin scrierea de scrisori și nu prin mișcarea individuală în spațiu. Deși „pribegia" este invocată la tot pasul, poetul călătorea, în poezie, puțin și numai cu „faietonul", care fiind un vehicul „de palat" spori cu cîteva procente proporția de mondenitate anxioasă a lui Octavian Goga. Pentru spiritul lui, trenul era ca orișice vehicul civilizat, un monstru pleistocen, sălbatic și neguros, cu aspect de bestie cu ochii roșii, un „balaur". Însă de îndată ce „țărănismul" lui s-a metamorfozat în „politică", pedestrul inițial se prefăcu într-un feroviar pasionat. Acum, Octavian Goga face călători cosmopolite cu trenurile expres, care „zboară" pe cîmpii, traducea emfatic cîte o poezie feroviară, și atîta vreme cît vigoarea politică nu-l lăsă, ne dădu producții alerte, cu un „va-et-vient" feroviar. Din această perspectivă schimbătoare și în fond instabilă, ieși, atunci cînd spiritúl încordat de vitalitate își prăbuși coloanele, o lirică a degradării sufletești, exprimată prin alegorismul acvatic, indicator al labilității. „Luntrea", însemnînd ceea ce este muritor, „vaporul scufundat" și cetatea subacvatică Ys — iată suporții alegorici ai liricii finale produse de Octavian Goga.

Însă față de Ion Minulescu, spiritul lui Goga este al unui medieval picat o clipă în lumea trenurilor și revenit în mediile lacustre. Asemeni lui Al. Macedonski, pasionat de velociped și închipuind vapoare uriașe, din categoria ambarcațiunilor science-fiction, Ion Minulescu e un modern din categoria „telegraficilor", pentru care lumile exotice nu mai sînt un obiect de explorație, ci o regiune geograficește vecină ale cărei efluvii sosesc cu transatlanticul și cu corabia, împreună cu mirosurile de coloniale. Cu el, perspectiva literaturii române deveni pentru un moment planetară, fără a fi în primul rînd „tehnicistă", deși acest spor de optică și de vastitate are origină indubitabil tehnică.

Efectul tehnicii moderne pare a fi și avangarda, unde șirurile de „telexuri" lirice și de „înregistrări pe bandă magnetică" ale spiritului izbesc ochiul exegetului. Însă vehicule nu sînt, căci a repudia examenul lumii obiective sufocată de mișcările obscure mentale este a exclude tot

ceea ce provine din mediul cotidian y compris locomoția.

Modernii sînt, la acel moment, alții și mai cu seamă aceia care, socotind trenul drept un vehicul vetust, exaltă automobilul și viteza lui independentă pe șosele. Printre întîii vitezomani ai autostrăzii este G. Călinescu, a cărui „Carte a nunții“ dă cîteva momente rutiere de mare șoc, mai cu seamă că omul iubea machinetta de două locuri, ca o bombă aerodinamică, a cărei iuțeală dădea mari senzații futuriste. Nu altfel vedeau mișcarea în spațiu N.D. Cocea și Camil Petrescu, observînd că la cel de-al doilea automobilul e un obiect romanesc esențial. Ce s-ar fi petrecut cu Ștef Gheorghidiu în absența călătoriei cu mașina ? Cîte probe ar fi avut mintea lui febricitantă ? A călători cu mașina era în acea clipă un eveniment monden și expresia unei extraordinare vitalități locomotorii. De aci și pînă la Radu Tudoran și Chiril Tricolici, acesta pasionat și de cursele automobilistice, mai era numai un pas pe care literatura contemporană l-a făcut.

Dar avionul ? Cu avionul călătoresc puțini înainte de explozia „sociologică“ a aviației, adică în acea epocă în care aerobuzul, aeroplanul, bimotoarele și hidroavionul aveau încă un aer de noutate tehnică absolută.

Îndată după 1950, însemnătatea estetică a vehiculului scade în chip simțitor și rămîne vie numai nota sociologică. Puțini sînt aceia care în acest moment pun materie literară în locomoție, și mai puțini scriitorii a căror înclinație către mediile profesionale (automobilism, marină, aviație) să fie persistentă.

„Calul“ a rămas în literatura română vehiculul absolut, imperisabil la eroziunea sociologică a vremii. Eliminat aproape douăzeci de ani, prin invazia „tehnicii“ și „științei“, el capătă odată cu acei poeți ai cîmpiei metafizice un loc nou, acela de mit rustic al vieții de șes. Dacă pentru vitaliști calul e un semn metafizic, pentru esteticiști el întruchipează Pegasul, inspirațiunea, și se înfățișează ca o creatură himerică, înzestrată cu aripi pentru levitațiune. Arareori, calul sublimează virilitatea ori vigoarea.

Vehiculele țărănești, precum ar fi căruța, persistă numai în proza țărănească, a lui Marin Preda și a altora, cu observația că ea stimulează numai pigmentul decorativ și nu întărește optica ei proprie.

Berlina, poștalionul și diligența — iată un șir de vehicule „istorice“, ieșite din uz, a căror invocare, în lirica lui Petre Stoica sau Emil Brumaru e un conduct al reveriei, un stimulent al memoriei și în fond o restituție a unei istorii posibile.

Mult mai numeroase sînt automobilele, mai cu seamă în proza realistă, și, într-o proporție mai mică, avioanele, a căror invazie în mediul literar românesc este totuși cu mult mai mică prin raport la prezența lor publică curentă.

Pachebotul, vaporul de mare tonaj, mediul maritim — iată un mijloc locomotor pe care literatura încă nu l-a descoperit în chip meritoriu la noi.

Cît privește vehiculele prozei science-fiction, acestea sînt produse de cabinet, ale unei imaginații de proiectant care dibuie forma.

Artur Silvestri

(Din volumul „Vehiculele literaturii române)
Desene de Alexandru Andrieș

GH. D. VASILE
Umbra fumului

Să culegem viile. Candelabrele
strugurilor
ard nevinovat de-a lungul toamnei
plăpinde.
Vom zdrobi aceste fantaste globuri
de lumină
și vom auzi gîlgîitul tulburelului în crame
pe dealuri.

Să culegem livezile. Bruma scapără
stins pe crengile copleșite,
prunele așteaptă fierberea din
alambicuri
și-n curînd flacăra lichidă va trece
arzîndu-ne însetarea.

Depărtările se desfoaie-n vîrtejul
frunzișelor,
aprindem focurile de toamnă, pier
flăcările,
rămîne fumul tîrîndu-și umbrele
peste anotimpul cel mai darnic dintre
toate.

Să culegem umbrele fumului pîn'ce
tîrziul mai întîrzie.

●

CRISTINA SUCIU MOSCU
Arieșul la Sălciua

Arieșul e rîul aurului
Soarele mîngîie dornic
Sînii Pămîntului
Și boarea lui lăptoasă crește-n frunze
Și-n fînul cosit de moți
Cîte ugere pline mulge noaptea
Din bogăția pietrei
Și fiecare coastă de deal
A rodit o casă
A rodit un grajd și o vacă
Și-un prunc să aibă grijă de ele
Muntele se lasă căutat de mineri și
bărbierit de cosași, ca un bătrîn
Ce se respectă în fiecare duminică
dimineață.
Și oboseala lui se scurge prin pîraie
Spre Arieș prunduindu-i albia cu aur
Cu aurul crescut de moți în coasta
muntelui
Și frămîntat de muieri
În pita cea de toate zilele.

Dragoș Morărescu : „Lectură"

ION CRÎNGULEANU

Cuplu în salt

Zăluzi, trec doi îndrăgostiți prin ceață
Într-o nesăbuință care nu se știe
Mai făr' de logică, nici în prostie ;
Neștiutori, unul pe altul se învață.

E-o înviere sacră și primară
De care lumea se îndepărtează,
Cînd el sărută, ea încet oftează,
Și lacrima învață cum să doară.

Pe zare umblă trenuri, tancuri, turme
Se-ncaieră în verbe bunăstarea lumii ;
Cei doi se-ndepărtează ca tăunii
Și n-au lăsat măcar, pe țărmuri, urme.

Bag seama, viața noastră pe pămînt
Nimic nu-și memorează din ce-i sfînt.

●

BOGDANA BOERU

Iarba

Iartă-mă, sînt fir de iarbă,
Mă-mpletesc în flori de cîmp,
Roua-i văzul meu prin timp,
Bruma o albastră barbă.

Nu mă judeca, stejare,
Că mă fac de-argint în vînt,
Eu acopăr un pămînt
Cu lumină și mirare

Și-i atita viață-n mine
Cît ii soare pentru lume ;
Sînt umilă, fără nume –
Aerul din orișicine.

ION SOFIA MANOLESCU

Autoportret

Cînd mă apropii de cel ce am fost
cînd mă privesc din afară-n lăuntru
niciodată nu mă pot recunoaște
decît după rănile rădăcinilor

am în cuvînt o lacrimă apropiată
fără de care nu mă pot departa
am în surîs o mimică necunoscută
fără de care nu mă pot tulbura

cînd mă apropii de cel ce mai sunt
cînd mă privesc din lăuntru-n afară
niciodată nu mă pot recunoaște
decît după înălțimile curcubeului

am un strigăt răspîndit în ecouri
fără de care nu mă pot auzi
am o frîngere uitată-n adînc
fără de care nu mă pot depăși

●

MARCELA MARIANA MILCU

Ție

Aici, în carnea asta ca o casă
In care zace moartă o mireasă
Mă lupt cu sufletul în orice clipă
Cu-aburul lui să nu facă risipă
Să stea, încă să stea, cît te mai are
În el, bărbatul meu, de la picioare
Rănit pînă la miini – cu inima
Lovind ca un ciocan în crucea ta
Și cuiele bătîndu-le, să țină,
Tu, răstignitul meu ca o lumină,
Tu, răstignitul meu de tine însuți,
Cît e de-aproape plînsul meu de
plînsu-ți !...

Doar cînd mă-mbrac, femeie'-n
trup curat
Simt cuiele din cruce cum se zbat.

VIAȚA LITERARĂ

FOTOGRAFII DE ION CUCU

1. Radu Popescu, Marius Robescu, Eugen Jebeleanu, D.R. Popescu şi Ioanichie Olteanu la Casa scriitorilor „Mihail Sadoveanu" 2. Ion Lăncrănjan la o masă rotundă a „Scinteii tineretului" 3. Edgar Papu după campania pentru protocronism 4. Surprizele „documentării": Radu Cârneci, Magda Cârneci, C. Nisipeanu, Ion Horea, Traian Iancu şi Valeriu Bucuroiu 5. Pompiliu Marcea discutind despre Eminescu, „Opere", vol. IX 6. Al. Balaci intr-un moment de relaxare cu Elvira Bogdan

VIAȚA LITERARĂ

FOTOGRAFII DE ION CUCU

1. Mihai Gafița, Marin Preda, Eugen Simion la lansarea romanului „Delirul" 2. Augustin Buzura fără... „Orgolii" 3. Laurențiu Fulga și Anghel Dumbrăveanu studiind producția editorială 4. Dan Deșliu către Fondul literar 5. Florin Costinescu acordind un interviu 6. O discuție de istorie literară : Valeriu Râpeanu și Mircea Zaciu

CLEOPATRA LORINŢIU

Souvenir du Moyen Age

Şi eşti ameţit, ameţit. De iluzia
blîndei călduri. În aşteptarea veseliei
gălăgioase.
Speri din nou amăgeala de bunătate
dar viaţa pentru tine e altceva.
Învăţăcel cu tunică de catifea
simţi umbra cuţitului
pe gîtul tău lung şi alb
fiorul nimicirii în vertebre.
Tatăl tău din rama străbătută
de rădăcini
ţi-a lăsat un pretext pentru viaţă.
Tu ştii condamnata
durere şi că totul poate fi un superb
peisaj
sub lumina zăpezii. Te vei trezi
din ameţeală.
Trăind timpul repede, uimitor.
Adolescenţa ta va fi o bătrîneţe amară.
Ce să speri ?
La tine, salinele picurînde ajung
ţipete, croncăneli, nu te mai pot înşela.
Culoarea ta este cea bună, uleiul cel
mai curat
linia ta este simplă, perfectă
dar tot vei pierde mereu
nu contează, capodoperă calmă,
acum nu contează
s-ar putea să-ţi lipsească deasupra
o fotografie decupată din ziar.
Deci zîmbeşte enigmatic
din rama din vama ta aurită
Nu întinde mîna ta palidă
să cerşească puţin adevăr.

VASILE ŢARŢA

Normal

toate rîurile curg în jos
toţi peştii înoată-n sus
toate cîmpiile sînt arate
toate spicele sînt aurite
toate caprele mănîncă frunze
toate cărările se termină odată
toate drumurile merg pînă la un anumit
loc
toate zilele ajung întunericul
toate conversaţiile petrecute cu tine
sînt insuportabile iubito !

MARIUS VULPE

Decebal

Nepotolit stindardul de lup stătea în falā
Emblemă a moşiei durată cu temei ;
Coroana lui ? O cuşmă — iar marginea-i
ovală
Strîngea încinsa tîmplă sub alburile ei ;

Batjocorind imperiul cînd cere zeciuială
Îl scutura năprasnic — precum în epopei
Se avîntau eroii luptînd cu palma goală
Să-şi apere copii şi casa de misei ;

O, rigă dac, — ce Parcă s-a ostenit
să-ţi taie
Şi veghea ta şi viaţa — imensa-ţi
vîlvătaie
Sfîrşindu-ţi-o în codrul care plîngea sfiit;

Mai nobil e neantul decît robia sumbră
De-ai depăşit cu sete hotarul greu
de umbră
Cînd ţi-ai înfipt în pieptu-ţi o lamă
de cuţit !

CONSTANTIN ATOMII

Acel tărîm...

Mă-ntrebi ades ce mi s-ar întîmpla
De-aşi fi înstrăinat de ţara mea ?

Eu îţi răspund, prietene, c-aşi fi
O noapte fără răsărit de zi,
Copac umil plantat într-un pustiu
Bătut de vînturi care nu mă ştiu,
Sau o privighetoare fără glas
Făcînd din pom în pom străin popas.
În somnul meu, cumva de l-aşi avea,
Urechea zări de doine ar visa,
Iar ochii mei pe dinafară-nchişi
Livezi de pruni, de meri şi de caişi.
Iar dacă, totuşi, doamne, aşi uita
În clipe rătăcite, ţara mea,
Aşi auzi cum vin din depărtări
Din tulnice carpatice chemări
Să mă întorc la dulcele pridvor
Clădit lîngă un susur de izvor
Ce-nchipuie un mic pîrîu de-argint.
Privirii mele cel mai scump alint.
De m-ar opri ispite mari de trai
Îmbelşugat ca la un tron de crai
M-aşi ofili ca floarea din buchet
Cu gîndul dus spre maluri de Siret.

Acel tărîm chiar de mi-ar da palat,
M-aşi pierde-n el de dorul unui sat.

AURELIAN TITU DUMITRESCU

Seminţe de colb

cali merg împleticiţi după rîul care se
aude undeva

amară apă dintr-un cot de rîu
în doina ta iubeşte o femeie lăsînd
copii în fiece cuvînt

au legat pruncul între colpote
să-l trezească la prima mişcare —

să-l fi lăsat să spele în apa rîului
feţele bătrînelor încremenite în porţi
bătrînele care nu se mai cunosc unele
de altele
florile care se usucă şi nimeni nu ştie
de ce
iubitele care îşi ascund amintirile
lupii trişti din ochii tăi adînci
(se aprindeau copacii într-o vale în care
nu puteam să mai murim
în portul dintr-o floare
te împleteam plîngînd în părul ierbii)

pe rochia de lumină a unei stele
să-l fi lăsat să spele în apa rîului
picioarele căprioarei pe care alunecau
nesfîrşite planete

prea tîrziu vor muri toate acestea
să rămîn atît de curat

boi albi trag cerul peste cîmpie
şanţurile inimii s-au umplut de zăpadă
lăsaţi copii cu brazde la brîu
numai aşa se văd oasele cerului purtate
de porumbei
aici păsările au adormit în pahare
la hanul vechi cu zid de şerpi
pe braţe ca pe-o barcă dintr-un brad
umblu pe valurile din jurul unui castel
săgeţile răzvrătiţilor sună
hanul acesta va adăposti cîndva o femeie
cu stele în piele
femeia cu umerii albi din sîngele unui
sihastru

ah lumina
un rîu ce răsare

amară apă dintr-un cot de rîu
în doina ta iubeşte o femeie lăsînd
copii în fiece cuvînt

mare în care nu se mai ştie ce a fost
între zile ca între zidurile unei închisori
soarele obosit de atîta neclintire
nu ştie încotro să apuce

TOMA MICHINICI

Legendă

(exerciţiu de discurs)

Pe sub ploapa serii, bizantini,
Ei au pogorît dintr-un ceaslov
Chiar al mînăstirii din Snagov
Şi călcau pe apă, spre arini.

Şi au fost fachiri într-un alcov
Cînd otava pat era, pe spini,
Mai apoi pierdu-s-au, doi crini,
La acel amurg prelung şi mov.

El, ucis de hoţii ortomani,
S-a-nvelit cu foaie verde mută
Şi îl troieneau la tîmplă ani,
Iar din ochi i-a încolţit cucută.

Ea zăcea vîndută la o poartă
Doar pe pîine şi pe apă. Moartă.

Septembrie

(exerciţiu de exerciţiu)

Plouă îndesat pe Bucureşti — POVEŞTI —
Primenind amiezile de praf — AH ! —
Parcă un bătrîn ţigan valah — AH ! —
Şterpeli trei baiere cereşti — I —

Pentru ca gagii din taraf — CE JAF ! —
Să se-ndemne seara la fereşti
— SĂ TE FEREŞTI ! —
Printre picurări lăutăreşti
A botez, a nunţi, a epitaf — EPITAF ! —

Şi mai tună în răstimp uşor — UŞOR —
După fulgere sinilii — ŞI VII —
Care izvorăsc din ochii lor — I I —
Şi se-nfig ca şişu-n draperii — TII ! —

Cînd tot cerul este sur surpat
MURMUR MURMUR MURMUR
MURMURAT.

PARODII DE ION BORODA

CEZAR IVĂNESCU
Plîngere în stil anahoret

Mi-ar pare rău să fie așa
De crunt destinul pentru noi
Eu să te ador și tu să plîngi
Și lacrima să fie sloi
Eu să te ador și tu să plîngi
Și lacrima să fie sloi

Domniță dulce din Baaad
Fecioara mea provincială
De cînd te știu, mă știu că ard
Giordano Bruno-n capitală
De cînd te știu, mă știu că ard
Giordano Bruno-n capitală

Înfrigurat pe rug arzînd
Te mai aștept, te mai aștept
Baaadul rînd pe rînd să-ți cînt
În stilul meu anahoret
Baaadul rînd pe rînd să-ți cînt
În stilul meu anahoret.

NICHITA STĂNESCU
Lecție babană

în stil demostenic
speli pietrele de transpirația sării
la încheieturi
ca pe niște divine făpturi

una două trei...
c-am cîte-ți încap
ostii între limbă și dinți
între talpă și cap

atît cît
să-ncepi a face gargară
vorbind mărilor oceanelor lumilor
în colțul gurii c-o țigară
ai grijă cum faci
piatra să fie piatră
țigara să fie havană
cu predilecție să fie o lecție

indiscutabil babană

ION GHEORGHE
Dialectică promisă

Cordonul ombilical dintre Selena și Tera
Ajuns în pericol cu atîtea moașe
Existente și inexistente — curată teorie
De apă chioară îmbuteliată
În computere și în cifre Fictive de plan —
O problemă-Dosar nerezolvată încă

Zilnic i-am prezis țăranului să fie atent
La camionul cu îngrășăminte Chimice
Să respecte obiceiul sacru al pămîntului
Să n-o ia razna în Lung și în Lat
Strivind sub roți funerare iarba
Provocînd Elegia unui mare păcat
Față în față cu legea nescrisă
A veacului Rotund mai exact;

Flagelul Monstrului de către Monstru
Nu va fi abrogat prin legi și decrete
Din contra poate fi integrat în numele
Masivului Logos cu ochi de ciclop
Care să sfîșie, care să urle, care să vadă
Coada săgeților Oarbă
A marșului funerar de cuvinte
A dărilor de Seamă computerizate

Zilnic datoria mea ține de-Această Elegie
Elegia de a fi să se știe că
Am plătit scump tăierea Cordonului riscant
În sensul Dialecticii promise țăranului

IOAN ALEXANDRU
Miala

Iubiți valahi miala e un nufăr
E semnul mioritic din suspine
Cînd sufăr peste poate și iar sufăr
Cum suferă și Domnul Constantine

Cu pruncuții lui decapitați pe rînd
Cu durerea mea ce va fi să fie
Să înflorească în acest pămînt
Ca un ban trimis în liturghie;

Pios în suferință vă grăiesc acum —
Că sînt poet de grai și fără hulă
N-aș vrea să mă înțelegeți orișicum
Cînd frăția voastră-mi ieste mumă

Eu fratele iobag, eu fratele oier
Adunînd în imne toată osteneala
N-aș vrea s-adun și să mă simt stingher
În suferință căutîndu-mi miala

ADRIAN PĂUNESCU
Deocamdată pămîntul

Pămîntu-i cel de-al șaselea simț pentru noi
Această perlă nesățioasă de fapte
Cu fantome și vise cu iz de război
Cu tată, cu mamă, cu soră, cu frate

Sănătos ori bolnav — cum bine îl știți
Emană prin noi acum praf de pușcă;
Luați-l în seamă prieteni cinstiți
Cît este rotund, și cît se mai mișcă

Deocamdată e-o lege — știți bine cu toți
Că-i făcut mai precis de noi să se-nvîrtă
Din stînga la dreapta — pe osii și roți
În ciclu compact și rotund ca o turtă

Dar pămîntul prieteni, nu-i lacrimă oarbă
Nici rîuri de miere prin care să-noți
Nici țeavă de tun purtată pe-o roabă ;
Ci, roata turbată a mai marelor roți

Roata făcută să se învîrtă frumos —
Nu cîntec aiurea în povești de prisos

mapamond

mapamond

● ANCHETA INTERNAŢIONALĂ ● ŢĂRI MICI — LITERATURI MARI ? ● PARTICIPĂ : ● GIACOMO GAMBETTI ● JESUS TORBADO ● MIHAI BENIUC ● ARMAND LANOUX ● JAQUES BOREL ● ERSKINE CALDWELL ● ALEJANDRO ROMUALDO ● VERCORS ● GEORGE STEINER ● HANS MAGNUS ENZENSBERGER ● JORGE AMADO ● GYORGY SOMLYO ● JEAN ROUSSELOT ● POEMELE LUI KABIR ● SAUL BELOW DESPRE LITERATURA AMERICANĂ CONTEMPORANĂ ● POEME DE ● NOVALIS ● BRENTANO ● HÖLDERLIN ● ION DRUŢĂ : «ARIONEŞTI» ● POEŢI DIN R.S.F. IUGOSLAVIA ● VASILI ŞUKSIN : «SIMPLE NOTE» ● POEZIA PIEILOR ROŞII, AZI ● IRWING SHAW : «PETER DOI» ● POEME DE ● E. E. CUMMINGS ● ROBERT CREELY ● ALLEN GINSBERG

ANCHETĂ INTERNAȚIONALĂ

ȚĂRI MICI -

Cititorii revistei „Luceafărul" își mai amintesc desigur de discuția pe care revista „Luceafărul" a inițiat-o sub titlul Protocronism și sincronism. Era vorba acolo de rezervele nevalorificate ale literaturii române de însemnătatea pe care o are pentru difuzarea peste hotare a literaturii române evaluarea ei retrospectivă și actuală cît mai justă, de respingerea mentalităților vasalizante în materie de cultură și literatură, de opacitatea centrelor mari culturale față de creația literară și artistică din țările mici, de necesitatea disocierii între literatura de circulație și literatura de calitate, de înlăturarea confuziei care vede în succesul unei cărți un certificat de valoare, de respingerea misticii occidentalocentristă în materie de cultură și literatură etc. Totul a pornit de la o carte a profesorului Edgar Papu, Din clasicii noștri, în care, din dorința de a semnala importanța valorilor neglijate, autorul face demonstrația unor

GIACOMO GAMBETTI

Italia

Eu consider ca foarte important spiritul anchetei dumneavoastră. Îndeosebi, mi se pare că ea este impregnată de o extraordinară cerință de participare și de o semnificativă dorință de a intra în curente considerate ca importante schimburi intelectuale, o dorință de a da sensul și valoarea propriei individualități și unei linii culturale autonome și specifice, în special în raport cu curente mai puternice și mai favorizate.

În pofida poate a unor aparențe, Italia nu face, nici ea parte din „marile curente", care comunică reciproc între ele cu mai mare ușurință, și limba italiană este și ea exclusă din comunicațiile internaționale ce se bucură de o răspîndire și un sprijin mai larg. Dacă se redă mai precis noțiunea de „țară mică" substituindu-se aceea de „țară cu răspîndire lingvistică limitată", cred că ne putem apropia mai mult de prezumțiile și semnificația anchetei dumneavoastră. Și, privită mai de-aproape, italiana nu este deloc mai răspîndită, dincolo de hotarele peninsulei, decît maghiara sau româna: dacă excludem diferențele numerice referitoare la populație și cîteva elemente absolut marginale sau de-a dreptul de „culoare" mediocră, comparația devine mai puțin paradoxală decît ar putea părea.

Acestea fiind spuse, trebuie adăugat că integrarea „țărilor mici" în „marile curente de spiritualitate universală" nu este, după părerea mea, valabilă decît dacă autonomia și originalitatea fiecărei contribuții sînt salvgardate și dacă se reușește să se distingă și să se excludă din noțiunea de „integrare" aceea de „subordonare". Cu cît „țările mici", în sensul dat mai sus cuvintului, își vor canaliza mai mult căutările proprii în funcție de coordonatele care le sînt proprii și specifice, cu atît aceste coordonate vor fi urmărite, receptate, răspîndite, influente etc. și realmente „integrate". Pentru a da un exemplu de acum foarte cunoscut, cinematograful neorealist italian a putut să constituie un fenomen extrem de proeminent pe plan internațional cu atît mai mult cu cît el a fost expresia tipică a unei condiții culturale, sociologice și umane complet italiene și absolut imposibil de reprodus. Acest exemplu ar putea să sugereze ceva și să fie util.

MIHAI BENIUC

România

Noi, care nu aparținem nici social, nici cultural, nici economic limbilor universale dominante, putem fi sufocați de aceste culturi care și-au instaurat o hegemonie mondială. Ele nu țin cont de noi ca entități aparte, în timp ce noi le cunoaștem în general. Noi cunoaștem limbile lor, iar ele nici măcar nu bănuiesc existența alor noastre. Există scriitori, în România, de exemplu, care cred că trebuie să scrie de așa manieră încît să faciliteze traducerea lucrărilor lor în limbi ca engleza, franceza sau spaniola, în rusă sau chiar în chineză.

Personal, eu n-am ținut niciodată cont de această perspectivă. Eu scriu într-o limbă și într-un limbaj care-mi permit total să exprim de o manieră completă și nuanțată ideile și sentimentele care țîșnesc continuu din realitate, ca și dintr-o viziune complexă a trecutului, a prezentului și a lumii.

Este o situație pe care nu o pot percepe ca scriitor, ca om de artă, decît în determinarea ei în timp și în spațiu, în contextul ei istoric, etnic și social și, ca să zic așa, ecologic. În acest spațiu istoric și ecologic, adică în această situa-

LITERATURI MARI ?

intuiții artistice și literare independente și autonome față de altele. Independent de Edgar Papu idei similare profesase și Adrian Marino în două cărți recente — *Carnete europene* și *Prezențe românești*.

Departe de a fi singulară, preocuparea lui Edgar Papu și Adrian Marino este o preocupare mai generală a oamenilor de cultură și a literaților din întreaga lume. Chiar dacă discuțiile inițiate pe alte meridiane sînt intitulate diferit, fondul problemei este același. Mulți scriitori din țările a căror cultură și literatură nu se bucură de marile circuite, acuză succesul comercial, falsa rețea valorică a piețelor occidentale, denunță anacronismul marilor centre culturale în spiritul unor opinii care s-au pronunțat și la noi. Este interesant să observăm că împotriva imperialismelor culturale, corolar al celor economice, se ridică chiar scriitori din țările care-l promovează, că refuzul occidentalocentrismului pornește chiar de la occidentali și că circulația adevăratelor valori culturale și literare ale lumii de azi indiferent de locul lor de naștere și de numărul de vorbitori este resimțită ca o necesitate a zilelor noastre. Aceste opinii se disting și printr-un pronunțat spirit critic la adresa transformării cărții într-o simplă marfă pe marile piețe capitaliste care decid pe această cale și „bursa valorilor" literare. Comercializarea pe scară largă a produsului literar este considerată una din cauzele prime ale incomunicabilității culturale și literare. Radiografia acestei stări de spirit proprie aproape tuturor continentelor o face o recentă anchetă internațională întreprinsă în R. P. Ungară de trustul cărții maghiare. Scriitori diferiți ca limbă și ca orientare artistică și politică, emit puncte de vedere personale, reproduse pentru că indică stadiul unei probleme care interesează și literatura română.

ție temporală și istorică, se produc unele fenomene care nu s-ar fi putut produce nicăieri în altă parte.

Dar acestea își găsesc expresia în idiomul local adecvat, ca echivalent analogic (chiar aproximativ) a ceea ce se petrece în toate limbile omenești, pentru că toți sîntem oameni și, ca atare, toți capabili de limbaj articulat.

În științe, arte și toate celelalte domenii, fiecare popor, fiecare neam, fiecare națiune, fiecare limbă poate contribui în mod constructiv și uimitor la progresul uman și la cultura universală.

Ce este de făcut pentru a da un ajutor ?

Nu există nimeni care să poată cunoaște toate limbile vorbite în lume, toate comportamentele de urmat. Dar, pas cu pas, prin intermediul unor organizații adecvate, se pot găsi forțe organizatorice convergente care să concentreze treptat tot ceea ce comportă imensul patrimoniu cultural-istoric al tuturor națiunilor, mici și mari, care au parcurs calea evoluției umane.

Pentru aceasta, ar fi necesar să se creeze o instituție, la inițiativa limbilor „minore", conștiente de rolul și misiunea ce le revin de drept în lumea literaturii de astăzi.

Cine ar trebui să ia această inițiativă ?

Noi înșine, cei care știm cîte comori culturale rămîn necunoscute datorită limbilor noastre „minore".

Valorile noastre culturale și științifice sînt majore. Nu numai pentru noi, ci pentru toată lumea, pentru întreaga umanitate.

JESUS TORBADO
Spania

În epoca actuală istoria este o veritabilă cutie a Pandorei dominată de economie și politică. Afacerile și puterea, care în ultimă instanță sînt același lucru, nu se ocupă decît de aspecte ale culturii care sînt considerate utilitare și, din nefericire, literatura este pe cale de a fi devorată de industria editorială. Țările cele mai bogate și cele mai puternice nu au în mod necesar și literatura cea mai elevată. Numai industria lor editorială este mai dezvoltată decît în alte părți. Această industrie este mai preocupată, aproape tot timpul, de partea economică a cărții decît de aspectul său artistic. Iată motivul pentru care, în cel mai bun caz, ceea ce semnează cînd se întîlnesc politicienii din două țări sînt acorduri de schimburi referitoare la industria culturală, și nu la cultura însăși. Aceasta și explică faptul că, în timp ce muzica (discul) și pictura (galeriile) ale țărilor cu situație economică modestă ajung în general să aibă o răspîndire internațională, probleme pe care industria le pune literaturii (problema traducerii în primul rînd) nu pot fi rezolvate decît printr-un

sprijin real al guvernelor, trecînd peste interesele particulare.

La toate acestea se adaugă șovinismul unor țări, care se manifestă clar în primul rînd la liderii lingvistici euro-americani. Dacă limba este apanajul imperiului — cum ziceau conchistadorii spanioli — ea este astăzi și un instrument de penetrație economică. A deschide calea limbilor minoritare ar echivala cu a împărți prada bogățiilor internaționale.

În fața acestui tablou de ansamblu, eu cred că noi, scriitorii, fie cu titlu individual, fie colectiv, nu putem face decît foarte puțin în afară de a crea case editoriale și canale de distribuție profesionale cu raze de acțiune internaționale și de a insista asupra necesității unor relații speciale, abia existente la această oră. Sîntem lucrători care muncesc într-un domeniu ale cărei bogății sînt din ce în ce mai puțin recunoscute și poate, ca totdeauna, că forța artei noastre rezidă în unirea noastră.

JACQUES BOREL
Franța

Mă tem că de fapt situația nu s-a schimbat, nu s-a schimbat deloc, de pe vremea cînd Valery Larbaud scria, acum 50 de ani, rîndurile pe care le citați dumneavoastră și care, în pofida eforturilor personale, atît de generoase și dezinteresate ale lui Larbaud, rămîn, din păcate, atît de actuale. Am constatat cu stupoare, cu consternare, că Marele Larousse enciclopedic în șapte volume, publicat în preajma primului război mondial, ignora pînă și numele lui Kirkegaard ! În ce-l privește pe celălalt mare danez, J. P. Iacobsen, operele lui sînt și astăzi — chiar „**Niels Lyhne**, chiar „Marie Grubbe" — practic de negăsit în Franța și, neîndoios, nici chiar eu nu l-aș fi cunoscut niciodată dacă Rilke nu l-ar fi prețuit atît de mult și nu m-ar fi incitat astfel (după îndelungi și infructuoase căutări) să-l descopăr. Ca să mai dau multe alte exemple ar fi jenant pentru Franța ; dar, în sfîrșit, mă îndoiesc că, pentru cea mai mare parte a intelectualilor francezi, nume aparținînd atît de indiscutabil „literaturii mondiale", ca acelea ale lui Attila Jozsef, Petöfi, Eminescu, chiar a lui Camoens, ar reprezenta altceva decît niște nume și știu perfect de bine la ce-ar trebui să m-aștept dacă aș intra într-o librărie pariziană și aș cere, de pildă, operele lui Eminescu. Și mă gîndesc cu rușine că dacă Fernando Passoa este în sfîrșit tradus, cunoscut iubit — deși, mă tem, de un mic număr de oameni — în schimb marele scriitor, marele scriitor contemporan portughez Miguel Torga, rămîne mai departe, pe cît știu eu, ignorat sau disprețuit de editorii din țara mea.

Această teribilă lipsă de curiozitate a francezilor, această lipsă de deschidere este un fapt. Fără îndoială există rațiuni istorice, care urcă în timp în vremurile cînd limba franceză, vorbită de toată Europa cultivată, avea acel caracter de universalitate pe care i-l recunoștea Rivarol ; neîndoios, asta ține și de faptul că literatura franceză a fost prea îndelung o literatură a saloanelor ; astăzi tendința este ca ea să se facă și să se judece pe baza universalității, fiind, pe de altă parte, înlăturată de lingvistică și freudism sau aservită lor : cercul, deplasîndu-se, nu rămîne însă mai puțin strîmt închis. În ce mă privește, eu sînt dimpotrivă cu atît mai sensibil la problema crudă, urgentă și capitală, asupra căreia îmi faceți onoarea de a-mi cere opinia cu cît acel suflu fremătător și generos de care sînt avizi autorii străini sînt cei care mi l-au adus cel mai adesea. (Mă gîndesc îndeosebi la marii romancieri ruși, printre care Paustovski — care a fost tradus de un deceniu, dar de care nu sînt sigur, nici pe departe, că a stîrnit un mare ecou.)

N-aș vrea totuși să fiu nedrept, mi se pare că un continent îndelung ignorat, imensul cîmp al literaturilor Americii Latine, ne este de-acum, cu Neruda și Asturias, Octavio Paz și Nicolas Guillen, Cortazar, Borges, Garcia Marquez și încă mulți alții, larg deschis — aceste mari și „mici" țări avînd în acest caz avantajul de a avea în comun o aceeași limbă de audiență internațională. (Oare nu cumva pentru că scrie în portugheză marele poet brazilian Manuel Bandeira continuă să rămînă virtual necunoscut aici ?)

Dacă scriitorii scandinavi contemporani rămîn inaccesibili în Franța, am totuși sentimentul că lucrurile nu stau exact la fel cu Europa centrală și Europa de est. Nu că penetrația ar fi deja bine înțeleasă, dar, în sfîrșit, Rudnicki și Kundera, printre alții, sînt traduși, au deja un public. (Traduși și citiți, printre grecii moderni, în afară desigur de Kazantzakis, sînt Ritsos, Seferis, Vassili, Vassilikos.)

Poeții mi se par a fi — nu este un paradox — mai fără noroc și, în același timp, mai norocoși. Mai puțin norocoși, pentru că în Franța există credința copleșitoare că nu mai este loc pentru poezie, nu mai sînt cititori și, totodată, nici editori — sau doar foarte puțini (dar nici asta nu este ceva totalmente nou : cum să uităm că poeții cei mai mari din a doua jumătate a secolului XIX, Rimbaud, Verlaine, Lautremont, Mallarme, au apărut „pe cheltuiala autorului" ?) Mai norocoși, pentru că ei cel puțin se cunosc între ei, de la țară la țară — mă gîndesc tocmai la întîlnirea de la Budapesta din 1974 — și ajung să se traducă între ei. Rilke era un mare traducător. Aceasta este, după părerea mea, ca un fel de datorie și, în același timp, un act de dragoste.

Nimic nu mi s-a părut mai fructuos decît aceste cîteva întîlniri de poeți la care mi-a fost dat ici și colo să asist. Să se înmulțească asemenea întîlniri între prozatori, să se încerce cointeresarea editorilor din diverse țări, care să fie

şi ei invitaţi la reuniuni. Să nu se ezite în faţa lecturilor publice de texte de proză aşa cum am auzit că se fac în ţările socialiste, lecturile de poezie. Să se încerce să stabilească între prozatori acelaşi dialog care, în cazul poeţilor, a dus în mai multe rînduri la traduceri, la colaborări. Eu nu văd deloc, pentru moment, oricît de modeste ar fi, ce alte sugestii s-ar putea face. (Pentru că aseasta se întîmplă mai rar, fără îndoială, dar un mare romancier, ca Proust, care avea de dus la capăt o operă imensă, nu a ezitat să traducă pe Ruskin, ca Valery Larbaud pe Samuel Butler).

Dar, obstacolele economice, alt aspect dramatic al aceleiaşi probleme, nu vor putea cu toate acestea să fie depăşite: un bun traducător poate, în Statele Unite, să trăiască numai din meseria de traducător ; este departe însă de a fi la fel şi în Franţa şi, presupun, în celelalte ţări occidentale ; în sfîrşit, editorul occidental urmăreşte, mai presus de orice, profitul, „rentabilitatea". Cel mai deschis, cel mai dezinteresat, riscă să se descurajeze dacă publicul, prost informat, din ce în ce mai puţin curios chiar şi faţă de propria literatură, nu-l urmează. Tradus în franceză, marele poet maghiar Milan Fust rămîne total necunoscut. Premiul Nobel nu i-a adus scriitorului australian Patrick White mai mulţi cititori francezi decît avea înainte. Astfel, majoritatea editorilor francezi vor da înapoi în faţa ideii de a mai publica a doua carte a unui scriitor maghiar, sau român, sau finlandez, chiar de mare valoare, dacă prima carte tradusă nu a fost întîmpinată de public, de critică, decît cu indiferenţă. Complexitatea problemei pe care o evocaţi şi pe care, după cum vedeţi, eu o resimt personal cu acuitate, este într-adevăr infinită. Problemă, de asemenea, economică ; problemă a societăţii. Problemă, în sfîrşit, poate de civilizaţie, în măsura în care mijloacele de „mass-media", rău înţelese sau rău utilizate, departe de a servi cultura, patrimoniul umanităţii, le ameninţă : închis literaturilor străine — pentru care nu se face mare lucru să le cunoască — oare nu de literatură, în totalitatea ei, se îndepărtează publicul, cel puţin în Occident, din ce în ce mai mult ?

P. S. Altă temă de dureroasă meditaţie, dar foarte revelatoare : cu foarte rare excepţii, literatura din Quebec, totuşi de expresie franceză, rămîne în Franţa, la fel de puţin familiară ca şi cea suedeză, sau poloneză, sau iugoslavă...

(Chiar publicarea integrală a operei autobiografice a unui autor atît de celebru ca Strindberg a fost recent un eşec „comercial".)

ALEJANDRO ROMUALDO

Peru

Insuficienta cunoaştere a literaturii ţărilor a căror limbă nu este acea a marilor centre culturale are cauze complexe şi profunde, dar care nu sînt însă necunoscute. Una din cauzele fundamentale ale acestui fenomen rezidă în limitarea razei de acţiune a limbii originare în care

GEBRAN KHALIL GÉBRAN

Despre copii

„Copii voştri nu sunt copii voştri.
Ei sunt fiii şi fiicele dorului,
ai vieţii îndrăgostită de ea însăşi.
Ei vin prin voi dar nu din voi,
Şi, deşi sînt cu voi, ei nu sînt
ai voştri.
Puteţi să le daţi dragostea,
nu însă şi gîndurile voastre,
Fiindcă ei au gîndurile lor.
Le puteţi întîmpina fiinţa dar nu şi
sufletul,
Căci sufletele lor dansează
în casa zilei de mîine, iar voi nu le
puteţi vizita
nici chiar în vis.
Puteţi năzui să fiţi cu ei,
dar nu căutaţi să-i faceţi asemenea
vouă,
Pentru că viaţa nu merge înapoi,
nici nu zăboveşte în ieri.
voi sînteţi arcul din care copiii voştri,
ca nişte săgeţi vii, sunt aruncaţi.
Pe drumul nesfîrşirii Arcaşul vede
semnul
şi cu puterea lui vă încordează, astfel,
ca săgeţile-i să poată zbura iute şi
departe.
Şi puterea voastră, în mîna Arcaşului,
să fie spre bucurie,
Căci, precum El iubeşte săgeata
călătoare,
tot la fel iubeşte şi arcul cel statornic.

(Din „Profetul")

In româneşte de
Radu Cîrneci

a luat naştere această literatură, limitare depinzind, la rîndul ei, de gradul mai mic sau mai mare al importanţei şi semnificaţiei economice sau sociale a ţărilor în discuţie, în diversele sfere de influenţă asupra evenimentelor mondiale, care determină în mare măsură interesul relativ pe care-l pot suscita. Numai cînd în aceste ţări se produce un eveniment extraordinar, de pildă o revoluţie socială, se concentrează (pentru prima dată) atenţia asupra cunoaşterii lor. Între timp, numai munca izolată a cîtorva intelectuali contribuie la smulgerea din anonimat a valorilor literare pe care le posedă aceste literaturi. Dar, în realitate, se pune problema ca această actualitate să nu se reducă la o simplă curiozitate individuală, ci să se transforme într-un obiectiv colectiv permanent, într-un angajament continuu, ceea ce ar da rezultate mult mai pozitive. Stabilirea de contacte cu scriitorii prin intermediul asociaţiilor lor culturale, al revistelor publicate de acestea şi prin al centrelor universitare unde lucrează aceşti autori ar putea constitui sarcina fundamentală a consilierilor culturali ce reprezintă ţările interesate să li se difuzeze valorile în ţările unde se află în misiune. Reunirea periodică a specialiştilor şi traducătorilor, publicarea unei reviste exclusiv orientate spre acest obiectiv, toate acestea ar putea găsi un ecou suficient în sectoarele care sînt excluse de la participarea efectivă la concertul universal al culturii. Ţările care se bucură de condiţii mai bune decît ale noastre au, în această problemă, o răspundere mai mare. Dacă şi-ar da seama de problemă şi ar începe să se intereseze de literatura acestor sectoare, aceasta ar însemna un mare pas înainte spre rezolvarea şi înţelegerea exactă a principiului dezvoltării inegale a artei, care constituie negarea ştiinţifică a faimoasei şi falsei axiome, potrivit căreia se spune : „La o ţară mare, o literatură mare".

ERSKINE CALDWELL

Statele Unite

Ani de-a rîndul m-am tot gîndit la gravitatea faptului că autori care trăiesc şi scriu în statele mai mici ale lumii nu pot să-şi vadă operele citite pe o scară atît de largă ca autorii ce scriu în limbile mari. Nu cunosc un remediu rapid pentru această stare, dar este o boală pentru care se impune să se găsească un tratament şi o vindecare.

Poate că această stare este un argument, la fel de bun ca oricare altul, în favoarea ideii că omenirea are nevoie de o limbă comună, sau — dacă asta nu este cu putinţă în viitorul imediat — atunci poate de cinci sau şase limbi care să ia locul sutelor de limbi existente astăzi.

Unul dintre efectele dăunătoare ale existenţei limbilor naţiunilor mai mici este faptul că tinerii scriitori nu sînt în stare să-şi cîştige existenţa prin scris, deoarece în ţările mai mari sînt rar publicate traduceri.

Pe scurt, omenirea are nevoie de mai puţine limbi şi mai multe traduceri.

JEAN ROUSSELOT

Franţa

Mărturisesc că sînt incapabil să propovăduiesc cine ştie ce rezolvări. Cred mult în întîlnirile internaţionale între critici, autori şi traducători, cum sînt cele la care particip la Lisabona, Atena etc. Trebuie să se înmulţească, pentru că în asemenea întîlniri se schimbă idei, se fac proiecte şi se trece la realizări. Exemplu : la Bratislava şi la Atena eu am putut trece la realizarea unor proiecte de antologii în limba franceză din poezia slovacă şi din cea greacă contemporană : am găsit editorul parizian şi lucrurile sînt pe cale de a se materializa. Dar a trebuit, fireşte — şi cu asta atingem fondul problemei — ca Cehoslovacia şi Grecia să facă efortul financiar indispensabil. În ce constă acesta ? În alocarea retribuţiei traducătorilor şi stilizatorilor, apoi în cumpărarea unui număr de exemplare. Ştiu că este vorba de poezie, gen pe care francezii nu-l practică deloc ,nici chiar în limba lor. Dar cînd este vorba de romane, „ţările mici" trebuie să înţeleagă că „cele mari", cu excepţia celor socialiste, sînt împiedicate de motive economice să-şi deschidă porţile unor literaturi puţin cunoscute. Editorii francezi vor mai înainte de orice să cîştige bani. Ei vor publica orice oricît de scandalos sau de şocant, de oriunde ar veni, dacă le aduce profituri grase ; talentul în această afacere nu contează absolut deloc, cu unele excepţii, desigur... Şi astfel se întîmplă că editura Albin Michel strîmbă din nas cînd îi propui un nou Dery, pentru că este o carte care nu se vinde. Ce-i de făcut ? Dacă s-ar obţine de la U.N.E.S.C.O. ajutoare importante pentru răspîndirea literaturilor cu redusă audienţă ar fi un lucru bun. Dar „ţările mici" însele n-ar putea să consacre acestei răspîndiri o parte mai importantă din bugetele lor ?

Continui însă să cred că întîlnirile internaţionale pot contribui la ruperea cercului vicios. Celor pe care le-am menţionat mai sus le adaug pe cele pe care asociaţiile de scriitori le organizează sau le au în vedere.

HANS MAGNUS ENZENSBERGER

R. F. Germania

Nu este întîmplător că problema şanselor traducerii literare este pusă cu o tenacitate deosebită în ţările aşa-zis „mici". Şi cînd răspunsurile vin dintr-o ţară „mijlocie" sau „mare", ele sînt dinainte suspecte, pentru că şi în domeniul culturii, preceptul, potrivit căruia cei „mari" sînt întotdeauna opresorii celor „mici", este valabil, chiar dacă aceste concepţii cantitative nu au, cel puţin în domeniul poeziei, nici un sens inteligibil dacă sînt luate în sensul lor strict : pentru că la urma urmei ar fi greu să pretinzi că autorii anglofoni ar fi cei care au colonizat, de pildă, în epoca victoriană, pe confraţii lor danezi, greci sau canadieni ; structurile politice, economice şi militare erau cele ce constituiau cîmpul de forţă al imperialismului.

Ar însemna deci să simplificăm la maximum răspunsul dacă ne-am mulţumi să recunoaştem de-o manieră uşuratică utilitatea şi binele traducerii, ca şi cum ar fi suficient să se difuzeze un umăr suficient de mici culegeri de poezie din toate limbile în toate celelalte pentru a ajunge la un fel de fraternitate universală a culturii... Eu „cred", evident în calitatea mea de scriitor, în rostul şi posibilitatea traducerii, şi am această credinţă, ca să spun aşa, din vocaţie, din egoism, şi aceasta nu numai pentru că eu însumi fac din cînd în cînd cu plăcere traduceri şi am învăţat prin asta multe, ci pentru că m-aş teme să nu mă atrofiez ca poet dacă aş fi prezent numai în producţia literară a ţării mele.

Dar acest răspuns afirmativ nu merge cine ştie cît de departe ; el merge în cel mai bun caz pînă acolo pînă unde merge curiozitatea „branşei" poetice, sau acordul iniţiatului. Ce poate însemna traducerea literară pentru „ceilalţi", pentru restul societăţii,. care nu aparţin cercurilor literare, e cu totul altă chestiune ; la urma urmei, literatura nu este făcută numai pentru cei ce o practică.

Trebuie să vă răspund pe două planuri : pe de o parte, îmi permit să vorbesc, ca să zic aşa, ca „tehnician", ca unul care nu cunoaşte problema traducerilor numai din unghiul formal, ci şi ca unul care s-a ocupat de problemele practice atît în ce priveşte chestiunea publicării, cît şi ca editor şi redactor.

Văzută din acest unghi, să-i spunem, industrial, problema apare ca practic insolubilă. Traducerile sînt prinse din ce în ce mai mult, în ultimii aproximativ 10 ani, în ţările capitaliste, în foarfeca costurilor galopante şi a cererii în degringoladă. Noile apariţii ambiţioase nu mai fac practic parte din calculul economiei editoriale „normale". Am putea considera legea care guvernează acest fenomen drept un pandant al centralizării şi concentrării seculare a capitalului. Acest concept marxist, emis ca pronostic acum un secol şi jumătate, s-a dovedit just în

POEMELE LUI KABIR

2

M-am gîndit la deosebirea dintre apă
şi valurile ei. Ridicîndu-se,
apa e tot apă, prăbuşindu-se,
e apă. Puteţi cumva să-mi arătaţi
cum aş putea să le despart ?
Fiindcă cineva a făcut cuvîntul „val",
trebuie să-l deosebesc de „apă" ?
Cel Secret e în noi.
Printre degete îi trec galaxiile
precum mătănii.
Un şirag de mătănii la care priveşti
cu ochii strălucind.

4

Cel cu moarte şi cu trup dansează
înaintea celui fără de trup şi fără
de moarte.
„Eu sînt tu", spune trompeta.
Părintele spiritului soseşte şi către
elevul începător se apleacă.
Încearcă să trăieşti pentru ca să vezi
asta cu ochii tăi !

6

Poteca bhakti, a credinţei, şerpuieşte
cu graţie.
Pe această potecă nu există întrebare
şi ne-ntrebare.
Eul dispare cînd îl doar atingi.
Şi bucuria de a-l căuta e atît de uriaşă
încît te arunci şi te răsuceşti ca peştele
în apă.
Cînd îi trebuie cuiva minte, cel iubit
se grăbeşte să o dea pe a lui.
Poemele lui Kabir sînt despre secretele
acestei bhakti.

8

A sosit timpul să făurim leagănul
iubirii !
Leagă trupul şi apoi mintea astfel încît
să se legene
în braţele Celui Secret pe care-l iubeşti.
Apa ce cade din nori adu-o în ochii
tăi.
Şi învăluie-te în umbrele nopţii.
Înalţă-ţi faţa către urechea lui,
apoi vorbeşte numai despre ce vrei
fierbinte să se-ntimple.
Kabir spune : „Ascultă-mă frate,
pătrunde-te de chipul, forma şi mirosul
Celui Sfînt."

9

Întunericul nopții coboară repede
și umbrele iubirii se-nfiripă în minte
și trup.
Deschide fereastra către apus și dispari
în aer în sinele tău.
Lîngă sternul tău e o floare deschisă.
Bea mierea dimprejurul acelei flori.
Iată valurile :
E atîta măreție lîngă ocean.
Ascultă : sunetul imenselor scoici de
mare ! Sunet de cloopte !
Kabir spune : Ascultă, prietene, ceea
ce vreau să-ți spun :
În mine e Oaspetele pe care-l iubesc !

10

Prietene, speră în Oaspete cît trăiești.
Caută viața cît trăiești.
Gîndește și iar gîndește cît trăiești.
Ceea ce numești „salvare" e pentru
clipa dinaintea morții.
Dacă nu-ți frîngi legăturile cît trăiești,
crezi că umbrele o vor face după ?
E-nchipuire gîndul că sufletul îi va-nsoți
pe cei în extaz doar pentru că trupul
e putred.
Ceea ce găsești acum vei găsi atunci.
Dacă acum nu găsești nimic, vei sfîrși
cu doar un loc în Cetatea Morții.
Dar dacă vei iubi divinul acum, în viața
ce urmează vei purta chipul împlinitei
dorinți.

Apoi aruncă-te în Adevăr, află cine
este Învățătorul, crezi în Marele Sunet!
Kabir o spune :
„Cînd îl cauți pe Oaspete,
arderea dorului de Oaspete este
aceea care face totul.
Privește-mă... vei zări un sclav
al acelei arderi."

**În românește de
Ion Bogdan Lefter**

*) Traducerile sînt făcute după tălmăcirile în limba engleză ale lui Robert Bly, poet american, astăzi în vîrstă de 55 de ani, cîștigător în 1968 al celui mai important premiu literar american : Premiul Național al Cărții – National Book Award.

domeniul economiei, și se pare că se impune astăzi, cu oarecare întîrziere, în domeniul „suprastructurii". Se traduc tot mai puține lucrări și trebuie să se aloce sume tot mai mari reclamei pentru a reuși să se plaseze aceste traduceri, pe piața cărții. (Nici romanele traduse din engleză nu mai „merg" în R.F.G. fără o campanie publicitară în toată regula.)

Subvențiile ar putea reprezenta un oarecare răspuns la aceste greutăți, dar atenție ! Această soluție nu este nouă și ea este tot mai larg practicată în domeniile cele mai diverse. Dar nu trebuie să ne facem iluzii privind eficacitatea ei... Dacă o anume operă este scoasă pe piața națională, dacă există, dacă poate fi procurată, dacă autorul se poate bucura, aceasta nu înseamnă că existența ei este cu mult mai mult decît virtuală, simbolică și doar aparentă : faptul că o carte a fost tipărită nu garantează deloc că-și va găsi cititori și că-și va îndeplini menirea. Acest mecanism este comparabil cu „autopublicarea". Firește, cîte un autor mai poate, cel puțin în R.F.G., să-și tipărească cărțile pe propriile speze ; dar nu se poate spune că prin asta l-a și remarcat cineva. La fel ca și operele autopublicate, cărțile subvenționate trebuie să lupte împotriva prejudecăților și împotriva disprețului breslei cărturarilor, al presei, și, adesea, al criticii și publicului. Și se întîmplă uneori ca această neîncredere să fie și întemeiată ; pentru că se întîmplă frecvent ca ceea ce oferă, de pildă, ambasadele, ministerele, instituțiile culturale și birocrațiile din lumea întreagă pentru a fi difuzat cu subvenții, adesea chiar gratuit, fie ca simple xerografii, fie pe hîrtie glasată, poartă o tentă de lucru oficial, de lucrare manipulată, de calitatea a doua, de mediocru. Nu trebuie în mod necesar ca lucrurile să stea așa și-mi amintesc cu plăcere suficiente exemple contrare acelei reviste latino-americane, umplută de nepotul unui dictator cu mîzgăleli și poezie proastă... Dar este un fapt că oamenii primesc cu neîncredere și bănuială acest cal oferit în dar.

Pentru aceasta, dar și pentru alte motive, eu am sfătuit totdeauna să se subvenționeze nu publicații, ci persoane. În loc să se tipărească și să se difuzeze broșuri sau culegeri gratuite care ajung majoritatea la coșul de hîrtii, este mai ușor să se descopere trei sau patru persoane capabile : traducători ce traduc din pasiune, îndrăgostiți înrăiți de literatură, intermediari, orice persoană al cărei talent a fost dovedit și răsdovedit. Și alocarea pentru aceste persoane a unei burse pe unu sau doi ani consacrați studiului aprofundat al unui autor sau realizării unei traduceri complicate costă puțin și poate aduce mult. Pentru că riscurile, susținerea rezultatelor acestui efort ar reveni înseși acestor persoane, și nu ministerelor sau academiilor. Cu alte cuvinte, instituțiile nu ar trebui să insiste asupra unui progres instituțional, ci să se bazeze pe persoane cărora li s-ar da, înainte de orice, mînă liberă, dacă se dorește obținerea unui rezultat. Schimburile culturale între Portugalia și R.F.G., de pildă, depind în definitiv de trei persoane. Dacă n-am avea aceste trei persoane sau dacă n-ar fi asigurată baza financiară a activității lor, nu s-ar ști în R.F.G. nimic, dar literalmente nimic, despre literatura și teatrul portughez modern etc. — și viceversa. Și în mod

evident maniera cea mai bună de a face să echivaleze cheltuielile şi rezultatele obţinute în domeniul schimburilor culturale constă în a găsi aceste două, trei persoane şi în a căuta o a patra sau a cincea de acelaşi tip.

N-aş vrea totuşi să fiu luat drept un optimist, şi acesta este motivul pentru care voi încheia aceste consideraţii printr-o mică digresiune teoretică. Se poate într-adevăr ca ideea literaturii mondiale — „Weltliteratur" — profesate de Goethe să-şi fi pierdut ceva din forţa strălucirii ei în lumea noastră. Ea fusese generată de ideea burgheză de progres, care cel puţin în parte a dat faliment. Oare să fie într-adevăr necesar şi de dorit ca toate produsele culturale să fie disponibile în toate punctele globului nostru ? Oare ne interesează să facem această lume şi mai **omogenă** decît este deja ? Oare nu ne ajunge că găsim peste tot aceleaşi staţii de benzină, aceleaşi mărci de maşini, aceiaşi cremvurşti, aceleaşi filme de groază ? Oare nu ne aflăm în pragul unei ere în care omul se retranşează în provincia sa, al unei ere în care opoziţia nu înseamnă, în ultimă instanţă, decît persistenţa în propria singularitate, în calitatea inconfundabil **locală** a vieţii ? Regionalismul cunoaşte o adevărată renaştere, cel puţin în Europa occidentală. Dialectul este pe cale de revenire. Galii, catalanii, laponii, corsicanii s-au săturat să se alinieze după nişte metropole ce s-au desemnat singure în această funcţie. Şi oare ţările „mari" nu fac adesea rău cu centralismul lor greoi, cu uniformizarea lor monotonă ? Nu putem noi oare face ca lucrurile să stea mai bine în Europa şi nu există oare o şansă enormă a forţei de rezistenţă promiţătoare pentru viitor, în faptul ca o cultură, cum este cultura maghiară, să fie ea însăşi, de neconfundat şi poate chiar intraductibilă. Alţii vor trebui să înveţe limba dacă vor să aprofundeze această cultură. Desigur, este nedrept să te numeri printre cei neavuţi. Dar cultura nu este guvernată **numai** de legea numerelor mari. Poate că „micile" culturi sînt cele care dezvoltă cea mai puternică identitate, poate că ele sînt cele ce vor supravieţui atunci cînd superpiaţa civilizaţiei noastre de aeroport se va fi prăbuşit, de multă vreme, în bucăţi...

ARMAND LANOUX

Franţa

Valoarea scriitorilor şi creatorilor nu coincide numaidecît cu limitele geografice şi economice ale ţării şi nici cu răspîndirea mondială a limbii ! Dar eu nu dispun de nici un mijloc practic pentru a schimba această situaţie, şi nu cuvintele sînt cele care au să schimbe ceva, în oricare ar fi limba, din păcate. „Vorbe, vorbe, vorbe...". Soluţiile sînt politice şi la nivelul unei „politici internaţionale a culturii".

JORGE AMADO

Brazilia

Eu cred că ancheta organizată de „Cartea ungară", care-şi ia ca punct de plecare o reflecţie veche de 50 de ani a lui Valery Larbaud, este valoroasă şi merită atenţia scriitorilor şi a celor care se simt răspunzători faţă de răspîndirea culturii. Într-adevăr, în pofida a tot ce s-a întîmplat în decursul acestor 50 de ani de la apariţia în „Cahiers du Sud" a articolului lui Larbaud, literaturile ţărilor „mici" continuă să fie ignorate în practică dincolo de frontierele locurilor care le-au dat naştere. Înţeleg, prin „ţări mici", acele ţări care nu sînt prea puternice economic şi, prin „ţări mari", marile puteri care domină economia şi politica mondială.

Dacă iau de pildă literatura şi ediţia de carte în Brazilia trebuie să încep prin a constata două fapte grave.

Mai întîi, peste 90 la sută din cărţile publicate anual de editurile braziliene provin din mai puţin de zece ţări, printre care Statele Unite ale Americii, Franţa, R.F.G. şi Marea Britanie. Marea majoritate a acestor 90 la sută din cărţile publicate este reprezentată de lucrările americane. Literatura provenită din ţările socialiste este extrem de puţin tradusă, chiar şi în cazul unor ţări atît de importante — dată fiind influenţa lor economică şi politică în lume — cum sînt Uniunea Sovietică sau China.

Literatura „ţărilor mici", adică a ţărilor comparativ mai slabe din punct de vedere economic, nu reprezintă, în cel mai bun caz, decît 10 la sută (în care se includ şi cărţile provenind din ţările socialiste) din traducerile publicate de editorii brazilieni. Şi aceşti 10 la sută cuprind şi pe autorii latino-americani care au suscitat un mare interes în lumea întreagă în decursul ultimilor ani.

Merită să ne oprim un moment asupra problemei acestui „boom" al literaturii latino-americane. Cînd este vorba de interesul pe care şi l-a descoperit brusc omenirea în privinţa literaturii ţărilor noastre, se comit în general cîteva erori. Mă voi limita la cele mai serioase.

Citind ce se scrie în Europa şi Statele Unite despre scriitorii moderni de pe continentul nostru ai putea avea impresia că o mare şi puternică literatura „latino-americană" s-ar fi născut dintr-o dată. Este complet fals. Nu exsită o literatură „latino-americană" şi cu atît mai puţin una născută peste noapte, ca un miracol datorat talentului cîtorva scriitori. Literaturile diferite din ţările diferite care formează America Latină s-au dezvoltat treptat şi, tot aşa, progresiv, şi-au căpătat caracterul lor specific, începînd din epoca colonialistă şi pe tot parcursul luptelor duse pentru independenţă, pînă în zilele noastre.

Marii scriitori au creat şi în trecut opere nemuritoare în fiecare din aceste ţări, însă ei nu au ajuns să fie cunoscuţi pe plan mondial. Realismul magic, despre care se spun — cu deplin temei — atîtea lucruri bune astăzi nu este invenţia unui scriitor contemporan sau altuia, ci

o tradiţie a literaturilor noastre. Ceea ce se întîmplă astăzi este că a început să se manifeste un anume interes faţă de cărţile noastre, deoarece ţările noastre au început să existe economic, iar cele mai mici au început să mişte din punct de vedere politic.

Cînd se vorbeşte de „literatură latino-americană“ se înţelege în general literatura ţărilor de limbă spaniolă, trecîndu-se astfel sub tăcere două literaturi foarte importante ale continentului, care nu sînt de limbă spaniolă : literatura braziliană (iertaţi-mi lipsa de modestie, dar este un fapt că literatura braziliană este cea mai importantă din America Latină) şi literatura haitiană — prima, în portugheză, şi a doua, în franceză. Şi această eroare nu face decît să se repete zi de zi.

În sfîrşit, expresia „literatură latino-americană“, în gura europenilor sau nord-americanilor, reflectă o concepţie colonialistă, iar în gura latino-americanilor ea dovedeşte că sîntem încă înrobiţi concepţiei colonialiste. Nu există o literatură latino-americană. Această noţiune este o absurditate. Există dimpotrivă un mare număr de literaturi frumoase şi bogate, atîtea cîte ţări sînt în America Latină : există o literatură braziliană, o literatură argentiniană, o literatură mexicană, chiliană, cubaneză, ecuadoriană etc. şi fiecare din aceste literaturi prezintă trăsături originale, naţionale, care nu-i aparţin decît ei. Ce diferenţă între un scriitor brazilian şi unul argentinian, între un autor mexican şi unul chilian şi aşa mai departe ! Ceea ce au ei în comun este aspectul negativ : mizeria, oprimarea; militarismul, dictaturile. În ce priveşte restul, fiecare din popoarele continentului are chipul său propriu, glasul său propriu, modalitatea sa proprie de expresie. Şi cînd toate acestea sînt reunite sub eticheta „literatură latino-americană“ aceasta reprezintă o reflectare a concepţiei colonialiste, de oriunde ar veni ea. În ce mă priveşte, eu sînt scriitor brazilian şi sînt purtătorul tradiţiilor ce decurg din formarea şi evoluţia poporului nostru, tradiţii care diferă de cele ale altor popoare.

În orice caz, merită să se atragă atenţia asupra interesului suscitat de scriitorii din ţările Americii Latine, fiindcă acest fenomen dovedeşte, mai presus de orice, prezenţa politică şi economică a popoarelor şi ţărilor continentului. Ţările noastre îşi continuă lupta şi ele nu mai sînt simple abstracţiuni pe harta lumii.

Celălalt fapt grav pe care trebuie să-l constat examinînd situaţia Braziliei este că importanta literatură care şi-a modelat aici începînd din epoca colonialistă caracterul său naţional propriu, care numără poeţi şi prozatori remarcabili şi care se dezvoltă în zilele noastre cu un puternic elan creator, abia dacă este cunoscută în afara Braziliei. Dacă se are în vedere deci ponderea noastră economică şi politică, noi sîntem o „ţară mică“. Nu în aceeaşi măsură, e adevărat, ca înainte de-al doilea război mondial şi, tocmai din acest motiv, numărul lucrărilor braziliene editate în Europa şi în Statele Unite a crescut în cursul ultimilor ani. Dar, cu toate astea, sîntem încă foarte departe de situaţia care este de dorit şi necesară.

GYÖRGY SOMLYO

Ungaria

Graiuri mici ! Popoare mici ! Literaturi mici !

1. Pentru început şi fără nici un comentariu aş vrea să procedez la o constatare simplă : Cînd un poet francez de 20 de ani, la începutul carierei, publică ceva, chiar dacă într-o revistă marginală sau puţin importantă, el poate citi textul imprimat cu sentimentul că în acelaşi moment sau aproape, şi alţii iau cunoştinţă de el, la Budapesta, Melbourne, Tunis, Minneapolist, Bangkok sau Leningrad. Şi fie că-şi dă seama sau nu, acesta este un fapt. Dar să presupunem că cel mai remarcabil dintre poeţii maghiari publică o capodoperă unică în genul ei într-o revistă sau sub formă de carte, el poate fi sigur că, exceptînd pe aceia — foarte puţini numeroşi — care vorbesc maghiara, nici un cititor de literatură n-are s-o cunoască altfel decît întîmplător, în urma unei şanse extraordinare şi mult mai tîrziu, sub forma unei traduceri cel mai adesea imperfecte. Şi aceasta reprezintă deja unele diferenţe în procesul creaţiei, fie şi de o manieră imperceptibilă, şi la fel se întîmplă în privinţa raportului dintre scriitori şi opera sa etc. Acest fenomen dă ocazia unui gen de complex, practic în sensul psihanalitic al termenului, la autorii maghiari şi la cei care sînt din punct de vedere lingvistic într-o situaţie comparabilă.

2. Lucrurile n-au stat totdeauna aşa. Atît timp cît literaturile au fost concepute şi şi-au îndeplinit funcţiunea mai înainte de orice în cadrul lor naţional, conştiinţa acestui fenomen a fost puţin resimţită. Pînă aproximativ în epoca luminismului, producţia naţională, sporită prin opere clasice în limba originară sau în traducere era suficientă pentru a satisface cerinţele de consum ; şi scriitorii înşişi se mulţumeau în mare măsură cu publicul ţării lor, care le aparţinea, cu atît mai mult cu cît acest public era adesea restrîns. Balassa — mare poet maghiar din secolul al XVI-lea — nu trebuie să se fi frămîntat deloc că ultimul său poem era mai puţin citit în Franţa decît cele ale lui Villon sau Ronssard în Ungaria sau aiurea. Pe de altă parte de cînd dezvoltarea literaturii se produce tot mai mult în cadrul vastelor schimburi a ceea ce se numeşte literatura mondială (sau „generală“), autorii ce se găsesc aruncaţi la periferia acestui curent, datorită micii audienţe naţionale şi lingvistice au un handicap permanent.

3. Dar încetul cu încetul acest handicap nu mai este doar în dezavantajul celor ce sînt astfel „excluşi“ din literatura universală, ci afectează, sînt convins, din ce în ce mai mult schimburile literare mondiale însele, care, imediat după ce au fost începute, se află reduse la o existenţă fictivă şi ipotetică tocmai pentru că nu îmbrăţişează realmente literatura omenirii. Ca orice altă formaţiune organică acest curent de schimburi are nevoie, ca o necesitate internă, să facă să înflorească esenţa sa şi totalitatea sa.

4. Acesta este deci motivul pentru care eu sînt de părere, cum m-am exprimat recent cu

ocazia unei conferințe internaționale, că este imperativ necesar să se modifice situația actuală (deși nu pot, în ce mă privește, să emit multe sugestii practice în acest sens) și că urgența acestui imperativ trebuie să fie recunoscută mai devreme sau mai tîrziu de către reprezentanții (scriitori, critici și editori) „marilor" literaturi.

De la crearea însăși a noțiunii de literatură „mondială" se consideră ca aparținînd acesteia ceea ce poate fi citit și va fi citit în maximum de limbi cu putință și cît mai repede posibil. Dar trebuie să vină vremea cînd vor fi considerate ca literaturi de rang mondial acelea care au făcut accesibil în propria limbă cel mai mare număr de capodopere din toate celelalte literaturi, și aceasta în cel mai scurt interval de timp posibil. Traducerea, din luxul princiar pe care-l reprezintă astăzi pentru națiunile mici, trebuie să devină o a doua natură a literaturii propriu-zise.

VERCORS

Franța

Trebuie să recunoaștem lucrurile cum sînt. Problema crucială a difuzării operelor literare în limbi cu redusă circulație este cu mult anterioară lui 1927. Și dacă, departe de a se ameliora, greutățile n-au făcut de atunci decît să se agraveze, este pentru că rezolvarea nu depinde de factori intelectuali, ci economici.

Personal, eu nu cred deloc într-un gen de dispreț inconștient al țărilor mari pentru cele mici. Teoria „la țară mare, literatură mare" nu este numai simplistă, ea este rasistă și, chiar mai mult, absurdă. Dovadă stă faptul că opere majore a căror existență a influențat gîndirea umană proprie din aceste țări mici : Cehoslovacia (Kafka), Ungaria (Petöfi), Danemarca (Kierkgaard), Norvegia (Ibsen) etc. Și numai citarea acestor cîțiva autori arată că atunci cînd o operă atinge un anume nivel nu mai există frontiere, nici limbi care să-i reziste. Ceea ce trece greu peste aceste bariere este ceea ce putea numi literatura secundară, opere totuși de foarte bună calitate, dar a căror influență, să zicem, asupra gîndirii mondiale este mai puțin vizibilă. După cum s-ar părea, în fața unor opere nici mai bune, nici mai rele dar scrise în limbi de mare circulație, ele, cum s-ar spune, „n-ar mai avea pondere". De unde impresia unui gen de imperialism al literaturilor țărilor mari pe spezele celor mici.

Neîndoios, acest imperialism există într-o oarecare măsură. Dar în chestiunea care ne preocupă aceasta nu este esențial. Și, ceea ce cred eu sînt următoarele. Ceea ce o țară, oricare ar fi, poate absorbi ca publicații literare este limitat. Or, de mult timp numărul lucrărilor ce apar anual depășește această capacitate. Acest fenomen de inflație literară a început (sau a fost perceput) după primul război mondial. După al doilea s-a accelerat. Probabil aceasta se dato-

MARC QUAGHEBEUR

L'Herbe seule

I

Coline

Un brăzdar acoperă peisajul
Ziduri ruinate

Linia grădinilor a despărțit corpurile
Plesnește aorta

II

Semn în noapte
Cele două silabe ale tale
Roșu

Versantul unui deal
Pe lîngă o foarte bătrînă femeie

Nici o răscruce

Tu lauzi balerinii fără privire

Pești mustăcioși somnolenți
Survine transa

Și se desprinde
Focul cenușiu

III

Oiane
Crevase

Un fular de culoare
Încazarmează lanuri de secară

IV

Urzește-ți
Copitele tale albe

În spumele hergheliilor

V

Gheața înecaților
Se clatină

În fiord
Glota apei despuiate

VI

Iluviunea zăpezii

Foi de hîrtie
Spoite de o zadarnică putere

Balasturi
Negre

VII

Moartea
Filament de-a lungul subsuorilor

Legiunile ei
Trec

VIII

Trecători de apă
Tovărăşii revenind mereu

Coacăză tescuită
Pe care braţele noastre o acoperă
Pe laturi cu napi

Desţeleniri urcă
Scrişnind
O altă memorie pierdută

IX

Fisurile pîntecului

Iambi liniştiţi
Tu sorbind

X

Pleura
Corpurilor esenţiale

Sudori
Tu hohoteşti
Ornamentala rozetă

XII

Picură sîngele

Pe marginile trupurilor
Se coşcoveşte de apă
Dojana de aur a bătăii de joc

XIV

Alte cărăuşii de salvie

Băltoace de ienupăr
Işi inteţesc mîriitul

XV

Lentoarea membrelor
Şchiopătează discret
Peste cuvinte

Era funebră e însîngerată
Lupul stepelor obsedînd pisica mov

XVII

Imbuibat
Cu gîlgîitul jgheaburilor

Curba liniştită a conductei
Va sfîrşi prin a abandona
Seara plopilor tremurători deasupra drumului

În româneşte de Valeriu Stancu

rează politicii editorilor (al căror număr a crescut de asemenea) care a devenit — poate prin forţa lucrurilor — probabilistă şi care contează pe hazard : sînt mai multe şanse ca o carte cu succes de public (care va compensa financiar pierderile de la cărţile rău vîndute) să se găsească printre o sută de lucrări decît printre zece. Şi atunci se publică o sută. Or, pe spezele cui se face această inflaţie ? Evident, în detrimentul traducerilor. De ce să traduci şi să publici o lucrare străină care nu promite să fie un succes de vînzare şi să îngreunezi inutil masa celorlalte cărţi ? Orice manuscris inedit poartă în el şansa de a fi lozul cel mare. În timp ce o carte deja editată altundeva (în afară de cele care au fost şi acolo un loz mare) nu are această şansă. Între acest manuscris şi acea carte publicată, editorul deci nu va ezita : el va alege pe cea care are măcar o şansă contra celei care n-are nici una. Apoi este evident că aceste lozuri mari avînd mai mare şansă de a se realiza în marile populaţii literare decît în cele mici, aceasta favorizează pe primele în raport cu ultimele. Şi de aceea traducerile de opere din ţările mici, chiar dacă sînt excelente, însă cu vînzare incertă, rămîn atît de puţin numeroase.

Remediul ? Răul fiind economic, remediul nu va putea fi decît economic. În regimul actual de publicare a cărţilor în ţări ca Franţa, Marea Britanie sau S.U.A., integral supus legii profitului, o schimbare este dificilă dacă nu chiar aproape imposibilă. Mă tem că nimic nu se poate îndrepta atîta timp cît nu se va reveni, în alegerea unui manuscris, la criteriul unic al valorii (literare sau umane), oricare ar fi originea şi nu la şansele sale de a se vinde mai mult sau mai puţin bine. Nu este întîmplător că, proporţional, se publică cu mult mai multe traduceri de opere ne-româneşti decît traduceri de romane : este pentru că primele nu diferă deloc între ele în privinţa vînzării lor ; în timp ce vînzarea celor din urmă va putea să varieze, după succesul lor de la 1 la 100. Aici este răul.

GEORGE STEINER

Statele Unite

Orice om de litere ştie că nu există „literatură mică", aşa cum nu există „limbă inferioară". Fiecare limbă, fiecare literatură, chiar dacă este orală, este o deschidere singulară, unică, de neînlocuit pentru orizontul omului. Un Petöfi este la fel de „central" pentru posibilităţile umane cum este şi Shakespeare. Cine poate înlocui pe Ibsen sau Camoens ? Mai mult decît oricînd, în zilele noastre trăim timpurile anticentrismului, ale strălucirii geniilor de la marginea vechii literaturi clasice. Ca dovadă a acestei opinii avem minunatele literaturi ale Americii Latine. Spun asta de mai multe ori „După Babel".

SAUL BELLOW

Faptul că juriul Academiei Regale din Stockolm a hotărît ca laurii prestigiosului premiu Nobel pentru literatură să fie acordați scriitorului american Saul Bellow vine, de altfel, să confirme părerea unanimă a criticilor și istoricilor literari americani de azi că Bellow este într-adevăr cel mai de seamă din pleiada scriitorilor valoroși contemporani din Statele Unite.

Această distincție înaltă este menită nu doar să răsplătească truda unui scriitor talentat și serios în munca sa, dar și să certifice poziția sa de romancier de prima mărime a Americii ultimelor decenii.

Bellow este poate singurul scriitor în viață care tinde să „întunece" gloria numeroșilor titani ai literaturii americane din trecut.

Operele sale de seamă : „Dangling Man" (Omul suspendat, 1944) „The Victim" (Victima, 1947), „The Adventure of Augie March" (Aventurile lui Augie March, 1953), „Seize the Day" (Trăiește-ți clipa, 1956), „Henderson, the Rain King" (Henderson, regele ploii, 1958), „Herzog", 1964, „Mr. Samler's Planet" (Planeta d-lui Samler, 1971) și „Humboldt's Gift" (Darul lui Humboldt, 1974) l-au consacrat demult în opinia lumii literare și a cititorilor, ca un romancier de importanță majoră. La cei 61 de ani ai săi, Bellow mai poate oferi încă niște capodopere, infirmînd astfel prejudecata, îndeobște încetățenită, că premiul Nobel, de regulă, încununează o operă literară practic încheiată.

Motivul Dangling Man (al omului suspendat, dezorientat, frustrat, amenințat de capcane imprevizibile, deci alienat) este mereu prezent în opera sa, într-un grad mai pronunțat la început, ca mai apoi, treptat, să asistăm la un proces al desalienării, remarcat și de criticul William Phillips.

Poate ca om nu, dar ca scriitor Bellow a subscris la „alienare", dovadă opera sa, cît și fragmentul de față, dintr-un eseu al său ce tratează tocmai această problemă : raportul societate-individ. Bellow admite fenomenul de alienare, de pierdere a ceea ce criticii americani numesc „self" (personalitate, eu) de către individ în raport cu societatea și că ambiguitatea este cea mai sigură formă a realității, cel puțin în literatură.

După cum interesează părerile poeților mari despre poezie și poeți, credem că cel puțin tot atît de interesante să fie opiniile unui romancier de recunoscută notorietate despre confrați de ai săi, cu această credință propunem cititorilor rîndurile ce urmează.

DESPRE LITERATURA AMERICANĂ CONTEMPORANĂ

CÎTEVA OBSERVAŢII ASUPRA LITERATURII AMERICANE CONTEMPORANE

de Saul Below

Se zice că Gertrude Stein *) i-ar fi explicat lui Hemingway, cum că „observaţiile nu constituie literatură".

În cele ce urmează propun cîteva remarci, asupra cărora nu am nici un fel de pretenţie. Desigur că părerile unui scriitor despre alţi scriitori pot fi de un oarecare interes, însă trebuie să fie limpede că el citeşte mai întotdeauna cele scrise de confraţii săi cu o atitudine specială.

Dacă el este din întîmplare un romancier, atunci şi propriile sale cărţi sînt un comentariu asupra contemporanilor săi, sprijinind unele dintre orientări şi respingîndu-le pe altele. În propriile sale cărţi, el susţine ceea ce consideră necesar, şi de regulă — după metoda omiterii — el critică ceea ce i se pare la alţii că ar fi eronat şi excesiv.

Intenţionez să analizez punctul de vedere adoptat de unii din romancierii şi nuveliştii americani din ultima vreme, **), privind individul şi societatea sa, şi aş dori să încep cu titlul noii cărţi a lui Wylie Sypher : **Pierderea eului în literatura şi arta modernă.**

Nu am de gînd să o discut aici ; doresc doar să o menţionez, pentru că prin simpla ei citare, aceasta ne spune atît de mult despre un lucru de pe acum unanim acceptat, ceea ce criticul spaniol Ortega Y Gasset semnala cu cîţiva ani în urmă ca „dezumanizarea artei". Unul din capitole este rezervat beatnicilor, însă, în rest, Sypher ajunge la concluzia că tema anihilării Eului şi a descrierii unei vieţi „neautentice", care nu poate fi niciodată înţeleasă, este în general de provenienţă europeană, mai cu seamă din Franţa.

Numele care apar citate cel mai frecvent în carte sînt cele ale lui André Gide, Sartre, Beckett, Sarraute şi Robbe Grillet ; scriitori ale căror romane şi piese de teatru au la bază unele teorii care fac o apreciere istorică a condiţiei umane şi sînt deosebit de sensibile la noile teorii filozofice, psihologice şi fizice.

Scriitorii americani, cînd sînt determinaţi de un spirit similar de a respinge şi dispreţui „eul", sînt adesea stînjeniţi s-o facă din lipsa unui atare bagaj intelectual, şi acest lucru le convine contemporanilor lor europeni, care văd în ei o acceptare naturală, brutală sau violentă a noului adevăr universal de către minţi lipsite de orice idei intelectuale preconcepute.

Astfel că după anul 20 D. H. Lawrence era încîntat să descopere în primele povestiri ale lui Ernest Hemingway o virtute primitivă şi sinceră, douăzeci de ani mai tîrziu, André Gide îl lăuda pe Dashiell Hammett ca pe un barbar cumsecade...

Însă ultimele opere ale unor scriitori precum James Jones, James Baldwin, Philip Roth, John O'Hara, J. F. Powers, Iosepf Bennett, Wright Morris şi alţii ne prezintă individul într-o mare cumpănă. Luptînd pentru supravieţuirea sa sau poate a ideii de sine (lucru nu întotdeauna exprimat clar), el simte apăsarea unei colosale vieţi publice, fapt ce îl face să îl diminueze ca individ şi treptat să devină un gigant al urii ori fanteziei. În aceste împrejurări el suferă, se lamentează, se înfurie sau rîde. El tot timpul este conştient de neputinţa sa, de nepotrivirea sa ca moralist, de dezgustătoarea presiune exercitată asupra sa de mass media, de povara bănească şi a organizării, a războiului rece şi a brutalităţilor rasiste. Dacă ar fi să adaptăm teorema lui Gresham la literatură, s-ar putea spune că viaţa publică (socială) tinde să alunge viaţa particulară într-un fel de bîrlog, oamenii încep să-şi adune laolaltă valorile lor spirituale. Agitaţia publică este mai mult coercitivă decît reală. Aceasta ne face să fim indiferenţi. Nu prea putem face mare lucru în problema crizelor de politică internaţională, a transformărilor din Asia şi Africa sau a dezvoltării şi transformării maselor.

Problemele tehnice şi politice, forţe invizibile, cît şi secretele ce nu pot fi accesibile decît unei restrînse „elite", fac voinţa individului neputincioasă şi determină omul să adopte forme ciudate de comportament în sfera particulară.

Viaţa publică, tulburarea bruscă şi incoerentă, ştirile, lozincile, crizele misterioase şi formele ireale dizolvă legătura logică în toţi, în afara celor mai rezistente minţi, şi chiar şi în cazul acestora nu poate fi întotdeauna o certitudine clară că rezistenţa poate duce cîndva la un rezultat pozitiv. Luarea de narcotice devenise în unele cercuri semn al independenţei rebele şi pîrjolirea propriului nostru glob pămîntesc se consideră uneori a fi singura cale onorabilă.

Rebelii de acest fel nu au certitudinile burgheze la care să poată reveni cînd rebeliunile s-au terminat. Scopurile propuse par a dispărea. Pînă şi „Eul" îşi pierde conturul său definit.

Un roman american, recent apărut, se ocupă în mod deliberat şi deschis tocmai de aceste probleme :

---

*) *Gertrude Stein (1874—1946 — scriitoare americană care din 1902 a locuit la Paris. A scris nuvele, romane, poezii, eseuri. Ei îi atribuie Hemmingway faimosul atribut „Une génération perdue", menit să caracterizeze pe artiştii străini pripăşiţi prin Franţa după terminarea primului război mondial (N.T.)*

**) *Eseul a fost scris în anul 1963 (N.T.)*

Fotografii de Ion Cucu

„The thin Red Line“ (Linioara roșie) de James Jones, ce descrie condițiile înfiorătoare și criminale ale luptelor purtate în junglă, totuși păstrează un echilibru sensibil miraculos și nu ne plictisește cu o simplă catalogare a unor atrocități. Ceea ce domnul Jones observă cu foarte mare precizie este fluctuația în evaluarea vieții soldatului, luat ca individ. În unele cazuri copilăria se termină în cazul ostașului îndată ce el acceptă lecția aspră a realității. Atitudinea lui Storm, unul din soldații mai vîrstnici față de mai tînărul Fife, este descrisă astfel: „El (Fife) era un băiat destul de bun. Îi plăcea să stea pe-acasă. Însă Storm, care își începuse viața de hoinar încă de la vîrsta de patrusprezece ani, pe vremea depresiunii de după criză, nu putea considera prea interesanți pe băieții aceștia mănoși. Storm, sergentul de la popotă, îl tratează cu înțelegere pe neexperimentatul Fife, dar sergentul major Welsh nu-i tolerează nimic. El nu admite nici un fel de slăbiciune și lipsă de realism, și el își educă recruții în spiritul lecției aspre și crude. Adevărata cunoaștere, după cum pretinde el, este o cunoaștere brutală, și aceasta trebuie însușită dur și cu multă suferință. Esența acestei lecții, pe cît o pricepe Welsh, este că prea puțin interesează, prin urmare nu contează cituși de puțin — dacă oricare dintre ei, ca individ, supraviețuiește sau cade în bătălie, Welsh nu face nimănui nici o concesie, nici măcar lui însuși. Mesajul pe care vrea să îl transmită el omenirii este că atît viața, cît și moartea trebuie privite cu un ochi rece“.

Jones realizează cu multă subtilitate că, de fapt, filozofia lui Welsh nu este totuși aspră. În sinea sa sergentul nu este un fanatic al severității, și intransigența sa trădează o mare doză de compătimire. Ceea ce descrie Jones aici este renunțarea la o virtute copilărească, femeiască sau falsă, respinsă pentru că ea nu are sorți de izbîndă.

Prin înțelegerea adevărului, soldații lui Jones învață toți un adevăr comun, amar și, în realismul lor, ei se răzbună pe concepția urbană, de trîndăveală, asupra „Eului“.

Noua idee asaltează în mod crud vechea idee, scoțîndu-i în evidență convenționalismul și deșertăciunea. Tînărul Fife, după ce trece prin botezul focului, ucide, este arțăgos, bea și se ceartă ca și ceilalți, lepădîndu-și ținuta ezitantă, smiorcăită de domnișor.

Un roman de o factură total diferită, situat în atmosfera liniștită, departe de vacarmul exploziilor și al măcelului de la Guadalcanal, este cel al lui D. F. Powers, „Morte d'Urban“, care nu analizează atît, cît mai degrabă stăruie asupra vieții preoților aparținînd ordinului Sf. Clement. Părintele Urban, un binecunoscut predicator și om de oarecare talent, este transferat, fără ca motivele să fie prea clare, de la Chicago, unde slujise în mod efectiv, la noua parohie un Duesterhaus, statul Minnesota. Acest transfer i se pare lui Urban, un om sociabil și politicos, drept un exil fără noimă și este descris de dl. Powers privind de la geamul trenului la ținuturile pustii de dincolo de Minneapolis: ...„plat și fără pic de arbori, Illinois lipsit de oameni.

Nu te atrăgea, nici nu te respingea.

El zărise mai multe rîulețe, decît era obișnuit să vadă în Illinois, dar acestea nu curgeau.

În noiembrie, aici era iarnă. Se puteau vedea siluetele albe ale multor case de țară, nici prea noi, nici prea vechi, părintele Urban nu se aștepta nicidecum să-i vină oameni din toate casele de lăsata secului sau Crăciun. Uneltele erau ruginite ; un cafeniu murdar. Deasupra un cer cenușiu. Ger. Nu era zăpadă. În tren se vorbea mult despre vreme. Părintele Urban reușise să se detașeze complet de cei din jur, după aproximativ un ceas de vreme. Călătorul ajunse în Duesterhaus, cîteva minute înainte de ora 11 dimineața, și părintele Urban fusese singurul pasager care coborîse".

Părintele Urban este privit ca unicul pasager, din mai multe puncte de vedere. Noua parohie din Duesterhaus este în grija părintelui Wilfred, care, datorită înfățișării sale, nasul turtit și obrajii bucălați, este poreclit Bunny (chiflă), prin partea locului. Bunny Bestudik. Părintele Wilfred este un om practic, ca orice american din vestul mijlociu.

Singurul personaj furios și violent în carte este un oarecare Billy Cosgrove. Billy este bogat și generos. El este mărinimos și cu parohia, dar își cere și el drepturile sale. El și părintele Urban stau și mănîncă șiș-chebab și beau șampanie, joacă golf și se duc la pescuit. Discută despre mașini și bărci cu pînze. Urban se împacă destul de bine cu răsfățatul și impulsivul Billy, pînă cînd acesta încearcă să înece un cerb în apele unui lac. Billy pescuise și era supărat din cauza ghinionului avut în acea zi. Văzînd un cerb înotînd, el se decide să-l apuce de coarne și să-l țină cu capul sub apă.

Lacom de trofee, ca și soldații din „Linioara roșie", Billy rîvnește acele trofee. Părintele Urban nu poate suporta această cruzime, pornește motorul șalupei și Billy cade în apă. Billy nu-i va uita niciodată acest ultragiu. Ei nu-și vor mai vorbi niciodată. Billy va continua să dețină poziția de stăpîn. Părintele Urban nu-și va mai putea termina cartea la care lucra. Are accese de alienare mintală, în urma unei răniri la cap, pricinuită de o minge de golf în Minnesota.

Romanul se încheie lăsîndu-se să se întrevadă că părintelui Urban i se cuvine o coroană de martir. Powers nu este atît de meticulos în relevarea Eului singular în raport cu mulțimea, așa cum o face Jones, și aceasta este o scădere a cărții, — pentru că el ar fi avut posibilitatea să ne ofere o tratare mai subtilă a subiectului. El ar fi putut examina din punctul de vedere al unui creștin ceea ce Sypher numește : „Pierderea Eului", cu alte cuvinte, din punctul de vedere al unuia care crede în existența a ceva mai profund decît ideea romantică sau lumească a Eului, adică sufletul.

Dar, în mod surprinzător, în această carte despre un preot se vorbește foarte puțin despre spirit.

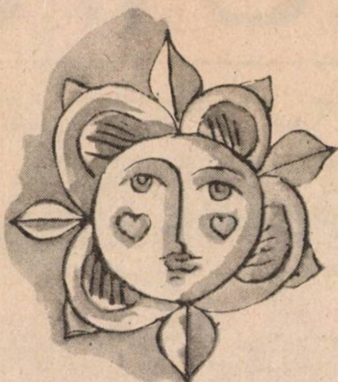
Din acest punct de vedere cartea este subțirică. Dar, probabil, aceasta a fost intenția autorului.

Traducerea și prezentare de
Traian Gărduș

NOVALIS

Imn

Puțini cunosc
secretul iubirii
și simt nesațiul eternității.
Însemnătatea sfîntă
a cinei de taină
e o enigmă.
Dar cine vreodată
de pe fierbintea iubitei gură
a supt sufletul vieții,
cui sîngele sfînt
în aprinsele pînze ale inimii
tremurînde i s-a topit
cui ochiul i s-a ridicat
încît el cerului să-i măsoare
nebănuitele adîncimi
va mînca din trupul său
și-i va bea sîngele
veșnic.
Cine i-a descifrat pămîntescului
trup
Înaltul mister ?
Cine poate să spună
că el a înțeles sîngele ?
Unul este întregul trup.
Un timp,
în sîngele ceresc
înoată fericita pereche
o, că marea lumii
deja e înroșită de rușine
și ca în diafana carne
izvorăște stînca.
Nu se sfîrșește dulcea cină
și nu se împlinește iubirea.
Niciodată destul de adînc și de plin
nu-i poate avea ea pe îndrăgostiți.
De la mereu arzătoarele buze
vor fi schimbați
mai intim, mai aproape.
Dorinți nemăsurate
sfîșie sufletele
și tot mai însetată și flămîndă
devine inima :
așa se continuă plăcerea iubirii
din veșnicie în veșnicie.
Oricît ar fi costat
cumpătările.
Toate se pierd
și se așează cu noi
la masa desfătării
care niciodată nu va fi goală.
Ei recunosc iubirii
nesfîrșite nuanțe
și consumă ofranda
de carne și sînge.

HÖLDERLIN

Tinerilor poeţi

Iubiţilor, poate că arta noastră s-a
maturizat,
Asemenea adolescenţilor ce s-au
instruit îndelung,
Ca să ajungă cît mai curînd
la liniştea frumuseţii.
Fiţi doar folositori şi viteji, ca grecii
antici !
Iubiţi-vă zeii, gîndiţi-vă la toţi
muritorii.
Uriţi focul de paie şi gerul. Nu daţi
lecţii şi nu descrieţi.
Cînd maestrul se teme de voi,
Cereţi sfat de la mama-natură !

Scuză

Sfîntă fiinţă ! Pură existenţă,
ce des ţi-am tulburat
Dumnezeiasca linişte de aur :
misterioasele,
Adîncile dureri ale vieţii
De la mine le-ai învăţat.
O, uită-mă şi iartă ! Asemeni
norilor învolburaţi
Prin faţa lunii clare trec în timp ce tu
Taci mai departe şi străluceşti
În frumuseţe, dulce lumină !

BRENTANO

Duşmanul

Cunosc eu unul
Pe care nu-l iubim.
Eu îl numesc
Înghiţitorul de săbii.
Puah ! Capul lui stă
în mijlocul nopţii
Picioarele în colb.
Din faţa lui se scufundă frunzişul
În negrul pămînt.
Fără îndurare sau milă,
El poartă universul, ca pe-un copil,
În braţe.
Moarte, aşa se numeşte.
Şi spiritul se cutremură
În faţa acestui groaznic erou.

Cîntec de mireasă

Hai afară, hai afară,
o, tu preafrumoasă mireasă,
Zilele tale bune de-acum
toate s-au terminat.
Voalul tău unduie umed şi greu
de lacrimi,
Ce tare plînge preafrumoasa mireasă !
Trebuie să-ţi laşi fetia
Şi să mergi între femei.
Pune-ţi astăzi, pentru scurtă vreme,
Trandafirul roşu de mătase,
şi mărgelele,
Voalul tău unduie umed şi greu
de lacrimi.
Ce tare plînge preafrumoasa mireasă !
Trebuie să-ţi strîngi cozile coc,
Să le legi în conciul cel de aur.
Nu rîde, nu rîde, sandalele din perle
şi safir,
Te vor strînge căci nu sînt
destul de încăpătoare.
Voalul tău unduie umed şi greu
de lacrimi.
Ce tare plînge preafrumoasa mireasă !
În timp ce toţi dansează,
Tu trebuie să legeni.

În româneşte de
Gavril Matei Albastru

Ilustraţie de Sabin Ştefănuţă

ION DRUȚĂ:

Eram patru de toți și ședeam pe-o bancă închipuită sub un salcîm bătrîn la marginea Horodiștei. Așteptam autobuzul. O tînără horodișteancă, elevă dintr-a zecea, pornită la tîrg să-și cumpere rochie pentru balul de absolvire, un mecanic pe care nu-l cunoștea nimeni și care fredona într-una romanțe de dragoste, apoi eu și fratele Pavel, care a lăsat pe-un ceas-două culesul tutunului și a venit să mă petreacă. O vreme soarele a stat acolo unde țăranii zic că e amiaza, apoi a prins a scăpăta încet. Vremea trece, iar autobuzul nu mai vine. În lungul acelui traseu, pornit de la Dondușeni și întins prin satele cîmpiei, Horodiște era ultimul punct, și de două ori pe zi autobuzul oricum dar venea, iar a treia oară, dacă nu avea pasageri, se întîmpla s-o întoarcă-napoi și fără a fi ajuns la Horodiște. Acum, șezînd pe bancă, noi gîndeam în sinea noastră — are vre-un rost de așteptat, ori mai bine să ieși la șosea, să oprești vreo mașină...? Era o zi fierbinte de la începutul lui august — numai soare, colb și zăpușeală, mai ales colb era destul. Nu plouase de o lună și un colb cenușiu, uricios, se sălta de pe drumuri, de prin văi, de pe cimpuri. Se ridica singur, fără boare de vînt, plutea îndelung în văzduh, după care se așternea pe nesimțite peste livezi, peste case, peste fețele oamenilor, și în fiece clipă, la orice respirație, îl simțeai cum îți pătrunde în plămîni. Nu-i vorbă, pe lîngă colbul cela, mai năbușea puțin și a ploaie, dar nu era nici o speranță, căci de vreo două săptămîni tot năbușea a ploaie, iar de plouat nu ploua.

Ședeam tăcuți unul lîngă altul, căci era una din zilele cele cînd nici nu ți-e a vorbi, nici nu ți-e a asculta. Și nici de dus nu prea ne era, nici de rămas nu ne dădea mîna. Cu toate că, odată ce-a venit vorba, mai degrabă aș fi rămas decît să plec. Copilăria e o boală de care scăpăm cu greu. Horodiște era o poveste mult prea veche în istoria vieții mele, plecasem de aici hăt demult, cu o viață de om în urmă, și, totuși niște vise din copilărie mai tăinuiau pe-aici de undeva. Prin pădurile din împrejurimi mai rătăceau jivine misterioase, adunate de-o minte de copil, pe malul Cuboltei mai păștea Joiana noastră, iar pe ulițile satelor vecine mai umblau niște fete frumoase pe care le-am ghicit eu cîndva că umblă, dar de văzut nu le-am văzut.

Cam pe-aproape de chindii a răsărit de după cotitură și autobuzul. O rablă veche și jerpelită abia se mișca minată de un mare nor de colb, dar cum a ieșit spre toloaca unde stăteam noi șoferul a dat din bici, autobuzul s-a repezit ca o furtună, a făcut un semicerc și s-a oprit brusc lîngă banca pe care ședeam.

— Hai, repejor!

Șoferul părea morocănos și supărat. Se aștepta, pesemne, la mulțimea de pasageri în Horodiște și cînd colo Horodiștea poate aduna numai trei călători. Ne-a deschis ușa, ne-a lăsat să intrăm, a adunat cîte douăzeci de copeici fără să fi văzut fețele noastre, ci numai mîinile care întindeau banii, apoi a rupt trei bilete pe care le-a și vîrît pe scaunul pe care ședea.

— Paehali!

— Paehali?

Motorul ba strănuta, ba se îneca. În sfîrșit, dă domnul și se mișcă din loc. Fratele Pavel rămîne lîngă bancă cu mîna ridicată în semn de drum bun, iar autobuzul iese din sat venind încet și tot lunecînd ba pe o parte, ba pe alta. La vreo trei verste de sat, cum numai am trecut un podeț vechi de lemn, șoferul a oprit. S-a dat jos bolmojind

«ARIONEȘTI»

ceva, din care bolmojeală, tînăra mea consăteancă a înțeles că putem cobori și noi. Cu o căldare deșartă, șoferul a dispărut sub podețul de lemn, a găsit o băltoacă, singura care mai rămăsese din Cubolta de altă dată, și a umplut căldarea. O jumătate din apă a fost turnată în gura fierbinte a motorului, iar cu restul șoferul a venit la ușa deschisă, repezind apa înăuntru pe sub scaunele ce stăteau goale. I-o fi plăcut, pesemne, cum a sfiriit fierul fierbinte, cum s-a adunat colbul în mărgele umede, dar a coborît și a mai umplut o căldare, apoi încă una, iar noi stăteam și priveam cum stropește el autobuzul. Sînt oameni care se pricep să facă bine ceea ce fac, sînt însă oameni care știu a face nu numai bine, dar și frumos ceea ce fac. Șoferul știa a face și bine și frumos ceea ce făcea, iar ochiul omului e făcut în așa fel încît îi place și ceea ce e bine și mai ales ceea ce este frumos.

Pe mecanic, ce-i drept, la a treia căldare l-a plictisit udatul mașinii. În stînga și în dreapta drumului creșteau copaci, era livadă și, dacă te uitai mai bine la copaci, vedeai printre frunze boabe roșii, boabe moi, boabe dulci. Începuseră a se coace vișinele și, firește, cine nu vrea să guste vișine atunci cînd ele abia încep a se coace.

Tot fredonînd romanțe de dragoste, mecanicul s-a lăsat chirostrii, a zărit printre tulpinile copacilor scărișoare, pe scară pulpele arse de soare ale culegătoarelor de vișine. Fără a chibzui mult .și-a smuls șapca din cap, a vîrît într-însa doi pumni, ca să vadă cam cît ar fi putut să încapă acolo, și, legînd nod o zdreanță de melodie, a pornit tot fuga spre culegătoare. Șoferul, părea, că nu știe despre dispariția unuia dintre cei trei pasageri, dar a tot udat mașina, apoi a tot fumat îndelung și a cercetat motorul potrivind vremea în așa fel ca să se așeze la volan tocmai cînd a sosit și mecanicul cu șapca plină.

— Hai, repejor!

Noi am început că nu, că de ce, că vă mulțumim frumos dar îi displăcea mecanicului sclifoseala asta curat moldovenească. A împărțit iute vișinele aduse în patru — partea șoferului a fost vărsată în căldare, partea fetei a pus-o într-o scoarță de caiet, iar pentru mine a fost găsită o foaie dintr-o gazetă raională. În sfîrșit, iară sîntem la drum. Acum e mai răcoare, colb mai puțin, iar vișinele, una dulce, alta acrișoară, erau tocmai ceea ce vroia sufletul dar se rușina să ceară. Mecanicul, cum numai a scos la capăt cu vișinele, a trecut la „Căsuța noastră, cuibușor de nebunii", dar a făcut o mică pauză între două versuri ca să întrebe șoferul:

— Dovedim să prindem trenul?

— De ce să nu-l prindem?...

După Sudarca însă, pe cînd coboram o lungă, nesfîrșită coastă de deal, sămănată cu răsărită, o întreagă împărăție abia dată în floare, șoferul, sesizînd un posibil pericol, a frînat puțin din mers. Jos, in vale, pe buza drumului, ședea risipit un buchet de fuste și basmale, urmărind lung, bănuitor, autobuzul ce se apropia.

Femeile, firește, intenționau să urce și ele. Șoferul, firește, n-avea nici un dor să-și piardă vremea cu dînsele. Se vedea de departe că n-au bani. Stăteau colbuite, ostenite, cu sape și coșuri. Nu făceau șoferului semne cu mîna să oprească, nici ochi dulci, nici mutre de copii orfani — numai o femeie zdravănă și rumenă, un băboi din cele ce țin pe umerii lor și familia, și satul, și republica, a ridicat modest, ca o școlăriță din clasa întîi, o mînă scurtă și

vînjoasă. Șoferul n-a luat mișcarea în considerație. Autobuzul a trecut înainte cu aceeași viteză dar, deși trecuse, mătușa mai continua să stea pe marginea drumului cu mîna ridicată și era atît de categorică, atît de liniștită, atît de neagră era în gîndurile sale, încît jos, lîngă podeț, autobuzul pînă la urmă s-a oprit.

Cele douăzeci de femei s-au repezit cu sape, cu coșuri la vale, s-au înfipt în ușa autobuzului, dar ușa sta moartă în lacătele sale.

– Kuda ?

– Arionești.

– Zece copeici Arionești.

O femeiușcă uscățivă și-a plioscăit palmele a mare mirare, căutînd să obțină aprobarea băboiului, care încă nu ajunsese la autobuz. Fiind mai în vîrstă vorbea respirînd anevoie, venea în urma tuturora, dar se vedea de departe că e un fel de căpetenie printre femei, un haiduc al acestor nesfîrșite lanuri de răsăriță dată în floare.

– Da și zisi el, fa ? So nu dischidi ?

– Ian auzi, mata ! Arioneștii-s aici după deal, da el cere cîte zece copeici de om — d-apoi cu zece copeici, eu mai bine îmi cumpăr zece corobci de sîrnice, și oi avea în casă pentru un an întreg !

Buchetul de basmale de cît a crăpat în două, lăsînd baticul roșu al mătușii să intre în mijlocul lor, apoi s-au adunat iar grămadă. Mătușa și-a înfipt mîinile adînc în șolduri și-a început ceea ce prin orașe se cheamă „letucica". Prin fereastra autobuzului, mătușa în basma roșie se vedea foarte bine și era o plăcere să tot stai așa s-o urmărești – și de ascultat asculta, iar cînd nu prea era ce de ascultat părăsea vorbitoarea fără nici o jenă și se ducea cu urechea la alta care ce ea să spună și ea ceva.

Arunca pe parcurs ici-colo cîte-o frază calmînd ori, dimpotrivă, ațîțînd armata în jurul ei, urmărea în același timp șoferul din mașină și încerca cu coada ochiului să ghicească cam cîți oameni stau în autobuz și ce fel de oameni ori fi fiind ei.

O enerva prin cea basmaua roșie și ba o aduna pe frunte să n-o bată soarele în ochi, ba o repezea înapoi spre ceafă. Nu-i răsărea în minte nici o soluție potrivită, ușa autobuzului stătea moartă la locul ei, iar șoferul le tot grăbea cu semnalele, și țipătul acela ascuțit, metalic, a scos-o pînă la urmă din sărite.

– Da deschide odată, măi, și nu mai țipa atîta ca niște giște ce nu te lasă să treci înainte...

– Ce zice...

– Ia auzi, el iar cu banii o începe ! D-apoi, dacă vrei să știi apoi după lege tu nici n-ai dreptul să ceri de la noi bani cît sîntem aici în mijlocul drumului. Așa că deschide frumușel să prindem și noi oleacă de umbră și acolo în mașină om mai sta și-om mai grăi...

Cînd vorbea, mătușa nu atît vorbea cît bătea cuie de fier într-un lemn moale de brad – poc, și numai gămălia i-a rămas afară, și încă o lovitură și încă o gămălie, iar cînd toate cele au fost trimise pe veci la locurile lor, șoferul a fost nevoit să deschidă. Cîteva secunde în autobuz au domnit întunericul și furtuna – basmale, fuste, nervi, gîfîială, apoi deodată s-a făcut iar lumină și pace. Toate scaunele au fost ocupate de prășitoare, de coșurile și sapele lor. Două dintre cele mai tinerele s-au așezat lîngă consăteanca mea, pesemne erau prietene de școală, și a început un șopotit fetesc care ține-ține și la capăt nu mai ajunge. Toată lumea s-a așezat pregătită a cale-lungă și numai haiduceasa stătea în picioare, pentru că mai avea ceva de discutat cu păgînul cela de la volan. Colb, căldură, de vreo lună și ceva nu plouă, iar el, irodul, gras și ghiftuit, șade la volan și așteaptă cînd o mînă de femei sărmane s-or repezi cu bani peste dînsul.

– Da pornește tu odată, omule, ori nu mai pornești ? !

– Cîte zece...

– Ia uite cum ne mai stîrnește el cu dosul la gard, de parcă ne-am fi suit în mașina bunicii sale. O să-ți plătim, las, nu-ți strica inima pentru o nimica toată. Scoate frîna și lasă mașina să vină încetișor la vale, că bucata asta de loc, cît a veni mașina singură la vale, noi, dacă vrei să știi, nici nu sîntem datoare să-ți plătim.

Prășitoarele au avut un rîs sonor, deschis, crescut în mijlocul cîmpului cu răsăriță. Șoferul a zîmbit și el, a tras frîna, autobuzul a venit la vale cît a venit și cum nu

mai mergea fără motor șoferul iar a pus frîna.

— Bilete.

— Cum adică — bilete?

— Cîte zece copeici de basma.

Felul acesta al șoferului de-a o tot ține una și bună a scos-o pe mătușă din sărite.

— Ia măi cum s-o mai pornit creștinul ista și nu se mai poate opri odată! Cum să umblu printre sapele și coșurile astea ca să adun copeici de la femei, că doar nu-s proastă să mă calicesc amu la bătrînețe! Hai pornește încetișor înainte și cum s-a arăta satul de după deal, om pune și noi mînă de la mînă...

— Trebuia să așteptați mașina colhozului, — le-a zis oarecum enervat șoferul... Iar acum, pentru că ați vrut numaidecît să vă răsfățați șezutul pe scaune moi...

Băboiul și-a repezit basmaua roșie spre ceafă în semn de explozie.

— Ia uite cum ne mai scoate el ochii cu scaune moi! D-apoi acestea, măi, scaune moi se cheamă la tine? Și rabla asta poate îi zice că se cheamă otobus? Sfinte dumnezeule, numai colb, numai putoare, de pe scaunul ăsta, nu ca să-ți mîngii șezutul, aici poți rămînea și fără fustă și fără buci...

— Atunci cine dracul v-o pus să urcați!!

— Ne-am suit pentru că îi sîmbătă — a zis oarecum ușurată de cele zise mătușa.

. . . .

— Ce nu v-ați dus pe jos?

Mătușa a rămas cu gura căscată la una ca asta.

— D-apoi nu-i de ajuns cît muncim noi pentru țara asta — să ne mai ducem și să venim pe jos de la locul muncii?!!

Era o chestie politică la mijloc. Șoferul a deschis ușa autobuzului aruncînd în urmă:

— Hai repejor, să nu văd nici pe una în mașină...

Prășitoarele au amuțit cu ochii la basmaua roșie — era rîndul ei să dee replica. Mătușa își șterge îndelung cu colțul basmalei și obrajii, și ochii, și fruntea.

— Cum să nu, ne-am și repezit cu toate la ușă de s-o ridica un nor de colb în urma noastră...

— Auzi, mătușă?

— Aud.

— Nu e a colhozului, e a statului mașina. Eu în fiece zi trebuie să vărs la bancă banii pentru biletele vîndute, odată ce mașina e a statului...

— Da cum adică noi nu sîntem statul? Și dacă sîntem noi statul, ce rost să aduni bani de la noi care să se întoarcă la stat, adică iară or veni la noi — hai mai bine dăi drumul înainte că iaca și oamenii ăștia se tem să nu scape trenul...

Șoferul fierbea.

— Nu mă faceți să mă ridic și să arunc singur sapele și coșurile voastre în mijlocul drumului...

— Dară tu nici măcar n-ai dreptul să pui mîna pe dînsele. Că, după lege, dacă nu-ți place ceva, du-te și caută un miliționer că vedem cine are și cine nu are dreptate, da să pui tu mîna pe lucrurile noastre și să ni le mai arunci în mijlocul drumului...

Soarele vine să apună, iar noi tot stam în mijlocul drumului. Mîna dreaptă a cules dintr-un fund de buzunar două hîrtiuțe a cîte o rublă, dar nu știu ce mă face să zăbovesc cu ele, pesemne, o vagă bănuială că aici nu e vorba numai de bani. Mecanicul însă se grăbea și, ca să nu scape trenul, a scos două ruble, le-a pus lîngă scaunul șoferului.

Acela, pedant din fire, mai întîi a numărat douăzeci de bilete, le-a pus sub scaun și iată-ne în sfîrșit la drum. Prin fereastra deschisă vine o boare de vînt proaspăt, mecanicul se înviorează și iar pornește romanța acelei căsuțe plină de nebunii.

Deodată însă haiduceasa, cum stătea în picioare și se legăna din mersul autobuzului, s-a răstit spre cîntăreț:

— Da ia să nu te mai aud cu porcăriile iestea...

La început mi s-a părut că e o confuzie la mijloc, că mătușa nu a înțeles al cui e cîntecul și ale cui au fost rublele. Dar nu, și mătușa și celelalte femei se uitau tot mai rău la bietul om și în cele din urmă mecanicul, uluit de această neagră ură a lor, s-a ridicat să le întrebe:

— Ce e, bre, ați căpiat?

— La noi în Arionești căpiază numai oile. Și tu, în loc să cînți scîrnăvii mai bine te-ai chiori să vezi că avem și cîteva fete cu noi și trebuie să-ți știi locul și măsura...

O vreme mergem tăcuți, dar mecanicul nu se poate împăca cu situația — cum, adică, lui cetățean liber într-o țară liberă să i se interzică să-și exprime emoțiile într-o formă corespunzătoare gustului și înclinațiilor sale? A început o altă melodie — nu chiar așa de deochiată, dar tot o romanță jucăușă.

Femeia uscățivă a aruncat o replică, celelalte au susținut-o și au pornit replicile droaie.

— Ia uite cum l-o mai umflat cîntecele...

— Și tot de dragoste, de dragoste...

— Las că o mai fost la noi anul trecut unul care tot cînta și numai de dragoste, de dragoste, da cînd s-o dus apoi spunea lumea că fura de stingea.

— Așa-i cînd omul are bani și nu știe pe ce să-i cheltuie.

— Da să-i fi cumpărat muierii o basma, o ciucalată măcar...

— Ce basma, cumătră, care ciocolată! O cămașă să-și fi cumpărat, că nu vezi în ce umblă! Nici să te uiți, nici să țe lichești de om!

În sfîrșit, de după deal s-a arătat marginea Arioneștilor. Șoferul oprește, deschide, ușa, iar femeile coboară încet, pentru că sînt multe, au sape, au coșuri, și apoi nu fiecare a spus ceea ce crede despre acel mecanic și despre cîntările lui. Cînd, în cele din urmă, au coborît și autobuzul a pornit mai departe cu cei trei pasageri pe care i-a luat din Horodiște, bietul mecanic, după o lungă cugetare, și-a tras două palme peste genunchi și a rostit plin de ciudă și uimire:

— Fe-no-me-nal!!!

Tot drumul pînă la Dondușeni, nu a mai scos o singură vorbă, iar cum autobuzul s-a oprit lingă gară, șoferul, înainte de-a fi deschis ușa, a aruncat în urmă:

— Mai încă douăzeci de copeici...

— Care...

— Au fost douăzeci și două de femei...

Mecanicul a mai scotocit prin buzunare o monedă, nu atît i-a dat-o cît a aruncat cu dînsa în șofer și fuga toți trei spre peronul gării căci uite trenul stă în gară...

Era altceva, un mărfar sta în gară, iar trenul spre care ne tot grăbeam atîta întîrzia cu o oră și ceva, așa că mai aveam vreme destulă. Mecanicul a intrat direct în bufet, a luat o halbă de bere. O bea încet, îndelung, și în vreme ce o tot bea șiroaie de sudoare i se prelingeau pe tîmple, iar pentru că avusese vișine în șapcă sudoarea venea la vale oarecum sîngerind și ți se făcea milă de ei.

Consăteanca s-a uitat la el și mi-a șoptit puțin întristată:

— Degeaba s-a băgat el în toată daravera ceea a lor...

— ??

— Dacă ei îs de acolo din Arionești — și șoferul și femeile celea. Le duce el cu autobuzul mai în fiecare seară și nu le mai cere nici un ban, numa cînd se întîmplă și cîte un strein printre dînșii, ei, pentru a-i astupa ochii, încep, chipurile, a se ciorovăi ei între ei... Că aștia din Arionești îs dați naibii, și satul cela al lor îi teatru dintr-un capăt în altul...

Din literatura R.S.S. Moldovenească

Notiță biografică — ION DRUȚĂ s-a născut la 3 septembrie 1929 în satul Horodiște, fostul județ Soroca, într-o familie de țărani. Pămîntul, veșnica grijă a plugarilor, face familia lui Pantelimon Druță să se mute cu traiul, prin 1939, în satul Ghica Vodă, un sat din preajma Bălților. Aici, în 1942, viitorul scriitor termină școala primară din sat și, întrucît șansele de a continua studiile în anii de război erau aproape nule pentru el, rămîne la meseria părinților și bunicilor săi. În primii ani de după război își caută un rost, o meserie: cursurile de tractoriști (1945), tehnicumul de pădurar (1946), secretar la Sovietul sătesc din Ghica Vodă. În toamna lui 1947, Ion Druță pleacă în armată. Ceea ce n-a putut găsi singur, l-a ajutat să găsească armata și în aprilie 1951 revista Octombrie **publica prima lui povestire** Problema vieții. **Demobilizat în** aceeași primăvară, **face cîțiva ani la rînd gazetărie. Lucrează la** Țăranul sovietic, Femeia Moldovei, Moldova socialistă. **La editură apar două volumașe de schițe:** La noi în sat **(1952) și** Poveste de dragoste **(1954).**

În 1955 Druță scrie Frunze de dor, **prima lucrare de proporții mai mari și tot în anul acesta pleacă la cursurile de literatură din Moscova. Peste doi ani, după întoarcere, publică culegerea de nuvele** Dor de oameni, **inclusă în volumul de față. Apoi urmează:** Casa mare **(1959),** Povara bunătății noastre **(1969),** Balade din cîmpie **(1972),** Păsările tinereții noastre **(1974).**

(După nota biografică la volumul Frunze de dor, Editura Cartea Moldovenească, Chișinău, 1975)

Ilustrații de Sabin Ștefănuță

DARA SEKULIĆ

Pe cîmp

Dacă nimeni nu se îndură ca să ne
strige,
Nici nume n-avem.

În singurătatea mea
De tot m-am pierdut.

Soarele şi iarba cea verde
Îmi sînt de ajuns.

Tot ce mi-am dorit,
În afară de soare,

Mi-a alunecat printre degete
Ca un peşte prins cu miinile goale.

ŢANE ANDREEVSKI

La iarbă verde

Întinde-te-aici.
Fii oaspetele binevenit al acestei verdeţi,
Întinde-ţi miinile. Dezmorţeşte-ţi genunchii.
Nu-ţi fie teamă că ai să te pierzi,
atita de mic,
În această plasă deasă a crengilor,
Sub verdea căciulă a eternităţii.

Aici totul e prevăzut. Şi venirea ta.
Tu nu ştii nimic despre lucrul acesta.
Tu eşti sugarul acestui verde lapte –
Aşteaptă să vezi ce-o să mai fie.

Încet încet, tot ce-i vechi se topeşte-n
ceea ce-i proaspăt,
Priveşte, se fringe ceva neguros.
Scrişneşti din măsele şi-n loc
De crispare te prinde un suris nesperat.
Aici totul e prevăzut. Şi venirea ta.
Deschide-ţi palma. Priveşte c-un ochi
Ca la ţintă
Şi-ai să vezi :
În palma ta se reazămă cerul.

Şi stai astfel intins. Susţine cerul acesta.
Şi bate cu degetele în această
nemărginire albastră
Ai să auzi departe un sunet.
Ecoul o să-ţi răspundă sub coaste.
Aici totul e prevăzut. Şi plecarea ta.
Ridică-te şi astfel, drept, vei fi mai înalt
ca-nainte.

Porneşte cu miinile-ntinse, cu palmele
deschise

Precum două ramuri,
Purtate de această verdeaţă.

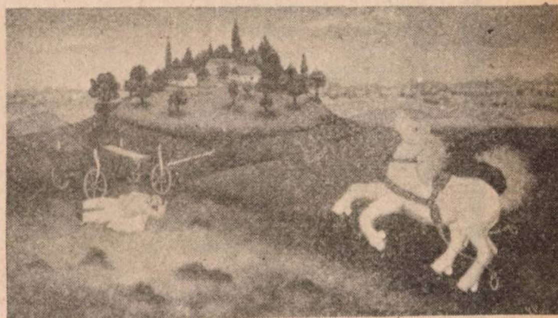
BOGOMIL GHIUZEL

Epica

Pe firul care se numeşte timp
Păsări albe şi abur
Cîntece şi nave uşoare
Toată lumea călătoreşte
Vitejiii sînt în picioare
Plînsete ca de nuntă
Ţitere ca vîntul
Scrieri mărunte
Frumuseţe şi-un cal cu pete de soare
Frumuseţe neagră dincolo de cinci munţi

Ceasornicărie de magie şi arme
Inel de foc
Pentru a descoperi inamicul
Turnuri şi tunete

Sfîrşitul lumii dar nu şi al vinului

Pictură de Ivan Generalic

MILE NEDELKOVSKI

Cîntec de lemn

Fiindcă m-a mişcat un arbore,
Acest cîntec i-am zămislit din lemn.
În craniul de lemn am aşezat un creier
de lemn,
Picioarele i le-am încălţat în condurii
de lemn
Şi i-am dat drumul prin sîngele meu,
Scîrţ-scarţ, scîrţ-scarţ...
O, cît e de neplăcut, cît e de urit,
Cu sunetul său de lemn, acest cîntec
de lemn !
Fiindcă poate să-l soarbă focul,
Căci nu are nici suflet, nici inimă
să poată să plîngă,
Departe îl ştiu de oricare foc.
Astfel cred că rămîne-va veşnic.
Veşnic, ros de carii,
Spînzurătoare numai pentru inima mea.

**În româneşte de
Dumitru M. Ion**

IZET SARAILIC

Fetele care se grăbesc să crească

Draga mea,
Ai răbdare !

Oricum vei ajunge să fii
Văduva unui ostaş viitor !

PETRE M. ANDREEVSKI

Prînz (Lauda vieții)

Prînzeau pe aşternutul
Văratecelor ierburi
Ca nişte rime noui
Pe largile întinderi.

Prînzeau, cu pîine, ceapă
Pe sub lumina goală,
Fără călcîie ; astrul
Îi aştepta să gate.

Mîncau, mîncau, cu ochii
Ei surîdeau, iar cîmpul
Suna ca o odaie
Ce-abia e văruită.

O, lăudate fie
Sorbitul, dulce aer,
Priveliştea în care
Privirea li se pierde.

De laudă şi pîinea,
Care-i priveşte-n gură,
Să fie lîngă apa
Pe care-o beau în tihnă.

Şi ziua lăudată
Să fie, că-i măsoară,
Şi noaptea ce le şterge
Măsura luminoasă.

Coroanei de lumină
Nu i-l ştiau pe meşter ;
Şi nu ştiau ce ştiu
Privindu-se în tihnă.

De bătrîneţe încă
Şi moarte n-aveau ştire,
Căci toată veşnicia
Şedea cu ei acolo.

Ei nu ştiau de suflet
Că strîns de trup se ţine
Şi nici că fericită
Le iese-n faţă lumea.

MIHAIL RENGIOV

Pescăruşul

Pescăruşul :
Un fulger cu suflet.

Ţipă de unul singur
În căutarea păcatului
Care ascunde visul feciorei
Sub măslinul de aur
Rîvnit.

Dar cînd se trezeşte
O, legănarea frumuseţii
Deasupra mării,
Din tunet se zămisleşte.

VLADA UROŞEVICI

Steaua sudului

Unde e această ţară acest nume
pe care îl caut
Această imagine a copilăriei acest zid
mîzgălit
Acest semn rămas această umbră
această stea
Acest oraş de nicăieri
Acest ţinut Aldebaran

Unde este acest vis mai înainte de vis
Acest drum acest semn amestecat cu
sensul său
Această mare acest cer această vară
Această plantă care se ascunde sub
cenuşă
Acest cîntec Aldebaran

Unde este acest glas recunoscut prea
tîrziu
Acest foc acest bătrîn nu prea dezamăgit
Această cicatrice pe care ne-o lasă
naşcarea
Această culoare această iubire această
imagine
Această femeie Aldebaran

Unde este acest călător pretutindeni
strein
Această rădăcină acest val zămislit
de alt val
Acest rîu această pădure acest semn de
răscruce
Această pasăre şi această bătrînă
Şi întreit adevăr şi-ntreită minciună
Aldebaran

În româneşte de
Dumitru M. Ion

VASILI SUKŞIN
Simple note

În fiecare povestire trebuie să fie ceva **adevărat**. Fie că-i vorba de ceartă ori de beţie, fie că-i vorba de minciună grosolană, undeva, în trăsăturile de caracter, în gest sau în simţire trebuie să se contureze **adevărul**. Şi, la sfîrşitul vieţii mele de scriitor, autor a 1 000 de povestiri, eu mă voi înfăţişa, în sfîrşit, **omul adevărat**. Iar dacă într-una din povestiri nu se profilează adevărul, atunci va trebui să răzbată măcar dorinţa de a-l cuprinde. Atunci inserţiunea va fi povestire. Atunci ea poate fi comentată. Numai că atunci să nu vă strîmbaţi buzele în grimase de mironosiţe, crezînd impresia că aţi înghiţit treizeci de volume din Lenin. Judecaţi-o omeneşte. Este foarte important ca şi în structura dumneavoastră să fie ceva **adevărat**.

*

Povestirea este operă de artă atunci cînd pe firul ei **se întîmplă ceva** : în ţară, în viaţa unui om, în soarta autorului.

*

Cei mai curioşi oameni sînt copiii. După ei — pictorii.

*

Forma ? Forma nu-i altceva decît o carapace. În ea pot fi turnate obiecte de aur, dar tot acolo poate fi închegată şi piftia. Niciodată forma nu rezolvă esenţialul.

*

Atitudinea critică faţă de sine — iată criteriul după care poate fi determinată inteligenţa unui om. La fel se întîmplă în artă şi în literatură : îţi cîntăreşti cinstit posibilităţile, vei reuşi să dai la lumină ceva de ispravă.

Auzim foarte des expresia „om bun". Nimbul atîrnă pe creştele a jumătate din vieţuitorii planetei. Dar binele raportat la fapte devine operaţie grea, datorită complexităţii determinării. Ar fi mult mai simplu dacă în loc de a proslăvi binele ne-am strădui să nu facem rău.

*

Am citit într-o zi un maldăr de reviste pentru tineret. Printre ele erau o mulţime de articole despre huligani şi cum trebuie să se lupte împotriva lor. Vai mie ! Ce de soluţii ! Ce „trebuie", „ce e necesar", şi ce sîntem „obligaţi" să facem în lupta cu huliganii. Dar cum să luptăm ? Hai să judecăm fără pripeală. Deci, trec pe stradă noaptea tîrziu. În întîmpinare vin cîţiva huligani. Mai rău, se pare că sînt tîlhari. Peste cîteva clipe îmi vor propune să le dau ceasul şi să-mi dezbrac costumul. Curînd voi face un maraton în chiloţi... Dar dacă eu nu sînt dintre cei fricoşi ? Dacă nu sînt dispus să suport această umilire ? Dacă, dacă... Ei au cuţite. Au „dreptul" la aşa ceva. Eu n-am dreptul. Şi, bineînţeles, voi face maratonul în chiloţi. Pentru că nu mă voi putea năpusti cu mîinile goale asupra cuţitelor. Şi mi-i ruşine şi urăsc... miliţia. Nu pentru faptul că nu se afla la locul cu pricina, pentru că nu-i vrăjitoare să poată răspunde la fiecare strigăt, ci fiindcă nu am cu ce să mă apăr. Ea mi-a băgat în cap ideea că fiecare om care poartă un cuţit în buzunar este răufăcător. În schimb huliganii şi tîlharii au cîmp deschis. Ei ştiu că toţi trecătorii sînt mieluşei. Ei au cuţite şi pot să-şi permită orice.

Dar să ne închipuim altă scenă :

Doi tîlhari ies în întîmpinarea unui trecător.

— Scoate ceasul !

În loc de ceas, cetăţeanul scoate din buzunar un cuţit. Lupta este inegală dar dreaptă. Să încerce numai să-i scoată ceasul. Mușcă ! Presupun că lupta s-a terminat. Iau scorul de 0—0 ! Protagoniştii ajung la miliţie.

— Au vrut să-mi fure ceasul !

— De unde ai cuţitul ? Cu ce scop îl porţi ?

— L-am luat pentru orice eventualitate.

— Ştii că pentru port de armă albă...

— O ştiu. Toţi o ştim.

Dar cum să defrişăm huliganismul şi tîlhăria cu mîinile goale ? ! Concluzie : cine are cuţit, ăla-i boier. Ce s-ar întîmpla dacă celor ahotnici la jaf, odată cu apropierea întîr-

ziatului le-ar fulgera prin gînd : „dacă au cuţit ?". Garantez că 50 la sută din tîlhari s-ar lăsa păgubaşi. Iar dintre cei hotărîţi, jumătate şi-ar lua călciiele la spinare.

*

Un om care vrea să dăruiască ceva doreşte să trăiască cîteva clipe de bucurie. Nu avem nici un drept să-i diminuăm această plăcere.

*

— Pentru ce nu-şi precupeţeşte omul nici forţele, nici banii şi nici sănătatea ?

— Pentru satisfacerea unor plăceri. Numai că în tinereţe el este gata să-şi plătească plăcerile cu sănătatea, pe cînd la bătrîneţe vine momentul cînd le-ar da pe toate pentru un strop de vigoare.

*

Logica estetică şi logica vieţii sînt noţiuni totalmente deosebite. Logica vieţii dispune de căi nesfîrşite, pe cînd cea estetică este îngrădită de gustul publicului contemporan.

*

Oamenii cărora le vin în ajutor nici nu bănuiesc cît mă ajută ei pe mine.

*

Eu îmi păstrez tandreţea prin luptă. Ce aş mai putea face ?

*

Niciodată în viaţă nu mi-am permis să trăiesc momente de deconectare lascivă. Tot timpul am fost în tensiune. E şi bine şi rău. Bine, pentru că nu m-am abătut de la ţel ; rău pentru că încep să dorm cu pumnii strînşi... S-ar putea ca totul să se termine printr-o plesnitură.

*

Mă aşez la masa de lucru cu dîrzenia de plugar. Îmi aprind o ţigară şi încep să scriu. E nemaipomenit !

*

Nu pot să locuiesc la sat. Îmi place doar să-l vizitez din cînd în cînd. Aceasta pentru că îmi pîrjoleşte inima.

*

Povestitorul scrie toată viaţa un mare roman. Preţuirea va veni cînd romanul se va termina cu moartea autorului.

*

Îmi privesc viaţa ca pe o luptă în trei reprize : tinereţea, maturitatea şi bătrîneţea. Două dintre ele vor trebui cîştigate. Prima repriză am pierdut-o.

*

E nevoie de mii de oameni, care să-şi încerce forţele în literatură, pentru ca unul din ei să ajungă scriitor.

*

Vorbesc unii : scriitorul trebuie să acumuleze atîtea fapte de viaţă încît să se asemene cu un burete îmbibat cu apă, în cazul acesta clasicii noştri ar fi trebuit să strige în anumite perioade ale vieţii lor : „Storceţi-ne !".

*

Eu ştiu cînd scriu bine : cînd scot cu vîrful peniţei vocea vie a omului de pe coala de hîrtie.

*

În toate cronicile literare citesc : „Şuşkin îşi iubeşte eroii... Şuşkin îşi descrie eroii cu afecţiune...". Dar ce, eu sînt idiot să-i iubesc aşa, pe toţi la rînd ? Ori sînt ciuca blajinilor ? Blestemaţilor nu le trec asemenea gînduri prin cap. Ori nu ştiu să gîndească. Probabil că e şi una şi alta.

*

Cînd vrea să laude, criticul zice : „Scriitorul cunoaşte viaţa...". Doamne, dar cine n-o cunoaşte ? ! Toţi o cunosc. În virtutea acestei cunoaşteri şi scriitorii sînt împărţiţi în buni şi slabi. Aceasta pentru că unii sînt talentaţi, ceilalţi mai puţin, iar o parte din ei — deloc. Toţi aceştia cunosc la fel de bine viaţa.

*

Cele mai importante momente :

1. — cînd ştiu doar titlul povestirii sau numele eroului.
2. — cînd ştiu tot firul povestirii (şi totul despre erou). Rămîne s-o mai scriu. În rest — muncă.

*

Unde scriu ? În hoteluri. În cămine. În spital.

*

Patriarhul literaturii ruse este Lev Tolstoi. El este muntele cel mai înalt sau părintele. Puşkin este fiul, iar Lermontov nepotul. Belinski, Nekrasov, Dobroliubov, Cernîşevski — nepoţi de veri. Esenin este fiu nelegitim. În rest toţi sînt nişte hoţomani care au sărit gardul contelui să fure mere. I-au prins, şi după supliciu au devenit corişti. Dostoievski şi Cehov i-au fost vecini de nădejde. Au mai fost : Gleb şi Nicolai Uspenski, Reşetnikov, Leskov, Sleptov, Gorbunov, Pisemski, Pisarev — slujbaşi în diferite cinuri.

*

Bineînţeles că fiecare scriitor adevărat este şi bun psiholog, numai că el este şi bolnavul.

*

Acum voi vorbi frumos : vrei să devii maestru, înmoaie-ţi peniţa în adevăr. Numai în felul acesta îţi vei putea impune opera.

În româneşte de Stelian Gruia

E. E. CUMMINGS

Al meu încîntător și vechi etcetera

al meu încîntător și vechi etcetera
tanti lucica în timpul recentului

război putea și ceea
ce e mai mult îți spunea chiar
pentru ce luptă fieca

re,
sora mea

izabela a creat sute
(și
sute) de ciorapi ca să nu

menționăm cămăși apărătoare
de muște fulare

etcetera cotiere etcetera, mama
mea a sperat să
mor etcetera
eroic desigur tatăl meu de obicei
răgușea vorbind despre cum era
un adevărat
privilegiu și numai de-ar fi
putut între timp eu
însuși etcetera zac cuminte
în noroiul adînc et

cetera
(visînd,
et
cetera, la
al Tău zîmbet
ochi genunchi și la al Tău Etcetera)

ROBERT CREELY

Bună (ziua)

Cu o săritură
rapidă a prins
marginea

ochiului ei și
ochiul s-a sfîșiat, în jos,
despicîndu-se. Ea

a tresărit,
era neașteptat
asaltul, dar

în avantaj fiind
ei s-a ținut de
ce carne mai rămăsese.

ALLEN GINSBERG

Un supermagazin în California

Cum mă gîndesc la tine-n astă seară, Walt Whitman, mergînd de-a lungul străzilor pe sub copaci, cu durere de cap și conștiinciozitate privind la luna plină.

În oboseala mea flămîndă, cumpărător de imagini, am intrat în neonul supermagazinului de fructe, visînd la enumerările tale!

Ce piersici și ce pe-numbre! Familii întregi la cumpărături, noaptea! Intervale pline de soți! Soții în rodii, copii în tomate — și tu, Garcia Lorca, ce făceai acolo, jos, lîngă pepeni?

Te-am văzut, Walt Whitman, singuratic bătrîn mîncău, cotrobăind prin lucrurile din frigider și tot pîndind din coada ochiului să nu te vadă cumva băieții de prăvălie.

Te-am auzit întrebîndu-i pe fiecare: Cine-a omorît cotletele de porc? Cît costă bananele? Ești tu îngerul meu?

M-am plimbat printre grămezile strălucitoare de cutii de conserve urmărindu-te, la rîndul meu urmărit în imaginația mea de detectivul magazinului.

Ne-am scurs amîndoi împreună în josul coridoarelor, singuri în imaginația noastră în a gusta anghinare, posedînd fiecare delicatesă congelată, și niciodată trecînd pe la casier.

Unde mergem, Walt Whitman? Peste-o oră se-nchid ușile. Încotro arată barba ta, în noaptea asta?

(Îți ating cartea și visez la odiseea ta în supermagazin și mă simt absurd.)

O să umblăm toată noaptea pe străzi pustii? Copacii pun umbră peste umbră, lumini stinse prin case, ne vom simți singuri.

O să bîntuim visînd la America pierdută, la dragostea dusă, automobile albastre în parcaje, în drum spre casă, spre tăcuta noastră cabană?

Ah, dragă tată, barbă cenușie, singuratic și bătrîn propovăduitor de curaj, ce fel de Americă aveai cînd Charon s-a dus, împingîndu-și cu prăjina bacul și tu, tu ai scăpat pe un țărm fumegînd și ai stat acolo, cu ochii la corabia dispărînd în apele negrului Lethe?

În românește de
Alexandru Andrieș

POEZIA PIEILOR ROŞII AZI

CHARLES G. BALLARD

Charles G. Ballard, poet aparţinînd tribului de piei roşii Quapaw, s-a ridicat la rangul de cărturar. După ce şi-a luat licenţa în litere la Universitatea Statului Oklahoma, s-a întors în sînul tribului, predînd timp de 7 ani limba engleză la Şcoala Indiană de la Chilocco. Apoi a revenit la Universitate pentru a-şi lua doctoratul în filologie şi a predat trei ani la Northern College of Oklahoma. De cîţiva ani face parte din corpul didactic al Universităţii statului Idaho.

Tînără Navajo de la Many Farms

Tînără Navajo de la Many Farms :
Tu călăreşti pe aripi albastre,
Aşa că nu văd de ce ţi-e teamă ?
Picătura de soare
E doar munca mîinilor mele
Zăbovind în pragul uşii tale.
Vîntul din deşert
E doar glasul meu
Care spune că eşti subţirică,
Care spune că eşti voinică.
Lumina dimineţii
E doar cîntecul meu,
Care-ţi îngînă cuvinte dulci :
Vino să călăreşti cu mine
Pe aripile tale albastre, strălucitoare.
N-o să ne mai întoarcem niciodată
La Many Farms,
Tînără Navajo.

Acum poporul are lumină

Acum poporul se bucură de lumină
Dar trebuie să mai treacă timp, zile de toamnă,
În timp ce căprioarele se adapă la iaz.

Viziunile strînse de oamenii mîndri
Nu vor întuneca lumina ; ploile de vară
Trebuie să cadă pe o lume de frunze.

Roiurile de gize înaripate
Trebuie să găsească lacul ; păsările de seară
Să aducă înapoi cîntecele tinereţii.

Luncile aburinde din Marile Cîmpii
Trebuie să ofteze după şopîrlă şi să primească
Stelele încăpăţînate în nisipul lor întunecat.

Piscurile munţilor înălţîndu-se deasupra pămîntului
Trebuie să stea de strajă în tot cursul anilor
Căci astăzi poporul are lumină.

EMERSON BLACKHORSE MITCHELL

Emerson Blackhorse Mitchell s-a născut într-un sat indian, a urmat școala în localitatea Ignacio din statul Colorado, iar în cursul superior al liceului s-a transferat la Institutul de artă amerindiană. Tatăl său a murit ca militar în cel de-al doilea război mondial. Copilul a fost îngrijit de bunicii după mamă, care i-au dat educația tradițională a indienilor Navajo. După un an de studii la Colegiul Fort Lewis din statul Colorado, s-a transferat la un colegiu indian de la Many Farms, statul Arizona. Actualmente predă științe sociale la o școală de la Round Rock. El spune că de fapt predă cultura Navajo, învățîndu-i pe elevi și limba acestui trib, pe care o îndrăgește foarte tare. A publicat poezii în reviste.

Colina miracolului

Stau pe colina miracolului,
Minunîndu-mă de depărtări.
Mă gîndesc : Cînd voi ajunge acolo ?

Stau pe colina miracolului.
Vîntul îmi șoptește în ureche.
Aud cîntecele celor de demult.

Stau pe colina miracolului.
Mă înfășor în singurătate.
Ea este pătura mea vărgată.

Stau pe colina miracolului.
Și-mi trimit dorințele înduioșătoare
Spre lumea pe care n-o pot atinge cu mîna.

Stau pe colina miracolului.
Pasărea albastră care zboară deasupra capului
Mă poartă spre prietenul meu, albul.

Revin pe colina miracolului.
În sfîrșit mă cunosc pe de-a-ntregul —
Acolo departe și aici pe colină.

ALONZO LOPEZ

Alonzo Lopez, din tribul Papago, s-a născut în ținutul Pima din statul Arizona și a urmat o școală locală înainte de a intra la Institutul de artă amerindiană. Apoi a făcut studii la Universitatea Yale, după care s-a specializat în limbile Pieilor Roșii — în special dialectul Navajo — la Wesleyan University. Versurile sale au apărut în reviste și antologii.

Îndrumare

Bunicul mi-a îndreptat ochii
spre Răsărit,
ca să capăt puterea ursului ;
Spre Miazăzi
ca să capăt îndrăzneala vulturului ;
Spre Apus
ca să capăt înțelepciunea bufniței ;
Spre Miazănoapte
ca să capăt viclenia vulpii ;
Spre Pămînt
ca să capăt roadele lui ;
Spre Cer
ca să duc o viață nevinovată.

În românește de
Andrei Bantaș

Picturi de Fritz Scholder și T.C. Cannon

IRWING SHAW

Serialul Om bogat, om sărac a familiarizat pe telespectatorii români cu universul prozei lui Irwing Shaw după al cărui roman cu acelaşi titlu a fost realizat filmul. Irwing Shaw a început ca dramaturg cu Ingropaţi morţii (1936), parabolă antirăzboinică, cu Oamenii cumsecade, Parabolă din Brooklyn (1939), prin care se pleda pentru intrarea în război împotriva fascismului, ca după război să dea în aceeaşi direcţie a tematicii legată de război, drama expresionistă Asasinul (1944). Proza lui Irwing Shaw tratează teme de actualitate ale vieţii americane, cum este prejudecata rasială în Leii tineri (1948), viaţa de fiecare zi a americanului mijlociu în Credinţă confuză (1950), sau campania antiprogresistă a lui McCarthy în Undele tulburate (1951). Proza lui, de incisivă observaţie realistă, combină luciditatea privirii cu sentimentalismul, care i-a fost de altfel reproşat prozatorului. Pentru bogăţia de personaje, pentru inventivitate epică şi sentimentalism, Irwing Shaw a fost comparat de criticii americani cu Dickens. Trăsăturile dickensiene erau păstrate în bună măsură şi în serialul de televiziune Om bogat, om sărac. Proza pe care o reproducem în almanahul Luceafărul confirmă aceste caracterizări : Peter II este o incursiune delicată şi lucidă în psihologia şi universul infantil.

PETER DOI

Era sîmbătă seara şi oamenii se omorau unii pe alţii cu ora pe micul ecran. Poliţişti erau împuşcaţi pe linie de serviciu, gangsteri erau aruncaţi de pe acoperişuri şi o doamnă bătrînă era lent otrăvită pentru perlele sale, iar asasinul ei era adus în faţa judecăţii de o companie producătoare de ţigări, după o lungă serie de discuţii în biroul unui detectiv particular. Actori vajnici săreau neînarmaţi la bandiţi înarmaţi cu colturi de 45 şi fecioare ingenue erau salvate de la moarte de cuţit prin intervenţia promptă şi inteligentă a diverşi tineri frumoşi şi neînfricaţi.

Peter şedea în fotoliul mare din faţa televizorului, cu picioarele spînzurate pe rezemătoare şi mînca struguri. Mamă-sa nu era acasă, aşa că-i mînca cu seminţe cu tot, urmărind cu ochi expert violenţa din faţa lui. Cînd mamă-sa

era de față, teroarea apendicitei plutea în aer și ea supraveghea atentă ca să fie sigură că fiecare sămînță era corect extrasă și pusă în scrumieră. De asemenea, dacă dînsa ar fi fost acasă, ar fi trebuit să suporte mici prelegeri iritate despre calitatea programelor de televiziune pentru tineret, după care ar fi urmat o agitație pe la butoane în căutarea a ceva care era vag definit ca fiind educativ. Singur și cutezînd să rămînă treaz pînă la 11 din noapte, Peter spărgea semințele în dinți savurînd zgomotul necuviincios, singurătatea și libertatea casei goale. În timpul întreruperilor pentru reclame, Peter se închipuia aruncînd cu sticle în niște bărbați mătăhăloși, nebărbieriți și înarmați cu pistoale, și se vedea urcînd tiptil niște scări întunecoase spre ușa în spatele căreia, toată lumea știe, aștepta boss-ul cu negreșita umflătură a pistolului sub țesătura hainei lui de flanel în dungi.

Peter avea 13 ani. În clasa lui mai erau alți 3 băieți cu același nume de botez și profesorul de istorie, care se credea că are umor, îl striga Peter Unu, Peter Doi (care acum mînca boabele de struguri cu semințe cu tot), Peter Trei și Peter cel Mare. Peter cel Mare era, evident, cel mai pirpiriu băiat din clasă. Nu avea decît vreo 20 kilograme și purta și ochelari și, cînd era vorba de diverse jocuri, era ultimul ales. Clasa rîdea totdeauna cînd profesorul de istorie îl striga pe „Peter cel Mare“ și Peter Doi rîdea și el cu ceilalți, însă lui nu i se părea că gluma era așa de grozavă.

Cu două săptămîni în urmă, el îi făcuse un mare bine lui Peter cel Mare și acum erau, cum s-ar zice, prieteni. Toți alde Peter erau ceea ce s-ar numi prieteni, din cauza bufonului ăluia de profesor de istorie. Nu erau prieteni în adevăratul înțeles al cuvîntului, dar aveau ceva în comun, ceva pe care nu-l aveau ceilalți băieți. Nu le plăcea acest ceva, dar îl aveau și aceasta îi făcea să se simtă răspunzători unul pentru altul. Așa încît, acum două săptămîni, cînd Charley Blaisdell, care cîntărea 59 kg, i-a luat șapca lui Peter cel Mare în recreație și a început s-o bată cu piciorul prin curte și Peter cel Mare era gata să izbucnească în plîns, el, Peter Doi, a înșfăcat șapca, i-a dat-o înapoi și l-a înfruntat pe Blaisdell. Desigur, a ieșit cu bătaie și Peter credea că are să fie a treia oară înfrînt în acest semestru, însă s-a întîmplat un miracol. La mijlocul bătăii tocmai cînd Peter începuse să spere în apariția vreunuia din profesori (care, sigur, apăreau tot timpul cînd n-aveai nevoie de ei) Blaisdell s-a repezit să-l lovească cu toate puterile, Peter s-a plecat și Blaisdell l-a lovit drept în creștetul capului și și-a frînt mîna. S-a văzut imediat că, într-adevăr, își rupsese brațul, pentru că a căzut jos urlînd, iar brațul îi spînzura ca atîrnat de o sfoară. Walters, profesorul de gimnastică, și-a făcut în sfîrșit apariția și l-a luat în brațe pe Blaisdell, care continua să urle, iar Peter cel Mare a venit la el și i-a spus plin de admirație: Orice s-ar zice, da ai un cap nemaipomenit de tare!

După această întîmplare, Peter cel Mare se ținea toată ziua după el, căutînd să-și arate recunoștința și cumpărîndu-i siropuri, deoarece părinții lui Peter cel Mare erau divorțați și îi dădeau bani cîți voia, încercînd să se dezvinovățească față de el. Și era excelent.

Dar lucrul cel mai grozav era sentimentul care pusese stăpînire pe el după acea bătaie. Se simțea cum trebuie să se fi simțit bărbații aceia de la televizor, după ce intrau într-o cameră plină de dușmani și ieșeau, cu fata, sau cu hîrtiile sau cu criminalul, lăsînd în urma lor numai cadavre și dezolare. Blaisdell cîntărea 59 kg, dar asta nu-l împiedicase pe Peter să-l înfrîngă, tot așa cum nu-i împiedica, la televizor, pe agenții FBI faptul că spionii aveau toți cîte două pistoale de om. Constatau ce aveau de făcut, intrau în luptă și-și îndeplineau misiunea și cu asta, basta. Peter nu-și putea traduce în cuvinte această stare, dar pentru prima dată în viața lui trăia conștient sentimentul încrederii în sine și al mîndriei.

— Lasă-i să vină, murmură el o amenințare obscură, tocînd semințele strugurilor și urmărind cu ochii îngustați imaginile de pe ecran, numai să îndrăznească să vină!

Cînd o să fie mare, avea să fie un tip periculos, își spunea el. Dar va fi unul dintre aceia către care se vor îndrepta cei slabi și pe nedrept hăituiți să-i protejeze. O să aibă peste 1,80 m înălțime, pentru că tatăl său avea peste 1,80 m înălțime și la fel și toți unchii lui și o să conteze și asta. Dar va trebui să-și dezvolte brațele. Prea îi erau subțiri. La urma urmei, nu poți conta ca oamenii să-și frîngă de fiecare dată brațele de capul tău. Făcuse în ultima lună flotări în fiecare seară și dimineață. Pînă acum nu ajunsese să facă mai mult de cinci flotări și jumătate, dar o să se țină în continuare de exerciții, pînă cînd brațele au să-i fie ca niște bare de oțel. Numai cu asemenea brațe va putea să aleagă între viață și moarte, mai tîrziu cînd va trebui să sară din bătaia pistolului și să dezarmeze pe cineva. Trebuie, desigur, să ai și reflexe rapide și să fii în stare să simulezi cu ochii o mișcare într-o parte, înainte de momentul crucial. Dar, mai presus de orice, trebuie, oricît de potrivnice ar fi șansele, să fii neînfricat. Un moment de ezitare și ești bun de dus la morgă. Dar acum, după bătălia șepcii lui Peter cel Mare, nu-și mai făcea griji din partea asta, din partea neînfricării. De acum înainte nu se mai puneau decît chestiuni tehnice.

Actorii începură să umple tot ecranul rîzînd cu o mulțime de dinți și Peter se duse la bucătărie și mai luă din frigider niște struguri și două mandarine. Nu aprinsese lumina în bucătărie și era ciudat să constați ce misterioasă putea fi o bucătărie aproape de miezul nopții, cînd în casă nu mai era nimeni altcineva și cînd nu se vedea decît raza de lumină din frigiderul deschis, care proiecta umbrele sticlelor de lapte pe linoleum. Pînă nu demult nu-i prea plăcuse întunericul și aprindea totdeauna luminile oriunde se ducea, dar trebuie să exersezi și neînfricarea, ca pe orice altceva.

Mîncă cele două mandarine stînd în întuneric în bucătărie, numai așa ca exercițiu. Le mîncă și semințele, ca să-i facă împotrivă mamei. Apoi se întoarse în sufragerie cu strugurii. Actorii tot se mai perindau pe ecran și continuau să se hlizească. Umblă la butoane, dar pe

toate canalele erau unii care purtau niște pălării caraghioase, rîdeau și spuneau bancuri despre impozitul pe venituri. Dacă maică-sa nu l-ar fi obligat să-i promită că are să se culce înainte de ora zece, ar fi închis televizorul și s-ar fi dus la culcare. Dar așa, se hotărî să nu piardă timpul, se întinse pe podea și începu să facă flotări, străduindu-se din răsputeri să nu îndoaie genunchii. Era la a patra flotare și începuse să obosească, cînd se auzi țipătul. Se opri la mijlocul flotării și așteptă să vadă dacă nu s-a înșelat. Țipătul se auzi din nou. Era o femeie și țipa din răsputeri. Se uită la televizor. Pe ecran era un om care vorbea despre o ceară de parchet, un bărbat cu o mustață și o mulțime de dinți și în mod sigur nu de la el veneau acele țipete.

După un nou țipăt, se auziră gemete și frînturi de glasuri și zgomotul unor pumni care băteau în ușa de la intrare. Peter se sculă în picioare și închise televizorul, ca să fie sigur că zgomotele pe care le auzea nu veneau totuși cumva din acesta.

Bătăile din ușă se auziră din nou și un glas de femeie care striga : ajutor, ajutor, săriți... și acum nu mai încăpea nici-o îndoială.

Peter privi în jurul său în încăperea goală. Erau aprinse trei becuri și camera era plăcută și viu luminată, iar lumina becurilor era reflectată de struguri și de sticla de pe tabloul cu corăbii de la Capul Cod pe care-l pictase tanti Martha în anul cînd fusese acolo. Intr-un colț se afla televizorul, care acum, stins, arăta ca un ochi mare și orb. Pernele fotoliului în care șezuse ca să urmărească programul de la televiziune erau mișcate de la locul lor și știa că mamă-sa nu se va duce să se culce înainte de a le aranja și, în general, toată încăperea avea înfățișarea unui loc în care era imposibil să auzi o femeie țipînd la miezul nopții, bătînd cu pumnii în ușă și strigînd „ajutor, ajutor, săriți...".

Femeia de la ușă urlă: Asasinul, săriți, mă omoară! Și, pentru prima dată, Peter regretă că părinții îl lăsaseră singur în noaptea asta.

— Deschideți ușa! urlă femeia. „Vă rog, vă rog, deschideți! Și-ți puteai da seama că nu țipa numai așa ca să se afle în treabă.

Peter se uită înfricoșat în jurul său. Camera, cu toate luminile ei, luase o înfățișare stranie și în spatele tuturor lucrurilor era cîte o umbră. Ori ești neînfricat, își zise rece Peter, ori nu ești! Porni încet spre ușă. In antreu era o oglindă și se măsură cu atenție. Brațele-i arătau foarte subțiri.

Femeia începuse să bată din nou în ușa de la intrare și Peter o cercetă cu atenție. Era o ușă mare de oțel, dar parcă vibra puțin ca și cum cineva ar fi lucrat cu o mașină la ea. Pentru prima dată auzi și un alt glas. Era un glas de bărbat, dar nu era glas de om. Parcă era un animal într-o grotă, mîriind și gata să facă ceva înfiorător. În nici una din secvențele de pericol și violență de la televizor, Peter nu auzise niciodată ceva asemănător. Păși încet spre ușă, simțindu-se ca pe vremea cînd avusese gripă și reamintindu-și ce subțiri îi erau brațele în oglindă, și-i păru rău că hotărîse să fie neînfricat.

— O, Doamne, urlă femeia. Nu mă omorî!

După care iar bătăi în ușă și sunetul acela jos, animalic, al bestiei din grotă pe care nu-l auzise niciodată la televiziune. Peter trînti ușa la perete.

În hol era doamna Chalmers, căzută în genunchi cu fața spre el și, în spatele ei, stătea domnul Chalmers, rezemat de perete lîngă ușa apartamentului lor, larg deschisă. Domnul Chalmers era cel ce scotea acele sunete stranii și avea în mînă un pistol pe care-l ținea ațintit asupra doamnei Chalmers. Holul era îngust, acoperit cu un tapet de modă veche, fixat cu niște ținte de bronz. Pe hol dădeau numai cele două apartamente și familia Chalmers avea în fața ușii un covoraș cu „Bun venit!" înscris în țesătură. Cei doi aveau fiecare cam 35 de ani și mama lui Peter zicea totdeauna despre ei : „Nu ne putem plînge de vecini, sînt oameni liniștiți". Dar tot ea zicea că doamna Chalmers pune pe ea o grămadă de bani.

Doamna Chalmers era plinuță, avea părul foarte blond și un ten fraged și roz, arătînd tot timpul de parcă-și petrecea toate după-amiezele la cosmetician. Și, ori de cîte ori întîlnea pe Peter în lift îi zicea : Vai, dar ai început să te faci băiat mare, cu un glas de parcă era gata să izbucnească în rîs.

Trebuie să-i fi spus vorbele astea de 50 de ori pînă atunci. Și emana tot timpul un miros plăcut, puternic, de parfum.

Domnul Chalmers purta ochelari prince-nez, începuse să chelească și aproape toată săptămîna lucra la birou pînă seara tîrziu. Cînd îl întîlnea pe Peter singurele vorbe pe care le rostea erau : „Se răcește vremea" sau „Se încălzește" — și nimic altceva. Așa încît, Peter n-avea nici o părere despre el, decît că i se părea că arată ca un director de școală.

Însă acum doamna Chalmers era îngenunchiată în hol, rochia-i era ruptă, plîngea, cu obrajii pătați de niște dîre negre și nu mai arăta deloc ca venită de la cosmetician. Iar domnul Chalmers era fără haină și fără ochelari, cu părul care-i mai rămăsese împrăștiat în dezordine pe tot capul, și stătea rezemat de tapetul de modă veche scoțînd sunetele acelea animalice și ținînd în mînă un pistol mare și greu ațintit drept asupra doamnei Chalmers.

— Dă-mi voie să intru, strigă din genunchi doamna Chalmers. Nu se poate să nu mă lași, nu vezi că vrea să mă omoare ! Te rog !

— Doamna Chalmers !, începu Peter. Avea un glas de parcă încerca să vorbească sub apă și-i era greu să rostească „s"-ul de la urmă. Întinse miinile speriat de parcă cineva era gata să dea peste el.

— Intră-n casă !, îi strigă domnul Chalmers.

Peter se uită la domnul Chalmers. Era la numai doi metri de el și, fără ochelari, se vedea că este sașiu. Peter îi făcu fenta cu ochii, sau, în orice caz, toată viața a fost convins că o făcuse. Domnul Chalmers nu reacționă însă în nici un fel. Continuă să rămînă acolo cu pistolul îndreptat, i se păru lui Peter, atît spre doamna Chalmers, cît și spre el. Doi metri îi părură dintr-o dată o distanță mare, neînchipuit de mare.

— Noapte bună, zise Peter și închise ușa.

Se mai auzi un singur suspin din spatele ușii și asta fuse totul. Peter intră în casă, puse

strugurii nemîncați înapoi în frigider, aprinzînd lumina cînd intră în bucătărie și lăsînd-o aprinsă cînd ieși. Apoi se întoarse în sufragerie, luă cozile strugurilor mîncați și le aruncă în cămin, ca să nu le observe mama, care s-ar fi uitat după semințe și, nevăzîndu-le, iar fi dat a doua zi patru linguri de pansament gastric.

Apoi, lăsînd luminile aprinse în sufragerie, deși știa ce-o să zică mama despre asta cînd s-o întoarce acasă, se duse în camera lui și se băgă repede în pat. Așteptă să audă împușcăturile. Se auziră, două, trei sunete, care-ar fi putut fi împușcături, dar, n-aveai cum să distingi printre zgomotele orașului.

Cînd se întoarseră părinții acasă era încă treaz. Auzi glasul mamei, își dădu seama după ton că era supărat de luminile din sufragerie și bucătărie, dar, cînd veni la el în cameră să vadă ce face, se prefăcu adormit. Nu voi să înceapă cu mama-sa o discuție despre familia Chalmers, pentru că, după aceea, o să întrebe cînd s-a întîmplat și o să vrea să știe ce era cu el treaz la miezul nopții.

Mai așteptă multă vreme să audă împușcăturile, însă de la un timp îl luă cu călduri și transpirație și, după aceea, cu frig. Auzi cîteva zgomote puternice, neclare, în liniștea nopții, dar nimic de care să poți fi sigur. Și, după un timp, adormi.

A doua zi dimineața, Peter se sculă devreme, se îmbrăcă repede și ieși tiptil din apartament ca să nu-și trezească părinții. Holul arăta exact ca deobicei, cu lustra de bronz și tapetul înflorat și cu ușa familiei Chalmers cu „Bun venit"-ul în prag. Nu se vedeau nici un fel de cadavre și nici sînge. Uneori, după ce doamna Chalmers aștepta mai mult liftul mirosul parfumului ei se simțea mult timp, după aceea în hol. Dar acum nu era nici un miros de parfum, numai obișnuitul miros de bloc prăfuit. Cît timp așteptă liftul, Peter se uită cu teamă la ușa apartamentului Chalmers, dar aceasta nu se deschise, iar dinăuntru nu se auzi nici un zgomot.

Sam, omul de la ascensor, care oricum nu-l simpatiza, bodogăni doar ceva cînd urcă Peter în lift și el se decise să nu-l întrebe nimic. Ieși în strada răcoroasă și luminoasă, pustie ca în orice duminică dimineața, așteptîndu-se cumva să vadă în fața intrării mașina de la morgă sau măcar cîteva mașini ale poliției. Dar nu văzu decît o femeie somnoroasă care-și plimba cîinele și un om cu gulerul ridicat care venea grăbit dinspre colțul străzii cu ziarele in subțioară.

Peter traversă pe partea opusă a străzii și se uită în sus la etajul VI, la ferestrele apartamentului Chalmers. Jaluzelele erau trase la toate camerele și toate ferestrele erau închise.

Pe trotuarul opus trecu un polițist, greoi, albastru și decis, și, pentru o clipă, Peter încercă fiorul omului ce urmează să fie arestat. Însă polițistul își continuă drumul spre bulevard, dădu colțul și dispăru, iar Peter își spuse în sine : ăștia nu știu niciodată nimic.

Se mai plimbă o vreme pe stradă, cînd pe un trotuar, cînd pe celălalt, așteptînd nici el nu știa ce. Văzu o mînă ieșind din camera părinților săi și trăgînd fereastra zgomotos și se gîndi că trebuia să urce sus repede, cu o minciună bună ca să justifice de ce-a fost afară, însă în dimineața asta nu-i venea să dea ochi cu ei și lăsă inventarea minciunii pe mai tîrziu. Poate să le spună că a fost la muzeu, deși se îndoia că mamă-sa are să înghită una ca asta. Mai tîrziu ! găsește el o minciună !

În sfîrșit, după ce patrulase pe stradă timp de aproape două ore, tocmai cînd se apropia de intrarea blocului, ușa se deschise și în

IVAN DRACI

Versuri pe o fişă de calcul

Pe imaculatul tău trup,
Străpuns de perforator,
Fişă de calcul,
Eu îmi voi face cîmpie,
În care cuvinte vor răsări.

Un clocot de durere în inimă.
Profilul timpului îmi iese în faţă :
Poartă zîmbetul cosmic al lui Gagarin
Pe faţa aspră a lui Şuşkin.

În mijlocul puhoiului mistuitor,
Înfloreşte un vişin plăpînd.
Apa îi vine pînă la gît.
Pe vişin, în formă de floare,
O privighetoare îşi toarce trilul.
Soarele îi vine pînă la inimă.

Altădată cînd spălam pelinci
gîndeam :
acum voi atîrna lanseta,
drapelul meu de învins.
Acum cînd usuc pelincile
gîndesc :
mai întind o velă pentru viitor.

Alerg desculţ pe asfalt,
oprindu-mă pe gazonul verde şi pătrat,
ca un cocostîrc al urbanizării...

Cîndva rătăceam împreună
Pe străzile acestea înguste...
Am fost absent la înmormîntare.
Prietenul meu cel mai bun,
De anul trecut
Are altă nevastă.
De ce nu pot să-i iert,
Acestei femei,
Nici frumuseţea,
Şi nici măcar zîmbetul ? !

Stelele răsar
Din glas de privighetoare
Apoi asfinţesc
În glasuri de ciocîrlii.

Cerul are la răsărit
Obraji de culoare roză.
Fiul meu cu capul pe pernă
Are obraji de culoarea roză.
Fereşte-mă Soartă
De rozele visuri !

**În româneşte de
Stelian Gruia**

stradă ieşiră domnul şi doamna Chalmers. El era cu prince-nez-ul şi pălăria sa cenuşiu închisă, iar doamna Chalmers era îmbrăcată cu haina ei de blană şi cu o pălărie roşie cu pene. Domnul Chalmers îi ţinu politicos uşa deschisă soţiei sale, iar ea, cînd ieşi, arăta din nou ca venită atunci de la cosmetician.

Era prea tîrziu să le întoarcă spatele sau să-i ocolească şi încremeni pe loc, la doi metri de intrare.

— Bună dimineaţa, spuse domnul Chalmers luîndu-şi soţia de braţ şi pornind să treacă de Peter.

— Bună dimineaţa, Peter, spuse doamna Chalmers cu glasul ei suav, surîzîndu-i. Ce zici, ce zi frumoasă ?

— Bună dimineaţa, spuse Peter şi fuse surprins că vorbele îi ieşiseră din gură şi chiar sunau a „bună dimineaţa".

Chalmerş-ii o luară în jos pe stradă spre Madison Avenue — doi oameni căsătoriţi, braţ la braţ, ducîndu-se la biserică sau la vreun restaurant, să ia micul dejun de duminică dimineaţa... Peter îi urmări cu privirea şi-l năpădi brusc un sentiment de ruşine. Îi era ruşine de doamna Chalmers pentru felul în care arătase azi noapte, în genunchi pe jos, urlînd cum urlase şi fiind atît de înspăimîntată. Îi era ruşine de domnul Chalmers pentru sunetele acelea care nu erau ale unui om şi pentru ameninţarea de-a o împuşca pe domna Chalmers, fără ca măcar s-o fi împuşcat-o. Şi-i era ruşine de el însuşi pentru că fusese neînfricat cînd deschisese uşa şi se înfricoşase după zece secunde, cînd domnul Chalmers era la doi metri cu pistolul. Îi era ruşine de el însuşi că n-o lăsase pe doamna Chalmers să intre în casă, ruşine că nu zăcea acum cu un glonte în inimă. Dar, mai presus de orice, îi era ruşine că-şi spuseseră toţi bună dimineaţa şi Chalmerş-ii se îndreptau liniştiţi împreună, braţ la braţ, în lumina răcoroasă a soarelui, spre Madison Avenue.

Era aproape 11 cînd Peter se întoarse acasă, dar ai săi se culcaseră din nou. La 11 era un program foarte bun, despre contraspionaj în Asia, şi deschise automat televizorul mîncînd o mandarină. Era foarte captivant, dar, apoi, urmă o secvenţă în care un oriental ţinea o bombă cu un ceas care bătea ameninţător într-o încăpere înţesată cu americani şi Peter ştiu dinainte ce-o să urmeze. Eroul, care era neînfricat şi venea din California, începuse să facă fenta cu ochii şi Peter apăsă pe buton şi închise televizorul. Acesta se stinse cu o imagine tremurătoare, care repede se destramă. Clipind un pic, Peter se uită un timp la ecranul orb.

Ah, se gîndi el cu neîncrederea bruscă şi definitivă care-l invadase după noaptea în care se înfruntase cu lumea lipsită de noimă, fără ruşine şi înarmată a oamenilor maturi şi nu reuşise s-o dezarmeze. Eh, la asta să se uite alţii, asta e pentru copii !

**În româneşte de
C. Badea**

Ilustraţii de Mihai Pânzaru — Pim

● Directorul unui teatru a făcut următorul experiment care, zicea el, va revoluţiona arta teatrală: a transformat sala în scenă, spectatorii au fost puşi să joace în locul actorilor, actorii au devenit spectatori sau maşinişti, iar orchestra teatrului a fost scoasă să cînte în faţa clădirii teatrului!

— Curat ca la balamuc? a exclamat unul din actori.

— Greşeşti, prietene, a replicat un coleg. La balamuc, directorii sînt oameni normali...

● La un cunoscut teatru din Londra se juca o piesă ai cărei autori erau chiar actorii teatrului. Pe caietul de sală distribuit în seara premierei, se putea citi: „Tragedie istorică. Acţiunea actului întîi se petrece acum trei mii de ani. Acţiunea actului al doilea, cîteva zile mai tîrziu..."

● Diogene, celebrul filozof, era socotit de contemporanii săi ca un model de cinste şi bunătate. Plimbîndu-se într-una din zile printr-o piaţă, zări pe o casă următoarea inscripţie: „Nici un om rău să nu calce pragul casei mele!"

— Sărmanul om, a zis Diogene, s-a condamnat singur la sihăstrie... Ce păcat că nici eu nu-l pot vizita...

● Poetul spaniol Emilio Carrere clasifica astfel femeile din Madrid în faţa unui grup de prieteni şi admiratori: pînă la douăzeci de ani — fascinante; pînă la treizeci — fermecătoare; periculos de frumoase pînă la patruzeci...

— Dar cele peste patruzeci? întrebă careva.

— A văzut cineva în Madrid femei peste patruzeci de ani? a răspuns poetul.

● Scriitorul francez Paul Brulat l-a invitat odată la vînătoare pe Clemenceau, cunoscutul om politic. Erau prezenţi şi cîţiva deputaţi.

— Sînteţi un bun ochitor? l-a întrebat pe scriitor oaspetele său.

— Sincer să vă spun, nu prea. Aproape nu pun mîna pe puşcă de teamă să nu împuşc vreun om...

— Puteţi s-o faceţi liniştit, zise Clemenceau, care, privindu-i apoi pe deputaţi, continuă: dacă îl veţi împuşca pe vreunul din deputaţii prezenţi se va spune că scriitorul Brulat a făcut şi el ceva ca lumea...

● Este ştiut faptul că Balzac era un gurmand fără pereche. Invitat într-o zi la masă de o contesă din cale-afară de zgîrcită, autorul „Comediei umane" s-a ridicat de la masă mai flămînd decît se aşezase.

— Maestre, îţi mulţumesc pentru plăcerea ce mi-ai făcut-o de a lua masa împreună. Şi te rog să mai vii...

— Cu plăcere, chiar acum dacă se poate!

● Din staţiunea în care se afla la tratament, soţia unui scriitor (al cărui nume nu-l facem public din motive lesne de înţeles) a adresat soţului următoarea telegramă: „Rezultat colosal! În patru săptămîni am slăbit la jumătate. Să continui sau ce să fac?"

„Încă patru săptămîni!" a sosit răspunsul „iubitorului" soţ...

● Rugat insistent de un individ ca să-i dea o scrisoare de recomandare în vederea angajării la o familie bogată, Mark Twain a aşternut următoarele:

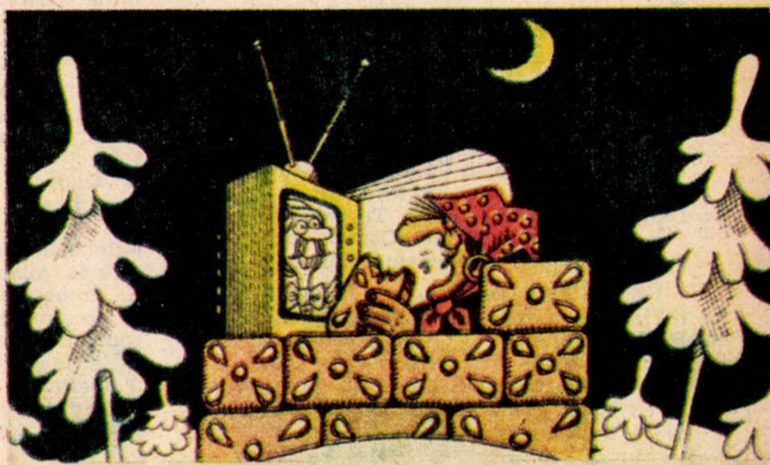
„Dragă prietene, ţi-l trimit pe domnul X. Rezolvă-i problemele pentru care vine sau omoară-l. Îmi e tot una. Dacă te hotărăşti să-l omori, anunţă-mă ca să-i înştiinţez familia.

Mark Twain"

● — Ai citit ultimul meu roman? îl întreabă un scriitor pe prietenul său.

— Nu, dar îţi promit să-l citesc dacă-mi promiţi că e ultimul...

Nicolae Nicoară

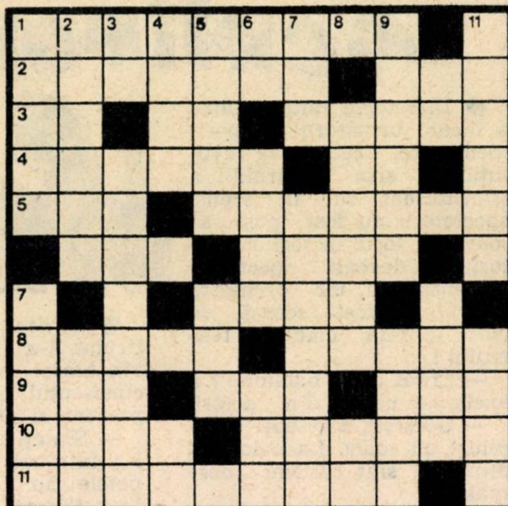

PSEUDONIME LITERARE

ORIZONTAL: *1)* Scriitor și ziarist român care avea o deosebită slăbiciune pentru pseudonime și mai ales pentru cele de genul Abayados de Calatrava y Rigolo Năbădayos, Kinderfus, D-ra Tirimpimpim, Vaxulea etc. *2)* Numele sub care a intrat în conștiința literară românească marele poet, prozator și publicist Ion N. Teodorescu ● Pseudonim al publicistului G.A. Teodoru, cu care semna la începutul acestui secol în *Revista ideii* (1906). *3)* Inițiale cu care semna scriitorul Mihail Sevastos în *Viața românească* (1912) ● Teodor Codrescu, scriitor din secolul trecut (1819—1894) ale cărui inițiale apăreau frecvent în *Albina românească* (1847), *Foaie pentru minte, Zimbrul* etc. ● Pseudonimul literar al scriitorului Alexandru G. Stănescu (1908—1937), autorul cunoscutei nuvele *Uzina vie*. *4)* Poet român contemporan (n. 1907), autorul volumelor de versuri *Steaguri, Mărul de lîngă drum, Țara amintirilor* etc. poet care în activitatea sa literară a mai semnat Tudor Arsene și Pavel Micu ● Nicolae Ionescu. *5)* ...*Pierre de la porte*, unul dintre pseudonimele lui Petre Albulescu, publicist de la sfîrșitul secolului trecut (?—1906) ● Pseudonim al lui George Călinescu cu care semna în *Națiunea* și care se potrivea foarte bine cu activitatea sa literară. *6)* Scriitor portughez (1845—1900) ● Nume sub care semna publicistul Alexandru Ionescu (1862—1929), fruntaș al mișcării muncitorești din țara noastră (vezi *Apărătorul* — 1888 ; *Munca* — 1890 ; *Lumea nouă* — 1895). *7)* Localitate în U.R.S.S. *8)* G..., altă semnătură a lui George Călinescu (*Capricorn*, 1930) ● Inițiale sub care semna adesea Iacob Mureșianu (poet și ziarist din secolul XIX (1812—1887). *9)* Apă curgătoare ● Inițiale cu care semna adesea Tudor Arghezi ● ...din Ligă, pseudonim al lui Barbu Delavrancea (*Voința națională*, 1892). *10)* ...lu Toboc, unul dintre pseudonimele lui Valeriu Braniște, cunoscut scriitor și ziarist de la sfîrșitul secolului XIX și începutul secolului XX ● Termen tipografic. *11)* Pseudonimul Otiliei Coman, una dintre cunoscutele poetese contemporane (Ana).

VERTICAL: *1)* Numele sub care a intrat în literatura română matematicianul Dan Barbilian (Ion, 1895—1961) ● În afară de Tradem, Miop, Fux, Nerva, sensibilul poet, Traian Demetrescu (1866—1896) a mai semnat și cu acest pseudonim în *Cîntarul* (Craiova, 1885). *2)* Numele sub care este cunoscut prozatorul Anton Alexe (n. 1909), autorul volumelor *Oamenii nu vor să moară* (1954), *Un tovarăș vine astă-seară* (1956), *Către orele 12 din zi și din noapte* (1971) etc. (Maria) ● Nepotul regelui Ludovic Roșul. *3)* Călin Gruia ● Pseudonimul literar al lui Dumitru Teodor a Ciubotăriții (1859—1904), autor de versuri cu caracter progresist. *4)* Orășel în U.R.S.S. ● În cană ! *5)* A tămădui ● Lac în Suedia. *6)* Barbu Zaharia ● Alt nume al Ciucului ● Unul dintre numeroasele pseudonime ale dramaturgului I.L. Caragiale, care nu-și dezmințea umorul nici în astfel de situații dacă ținem cont că el mai semna : Caracudi, Mizilic, Nastratin, Palicar, Un june monșer, Un fachirist convins etc. *7)* La diez în notația literală ● Unul dintre cei mai mari pictori români (1886—1940) care în activitatea sa publicistică s-a folosit de numeroase pseudonime dintre care amintim : Ben (într-o revistă scoasă în prizonierat la Kîrdjali, Bulgaria, 1917), Cronicar, Cui, Kupkilu, Snaps, etc. *8)* Una dintre cele mai... trainice semnături din creația lui St. O. Iosif (*Vieața*, 1893) ● Ana Niculescu. *9)* Pseudonim al lui Alexandru Macedonski, unul dintre foarte multele cu care semna (Le Beau Danube bleu) ● Egală cu zero. *10)* Alexandru Ionescu ● Prima zi din săptămînă. *11)* Unul dintre cei mai mari prozatori români (1902—1974), autorul cunoscutului personaj Darie, scriitor care în colaborările la diversele publicații semna numai cu inițialele Z.S., Z.T.S. sau Zăh ts. ● Scriitor român (Isac, 1894—1973), autor de romane cu caracter politic. Dintre pseudonimele sale notăm : Duralex, Dx, I. Ioachim, V. Perticari.

Dicționar : ECA, OKNI, OZALID, AIOL, AHTI, ONI, CSIK, AIS.

DEFINITE DE Tudor Mușatescu

ORIZONTAL : 1) Bolovan cu nasul pe sus ● *A staționa.* 2) Unul care, toată viața, are parte numai de boi ● Cuvinte tari de urechi. 3) Arteră în parcuri pentru circulația inimilor (pl). ● Apelul telefonic al greierilor. 4) Om sfîrșit înainte de a fi fost început (pl.) ● *În rocă !* 5) Dragoste verticală ● Masă cîmpenească. 6) *Natriu (simb.)* ● Bărbat care privește cu gura, miroase cu ochii și vorbește cu nasul. 7) *Bărbat,* cu nevastă dulce pentru alții (pl.) ● *Se dă peste cap !* 8) Coteț pentru păsările care locuiesc în bloc (pl.) ● *Cale !* ● Lapte bătut la cap. 9) Grîu lacrimogen ● Ziua exactă în care nu s-a născut nici-o femeie. 10) Metal extras din codrii cu același nume. ● Covor scăpătat. 11) *Literă chirilică* ● Perle de cultură personală.

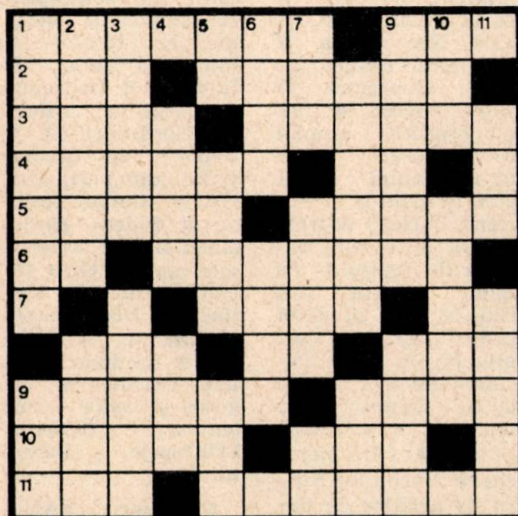
VERTICAL : 1) Chiflă cu cîntec ● Dovleac la purtător. 2) Poezie cu baltag la șold și cal vorbitor ● Aliment care nu trebuie consumat decît în timpul meselor. 3) Găinar de înaltă școală (pl.) ● Furnizor de maioneză (pl.). 4) *Interjecție* ● *Pseudonim al scriitorului Iosif Many (1816—1851).* 5) *Sînt* ● *Animal din Australia* ● Cînd marea își încrețește fruntea. 6) Condamnați la somn comun, dar la visuri separate ● *Vulcan în Islanda.* 7) Salam reconstituit (pl.) ● Pești reduși zero ● *Titu Costin.* 8) Persoană care își dă părerea cu cotul (pl.) ● Parfumul cîmpenesc al inimilor. 9) Vin în cămașă de forță ● *Comună în U.R.S.S.* 10) Arbore cu flori în formă de ceai ● Așa cum e soțul cu alte femei. 11) *Omonim* ● Om pînă la care te ridici aplecîndu-te (pl.).

Dicționar : PSI, IALA, IIM, TAFA, ECLA, UALI.

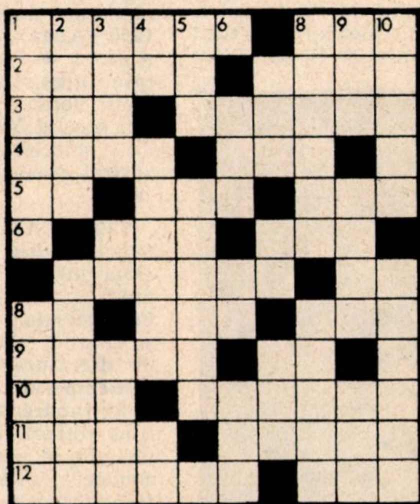
ORIZONTAL : 1) Persoană ocupată să nu facă nimic... ● Băutură bună pentru recomandat altora. 2) Virgulă, care poate pune punct vieții ● Parte a corpului care se ridică fără să te înalțe. 3) *Apel telefonic* ● Pălărie modernă pentru tărîțele din cap. 4) *Se amestecă Nuți !* ● *Republica Socialistă România* (abr.). 5) Hoț fără cap ● Hîrtie cu darul vorbirii ● Luni de duzină (pl.). 6) Sentiment cu resentiment ● *Balaur oltenesc.* 7) Furnizor de „tempi passatti“ ● Notă muzicală cu perucă pudrată. 8) *Dimpotrivă* ● Pește care trăiește pe uscat ● *Fire.* 9) Individ care stă la ușă ca să te scoată din țîțîni ● *Cam gol !* 10) *Lampă de radio* ● Specialistă în ochiuri. 11) O raită pe lumea cealaltă ● Unul care calcă amorul în picioare. 12) Ac de cojocul oricui ● Materie primă pentru țesut intrigi.

VERTICAL : 1) Lemn negru în cerul gurii ● Cuvînt în pas alergător. 2) Om care a pus de-o parte economiile altora ● Iarnă auto-spulberată de pe fața pămîntului. 3) Gură de cîrpă (repetă tot ce-i spui) ● *În cuib !* ● *Picior de vers compus din două silabe.* 4) *Frig la mijloc !* ● Făină în pielea goală ● *La început nimic !* 5) Harap, din Humulești ● Măgar, respins la examenul de cal (pl.). 6) *Carte fără coperți !* ● *În horă !* ● *Guatemala în codificația automobilistică internațională.* 7) Atins la manșetă ● *Un mic careu* ● *Strigăt cu care se cheamă cloșca cu pui.* 8) Contra, pînă ajunge plin ● Prieten prescurtat (pl.). 9) *De dormit* ● Cafea naturală pentru musafiri ● *Complet.* 10) Suporterii beției ● Cameră în oraș.

Dicționar : NIUT, ALĂ, RCA, GCA, CLO.

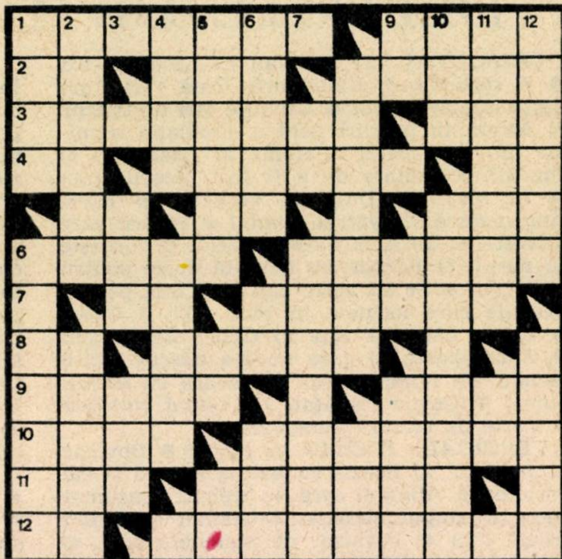

ORIZONTAL : **1)** Prozator ardelean foarte fecund din ale cărui scrieri amintim **Vara oltenilor, Căruța cu mere, Cei doi din dreptul Țebei** etc. ● Aliat. **2)** **Un... între oameni,** vastă frescă istorică semnată de Camil Petrescu ● Cai dobrogeni ● Plini de substanță, consistenți. **3)** Un alt mare prozator interbelic din ale cărui romane amintim **Întunecare** și ciclul **1907** (Cezar) ● Și așa mai departe (abr.). **4)** Carte bună ● Rege din Ithaca, părinte al lui Odysseus ● **România literară.** **5)** Companie (abr.) ● Ulpiu Kiritescu ● Ori. **6)** Prozator român contemporan, autor al romanului inspirat din realitățile celui de al doilea război mondial **Eroica** (Laurențiu) ● Într-un cuvînt... aș ceti ! **7)** Tună ! ● Monumente triumfale. **8)** Metru pătrat ● Actor de teatru și film, dar și prozator, din ale cărui titluri amintim **Hotar** și **Cu**

scarele în brațe (Alexandru D.). **9)** Regiune indoneziană ● Roman de Ion Slavici. **10)** Autor de proză memorialistică, dar și al unei monografii a orașului Iași (Aurel) ● Atribut la vîrsta **Cireșarilor** (sing.). **11)** Ioan D. Negulici ● Autor al romanului **Fetele tăcerii,** inspirat de evenimente petrecute după anul 1950 (Augustin). **12)** Apare ! ● Personalitate proeminentă a vieții noastre literare din secolul XX, critic de notorietate, înzestrat romancier și poet.

VERTICAL : **1)** Critic și istoric literar (Marian), autor al unui tratat intitulat **Comicologia,** precum și al unui **Dicționar de literatură română contemporană** ● Revistă lunară de cultură editată la Oradea, din al cărui prim comitet redacțional făceau parte și prozatorii Horvath Imre și Titus Popovici. **2)** Alt prozator român contempoan, autor al romanului experimental **Enigma** (Corneliu) ● Regretat prozator care abordează dintr-un unghi nou în literatură realitatea satului românesc, autor al romanului de succes **Cel mai iubit dintre pămînteni.** **3)** Rîul a cărui „statuie" o ridică Geo Bogza ● Cunoscut roman de Liviu Rebreanu. **4)** Conte englez ● Un alt prozator român contemporan, autor al romanului **Bărăgan,** precum și al ficțiunii burlești **A treia Romă.** **5)** O altă revistă de cultură de data aceasta din Cluj-Napoca al cărei prim redactor șef este Miron Radu Paraschivescu, urmat de Geo Dumitrescu și mai apoi de A. E. Baconski ● Fără pereche ● Vorba lui Hîncu. **6)** Scriitor de naționalitate germană (1897—1966), autor al cronicii răscoalei de la 1784, în romanul **Pîrjolul** (Oscar Walter) ● **1907** ● Țesătură fină. **7)** **Cartea Românească** ● Mare poet și pamfletar român, dar și autor al romanului **Lina,** inspirat din mediul industrial. **8)** Specialist în anglistică, traducător din Shakespeare, London și Jerome K. Jerome ● Munte în Sudan. **9)** În duet ! ● Împreună ● Merge în Ardeal. **10)** Nord-nord-est ● Depozit de manuscrise (dim.) **11)** Ziarist în timpul celui de al doilea război mondial, din scrierile sale cităm : **Grîu înfrățit, Tinerețe fără tinerețe, Din neagra țărănie** etc. ● Eră ! **12)** A ascunde... cu alte cuvinte ● Viguros prozator contemporan **(Groapa, Princepele, Incognito).**

Dicționar : EARL, MUN.

SCHIUL PE IARBĂ

„Schiurile apropiate, indoaie genunchii, păstrează echilibrul, iar atunci cind vrei să cotești la dreapta sau la stinga așază greutatea corpului pe un picior sau pe celălalt. Dacă vrei să oprești, te intorci brusc într-o parte. Dacă ai sentimentul că frinarea nu se produce, lasă-te puțin pe spate.

— Bine, veți spune, dar acestea sint indicațiile pe care le știm fiecare de la schiul obișnuit...

— Într-adevăr, totul se petrece de la schiul pe zăpadă, cu deosebirea că nu alunecați pe albul imaculat al zăpezii, ci pe... iarbă ! Și mai este o deosebire : căderile vor fi ceva mai dureroase, dar vă veți obișnui repede cu ele... Bocancii nu se deosebesc de cei de care se prind schiurile pentru zăpadă, schiurile însă au... șenile, amintind mai degrabă de un tanc. Și bețele sint diferite decit cele pentru zăpadă, ele sint prevăzute la capăt cu o bilă de plută pentru a nu se infige în pămint. Și mai este ceva ; cind cobori cu schiurile pe zăpadă nu auzi decit alunecarea lemnului pe luciul zăpezii și șfichiuitul vintului... La schiul pe iarbă pe măsură ce viteza crește, și se poate atinge o viteză de pină la 70 km pe oră, se mărește și zgomotul șenilelor. Șenilele produc un zgomot asemănător celui al unei benzi rulante neunsă...

Jess Stock este unul dintre experții englezi în materie. El apreciază că acest nou mod de a schia este de un real folos pentru schiorii care se pregătesc pentru competițiile din timpul iernii. El însuși este un bun schior pe iarbă, de aceea nu e de mirare că nu se deplasează nicăieri fără a avea în geantă sau în portbagajul mașinii schiurile cu șenile. Cum vede un deal care poate fi coborit în condiții optime, cum își prinde neobișnuitele instrumente și se lansează la vale. „Cind cobori prin iarbă verde care iți ajunge uneori pină la genunchi, ai sentimentul că te afunzi într-un strat de zăpadă proaspătă..." declară el.

În Anglia există citeva piste special amenajate pentru schiul pe iarbă. Ele se găsesc la Londra, Cardiganshire, Llanllovell, Windermer și Northumberland. Dar n-ar fi exclus ca, așa cum consideră Jess Stock, acest nou sport să devină intr-un timp destul de scurt un sport de masă. Și atunci n-ar mai surprinde pe nimeni un eventual articol de presă care ar anunța deschiderea permanentă, iarna și vara, a unor pirtii de schi la Davos, la Chamonix, la Lake Placid și — de ce nu — la Sinaia, Predeal...

Titluri din ARGHEZI

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2						■			
3			■					■	
4						■			
5		■							■
6			■				■		
7	■							■	
8				■					
■						■			
10					■				
11							■		

ORIZONTAL : 1) *Decepție.* 2) *Rînduială* (fig.) ● *Cînd ei se bucură.* 3) Localitate japoneză ● Soția lui Osiris. 4) *Altădată* ● Acum. 5) Alifie ● *Abece.* 6) *Fasole* (Olt.) ● *Bărbatul* ● Calc ! 7) *Mamă țară.* 8) Lațe pe spate ● Popor din America de Sud. 9) *Tîrlă* (pl.) ● *Mireasmă.* 10) *Telegramă cifrată* (pl.) ● Împotriva *viscolului.* 11) *Jignire* (fig.) — *Întoarcere !*

VERTICAL: 1) *Prietenie* ● *Tună !* 2) *Glorie* ● Plantă din Arabia. 3) *Măgarul* ● *Nepăsare* (pl). 4) *Din drum !* ● În centru la Codlea ! ● *Mîngîieri* (sing.). 5) *Șarlatanul* ● *Zăpada.* 6) *Căsnicie.* 7) General chinez (1895—1949) ● *În deșert !* 8) Cu *ursul în plasă* ● *Replică la răspuns.* 9) La început, nimic ! ● *Rîvnă* ● Ținuturi pline de *zăpadă.* 10) Final în toponimia românească ● *Un vis urît.*

Dicționar : IRI, ISIS, TEA, TSAT, ETIN.

EPIGRAME

Scriitorului TRAIAN FILIP autorul cărţii „Patima nopţii"

Ca scriitor ai pătimit,
Scriindu-ţi cartea, în sfîrşit.
Dar pentru ce sînt eu dator
Să pătimesc ca cititor ? !

Pictorului TRAIAN BRĂDEAN autorul tabloului „Tabăra de la Măgura"

De la Măgura sînt veşti
Piatră zilnic se ciopleşte
Iar Brădean în Bucureşti
Pînză de cu zori vopseşte.

Scriitorului HARALAMB ZINCĂ autorul romanului „Glonţul de zahăr"

Glonţul tău a nimerit
Intr-un cititor cinstit
Şi acuma se tot plînge
Ca-are zahăr şi în sînge.

Scriitoarei DOINA CIUREA autoarea cărţii „O lacrimă de privit"

Priveam spre lacrima-i duios
Cum strălucea cu ape vii
Şi se usca făr' de folos
In standuri pe la librării.

AMABILITATE

Ce tot scrii maestre, în acest caiet ?
— Poezii, duduie, că eu sînt poet —
— Ce te chinuieşti ? — îi zise
Sînt atîtea, gata scrise !

UNEI CÎNTĂREŢE

Poţi cînta acum cît vrei
Chiar de nu vei fi bisată
Spectatorii stau şi ei
Fiindcă uşa-i încuiată.

UNUI PICTOR

A căzut pe el năpasta
Şi e foarte supărat :
Cică l-a surprins nevasta
Cu modelul îmbrăcat.

BUCURIE

Şi-a luat maşină nouă :
Bucurie, ce să zici.
Nu s-a bucurat soţia
Cît colegu de servici.

Gheorghe Grosu

Apropo de ierarhizările literare

Astăzi judecata de valoare
are-un foarte original tipic :
scriitorul e cu-atît mai mare
cu cît nu a publicat... nimic !

Fănuş Neagu la mare

Imi tot pun o întrebare
al cărei răspuns îmi scapă :
de ce-o fi intrînd în mare
cînd în mare-i numai... apă...

Ion Băieşu, pescar

Stă la undiţă Băieşu
implorînd patetic marea
Marea : „Nu mă duci cu «Preşul»
pînă n-o să-ţi ceri «Iertarea» !"

Lui Traian Iancu, directorul Fondului literar

Cînd semnează zilnic pentru
sume-mari, de zeci de mii,
cum să n-aibă el curajul
de-a semna... şi poezii ?...

Dragoş Vicol